

Západočeská univerzita v Plzni

Pedagogická fakulta

Katedra německého jazyka

Diplomová práce

Martin Becker, pokus o interpretaci

Veronika Rybová

Učitelství pro střední školy

český jazyk – německý jazyk

2005-2012

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Martin Šíp

Katedra německého jazyka

Plzeň, duben 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, a to s použitím pramenů a literatury uvedených v bibliografii.

V Plzni, 8. dubna 2012

.....
Veronika Rybová

Poděkování

patří zejména panu Martinu Beckerovi a paní Monice Stehlíkové za pomoc a ochotu při konzultaci překladu a panu Martinu Šípovi za nezměrnou trpělivost a odborné vedení práce.

Děkuji.

OBSAH

1	ÚVOD.....	5
2	TEORIE PŘEKLADU	6
2.1	Teoretická východiska překladu.....	6
2.2	Proces vzniku překladu. Model literární komunikace a překlad	9
2.3	Fáze překladatelského procesu. Od recepce k reprodukci.....	12
2.3.1	Recepce	14
2.3.2	Interpretace.....	15
2.3.3	Koncepce.....	16
2.3.4	Reprodukce	17
3	MARTIN BECKER. AUTORSKÝ PORTRÉT	20
3.1	Kontext současné německé literatury	20
3.2	Život a dílo Martina Beckera.....	23
3.2.1	Lost in praha	25
3.2.2	Exit 89. Horor s lidskou tváří.....	26
3.2.3	Krásný život	29
4	PRAKTICKÁ ČÁST	31
4.1	Specifika překladu textů Martina Beckera	31
4.1.1	Milování.....	32
4.1.2	Libeň	36
4.1.3	Společnost.....	41
5	ZÁVĚR	47
6	SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	50
7	RESUMÉ	53
8	PŘÍLOHY	54

1 ÚVOD

Předkládaná práce je věnována osobnosti Martina Beckera a jeho prvotině, povídkové sbírce „*Ein schönes Leben*“, ze které byly vybrány tři reprezentativní povídky pro rozbor a zejména pro překlad, jenž se stal hlavním východiskem pro zpracování celé diplomové práce.

Hlavní motivací pro výběr samotného tématu byla snaha o smysluplné naplnění času, který bude tvorbě práce věnován. Pro zakončení studia českého a německého jazyka se jevil překlad jako ideální forma spojení obou oborů a navíc se tím splnila i podmínka pro širší využitelnost práce, jež má ambici být čtena. Pro překlad měl být vybrán spisovatel, který je v českém prostředí zatím neznámý, avšak poskytuje potenciál úspěšného autora zajímavého pro českého čtenáře. Ideálně spisovatele, který se o české prostředí sám zajímá, nebo o něm dokonce píše. Na základě doporučení českého spisovatele Jaroslava Rudiše byl osloven jeho německý kolega Martin Becker. Ten nejenže splňuje naše podmínky, jeho zájem o české prostředí naše očekávání převyšuje. Pravidelně dojíždí do Prahy, mezi jeho oblíbené autory patří Kundera, Hrabal nebo Pavel, píše o nich a o současné české literatuře do německých médií a napsal dokonce mimo jiné i povídku z prostředí pražské Libně, rozhlasovou hru o Praze a divadelní hru o novodobých českých dějinách. Navíc souhlasil s překladem a jeho nakladatelství poskytlo práva pro přeložení jeho sbírky v rámci akademické půdy.

Tak mohly být povídky vybrány, přeloženy a nakonec i vydány. Což pro obhájení diplomové práce samo o sobě nestačí, a tak tato práce obsahuje i další kapitoly: kapitolu věnovanou teorii překladu, bez níž se moderní překladatel neobejde, dále kapitolu o osobnosti a díle Martina Beckera, včetně nástinu jejich zasazení do kontextu současné německé literatury a samozřejmě také podrobný rozbor tří povídek určených k překladu. Samotný překlad je pak dostupný v příloze spolu se slovníkem vybraných pojmů i jako samostatný výtisk v deskách práce.

2 TEORIE PŘEKLADU

2.1 Teoretická východiska překladu

Na překlad můžeme laicky nahlížet jako na převedení textu z jednoho jazyka do druhého. „Překládat /by/ znamenalo vyjadřovat objem sudu v litrech jeho objemem v galonech. Šlo /by/ však stále o stejný objem, ať už /by/ byl vyjádřen v litrech či v galonech. Panovalo /by/ mínění, že v obou případech byla přece vyjádřena stejná realita, stejná kvantita reality“ (Georges Mounin. *Teoretické problémy překladu*. s. 50). Situace však není takto jednoduchá. Ve skutečnosti se nemění - pokud zůstaneme u naší metafory - pouze objemové jednotky, mění se i nádoby a mnohdy i složení tekutin; jejich chuť však musí zůstat zachována. Překladatel totiž musí brát ohled nejen na struktury obou jazykových systémů, ale i na jejich celkovou kulturní ukotvenost. A zde nejde pouze o dokonalou znalost kulturně-politické historie národa výchozího jazyka, nýbrž zpětně i o to, jak se tyto podmínky promítají do jazykové skutečnosti. Ján Vilikovský uvádí příklady eskymáckých kmenů, které mají řadu výrazů pro rozličné druhy tuleňů (dle věku, velikosti, atd.), které by se například do jazyka saharských nomádů asi jen těžko převáděly; problém by možná činilo už jen popsat jim, co to takový tuleň vlastně je¹. V jazycích kmenů živících se převážně výrobou pletených košů se zase bude vyskytovat velké množství výrazů odlišujících od sebe jejich jednotlivé druhy, a to zas pro běžného uživatele češtiny může představovat nezvyklý problém; pro nás je koš zkratka košem. Překladatel se pak logicky musí utíkat k nejrůznějším berličkám a je už jen na něm a jeho talentu, jestli z takové situace vyjde jako vítěz. Nemusíme však zabíhat k tak exotickým

1 Je zajímavé, jak často jsou Eskymáci používáni při vysvětlování překladatelské problematiky: „„Pes“ bude sémanticky zcela jinak popsán u Eskymáků, kde je především tažným zvířetem, u indických Pársů, kde je posvátným zvířetem, v určitém indickém společenství, které ho zavrhuje jako páriu a v našich západních společnostech, v nichž je především domácím zvířetem, cvičeným pro lov a hlídání.“ (Hjelmslev, *La stratification*, s. 175-176 in Mounin *Teoretické problémy překladu*. s. 53)
A v časopise Reflex v rozhovoru Viliama Bucherta zase popisuje (nyní již kardinál) Dominik Duka: „V mnoha jazycích chybějí některá slova. My máme například v liturgii problém, že všechny národy neznají chleba, u Eskymáků je problém říci „hle, beránek boží“. Žádného beránka nemají...“ „...jak se to pak překládá?“ „„Hle, tuleň boží! Udělali to misionáři, je to určitý problém, ale potřebovali jim to přiblížit.“ (Reflex 34/2011 s.60)

příkladem.² Překladatelské problémy vznikají i u běžných slovních spojení, jako když se například snažíme přeložit německé „*jemanden im Stich lassen*“, které běžně znamená „*nechat někoho na holičkách*“. Ano, můžeme ho přeložit i jako „*nechat někoho ve štychu*“, rázem se tím však dostáváme do jiné stylové roviny, ačkoli smysl sdělení se nám uchoval.

Jak je to tedy? Jsme odkázáni na starý překladatelský aforismus o tom, že *překlad je jako žena, buď věrný nebo hezký?* (Esaias Tegnér)

Můžeme propadnout překladatelskému pesimismu a spolu s Fjodorovem sdílet jeho názor, že: „*Jestliže se slovo v jednom jazyku nekryje se slovem v jiném, tím méně se mohou vzájemně krýt kombinace slov, obrazy, pocity vyjadřované jazykem.*“ (Fjodorov 1968, s. 88. In: Vilikovský, 2002, s. 21)

Uvědomíme-li si však, co je cílem překladu, tedy obsáhnout funkci sdělení, předat odpovídající informaci jako celek, dobereme se toho, že jednotlivé jazykové prostředky slouží pouze k zakódování dílčí informace. Naším posláním pak není reprodukovat tyto jednotliviny, nýbrž pochopit a vystihnout jejich funkci v systému jako celku (Ljudskanov, 1968, s. 141. In: Vilikovský, 2002, s. 22) a následně pak takto zpracovanou informaci přetransformovat v odpovídajícím kódu recipientovi.

Ani v tuto chvíli však ještě nesmíme s úvahami skončit a spokojit se s prostým redukováním překládaného komunikátu na pouhopouhý jeho obecný obsah obsažený v původním textu. *Ačkoli z protikladů obecné – jedinečné, celek – část a obsah – forma upřednostňujeme v duchu realistického překladu obecné, celek a obsah, nepotlačujeme ani druhou protivu, a zvláště již ne tehdy, přechází-li ve svůj protiklad: formu je nutné zachovat tam, kde je nositelem významové (stylistické, expresivní) hodnoty, jednotlivost*

2 Problematikou „překladatelských překážek vyplývajících z různosti skutečných „světů vyjadřovaných v různých jazycích“ se obšírněji zabývá Mounin v kapitole „Překladatelská činnost a mnohost civilizací“. (Georges Mounin, Teoretické problémy překladu, 1999)

tam, kde je součástí hodnoty obecnější, tj. národní a dobové specifičnosti. (Levý, 1963, s. 90)

Suma sděleného také musí nejprve projít fází interpretace, než se dostane ke svému konečnému příjemci. Překladatel sám musí vystihnout autorův záměr, všemi dostupnými jazykovými prostředky se snažit vyvolat autorem zamýšlenou emoci. „*K tomu je třeba si pečlivě vybrat, nač svou práci zaměřit, zda na jasnost a přirozenost řeči či estetickou stylizaci, či tón žertovní nebo slavnostní, či konečně na kolorit. Pak teprve je možno vybrat si ze zásobárny vlastního jazyka onen jazykový klíč, který se k dané věci hodí... a překládat ducha díla, ne literu, ne slova a věty, ale myšlenky a city...*“ (Mathesius, 1942. In: Vilikovský, 2002, s. 107)

Tak se dostáváme k další neznámé naší pomyslné překladatelské rovnici. Tou je osobnost interpreta, tedy překladatele. Překladatel vstupuje do klasického komunikačního schématu a zprostředkovává čtenáři na konci řetězce informaci v jazyce, kterému už bude rozumět. Také on má v tomto řetězci funkci čtenáře, avšak poučeného, erudovaného, vybaveného kromě vědomostí literárně teoretických navíc i perfektní znalostí obou daných jazyků a kultur. A je nezbytně nutné ovládat na nejvyšší možné úrovni oba tyto jazyky, neboť nestačí výchozí text správně přečíst a interpretovat, je potřeba předat ho v druhém jazyce dál, a to se snahou o co možná nejvěrnější ekvivalent, k čemuž logicky potřebuje široký jazykový aparát. Jeho úkolem je tedy zjišťovat, ověřovat, analyzovat a v neposlední řadě správně reprodukovat význam textu. I on sám je ale ovlivněn řadou faktorů, jako jsou vkus, vzdělání, výchova či věk. To se promítá také do konečné podoby přeloženého, což se může dít cíleně i podvědomě. Dobrý překladatel by si měl být tohoto možného vlivu vědom a svůj styl v překládaném díle pokud možno neprosazovat nebo alespoň minimalizovat. Jak říká Levý: „*Překladatel je tím lepší, čím nenápadnější je jeho účast na díle.*“ (Levý, 1963, s. 70)

2.2 Proces vzniku překladu. Model literární komunikace a překlad

Přemýšlíme-li o překladu, naše úvahy zpravidla začínají charakteristikou vztahu mezi dvěma statickými objekty, rozumějme originálem a překladem. Avšak nestačí se zajímat pouze o text jako o hotový výsledek, ale je nutné zkoumat také proces vzniku samotného díla. Ten je i objektem bádání teoretiků literární komunikace. Ideálně je vlastností a osudem každého díla „*bytí pro někoho*“, z čehož vyvozujeme klasické schéma autor – dílo – příjemce. U překladu do komunikačního modelu vstupuje ještě překladatel a působí jako znovurealizátor prvotní literární komunikace, tedy realizátor nového komunikačního aktu. Překladačský proces je výslednou konfrontací dvou expedientů, dvou textů a dvou příjemců. (Popovič, Anton: *Teorie uměleckého překladu – kapitola Model literární komunikace a překlad.*)

Pro pochopení procesu vzniku literárního díla a jeho překladu si vypůjčíme Levého schéma literární komunikace. (Levý, 1998)

→	AUTOR		→	PŘEKLADATEL		→	ČTENÁŘ	
skutečnost	výběr	formulace	(cizojazyčný text)	čtení	překlad	(text v jazyce překladatelově)	čtení	konkretizace

Z něj je jasně vidět, že je třeba brát v úvahu nejen samotný text již hotového primárního díla, které se překladateli dostane do rukou. Musíme si uvědomit, že existuje nejprve jistá objektivní realita, ze které teprve autor čerpá, vybírá si z ní a v rámci svého záměru, stylu i dobového zvyku s ní náležitě pracuje. Pak můžeme mluvit o jakémisi subjektivním vnímání reality, tj. autorské licenci při zpracování skutečnosti. V literárním díle tedy není zobrazena objektivní skutečnost, nýbrž autorova interpretace této skutečnosti, na tu se pak má soustředit překladatel. Objektivní realita a realita fikce, tedy literárního díla, se samozřejmě mohou v leccem lišit, a to z důvodů již výše uvedených.

Překladatel přitom musí chápat, že jeho činnost nespočívá v napravování věcných chyb a omylů autora, v uvádění věcí na pravou míru, jelikož tu v zásadě nejde o chyby, nýbrž o záměr, který je třeba správně interpretovat. Překladatel není „opravářem“ výchozího textu, nemá se ho snažit „vylepšit“; jen pochopit a předat dál.

Z přílišné horlivosti pak vznikají paskvily nebo se otevírá prostor sáhodlouhým předmluvám překladatelovým na téma co bylo špatně a muselo se napravit, proč tu nemohlo zůstat to a tu ono. Všemi těmito úpravami pak ztrácí původní dílo na kvalitě a osobitosti. Nejde přeci o stoprocentní přesnost, jde o jedinečné básnické obrazy, uměleckou nadsázku.

A tak nebudeme vyčítat Shakespearovi, že dal Čechům ve své „*Zimní pohádce*“ moře (a nebudeme ho vydávat dejme tomu za Máchovo jezero) a nebudeme ani v Longfellowově „*Písni o Hiawathovi*“ redukovat bažanty, srnce, melouny či modré oči (ačkoli samozřejmě dobře víme, že v Americe před příchodem Evropana neměli co pohledávat), ba nebudeme je ani potupně nahrazovat ničím jiným; necháme text zkrátka takový, jaký by si ho mohli přečíst čtenáři v jeho původním jazyce.³

Umělecké dílo je tedy výsledkem subjektivního výběru a transformací prvků subjektivní skutečnosti. Nevnímáme jej však jako pouhý text. Díváme se na něj jako na *jistý ideově estetický obsah realizovaný v jazykovém materiálu* a jak jsme již naznačili, soustředíme se zejména na ony ideově estetické hodnoty, které odlišujeme od prosté

3 Ján Vilikovský přichází ještě s dalšími až anekdotickými příklady faktických chyb v literatuře. Kromě námi již zmíněné Shakespearovy „*Zimní pohádky*“, vzpomíná „*Záhadu Marie Rogetové*“ Edgara A. Poea, kde jakési noviny vycházejí 31. června, a doporučuje nechat na čtenáři, ať si roztomilý omyl odhalí i on sám. Dále pak zmiňuje nevinný vtíp z románu „*Sbohem, armádo*“, v němž Ernst Hemingway ústy jistého majora mluví v době první světové války o „*jedenácti Čechoslovácích a maďarském kaprálovi*“. Ptáme se, zda je nutné tento výrok zanechat a vystavit tak autora „*výtce nevědomosti*“, vždyť jde v podstatě o nedůležitou historku, jež má pouze ilustrovat veselou atmosféru. Na druhou stranu: proč ochudit čtenáře překladu o něco, čeho čtenář originálu také nebyl ušetřen. Nicméně našli se autoři, kteří měli potřebu opravovat: „*o jedenácti Slováckech a maďarském kaprálovi*“ píše Alfonz Bednár (1964), Vladimír Stuchl (1974) zas vypráví „*příběh o jedenácti Čechích a Slováckech a maďarském desátníkově*“; pro doplnění už jen: u Kalašnikové (ruský překlad, 1961), Škvoreckého (1965) a Örkenye (maďarský překlad, 60. léta) nalezneme původní textaci.

formy a ty překládáme. Přičemž neváháme zachovávat ty formy, které mají nějakou sémantickou funkci.

Text nemá být tvořen pro text samotný, má být čten - jen tak může fungovat, ovlivňovat, působit. Když ve svém procesu vzniku doputuje až ke konečnému příjemci, je to již potřetí, kdy dochází k subjektivnímu přetváření objektivního materiálu. Čtenář jako poslední článek řetězce si vytváří vlastní koncepci díla (po autorovi, jenž interpretoval skutečnost, a překladateli, který pracoval s originálem, pak přistupuje čtenář k překladu). (Levý, 1963)

Pro překladatele z toho vyplývá, že by se měl ve své činnosti soustředit i na potřeby čtenáře, pro kterého překládá – a uvědomovat si, pro koho překládá i při jaké příležitosti bude text čten. Jiné jazykové prostředky bude jistě volit do knih pro dětské publikum, jiné pro intelektuální obec; zcela jinak si bude počínat i při překladu divadelní hry oproti dejme tomu básnické sbírky. (Vilikovský, 2002, s. 133)

U textu určeného pro knižní vydání má překladatel teoreticky největší míru volnosti. Může si dovolit volit i složitější konstrukce či kompoziční stavbu, lze se zároveň opřít i o průvodní aparát doprovázející překlad, jako je úvod, doslov, poznámky nebo vysvětlivky (ačkoli je jejich využití v umělecké literatuře více než sporné). Ví, že čtenář bude mít během své recepce dostatek času se v textu vracet a přemýšlet.

Jinak je tomu samozřejmě u překladů určených k inscenaci, které jsou více vázány na situaci, a recipientovo vnímání zde již bude omezeno jistým časovým průběhem. Překladatel pak vybírá jiné prostředky, než tomu bylo u klasické knihy: volí jednodušší syntaktické celky, stavbu větu podřizuje více intonaci, nebojí se jisté informační nadbytečnosti, jež může usnadnit vnímání v hledišti. Na druhou stranu se může opřít o specifické prostředky dramatizace. Tam, kde by musel v románu složitě vysvětlovat,

ulehčí mu situaci následně režisér, scénograf, potažmo herec svými výrazovými prostředky.⁴

V jiných případech bereme v úvahu i mimojazykové faktory. Máme nyní na mysli zejména překlady operních libret, jež jsou determinovány průvodní melodií, nebo samozřejmě překlady filmových titulků, které musejí být pokud možno krátké, aby si divák stačil užít i samotný film, jenž je především vizuálním médiem. Kapitolou samou pro sebe je i filmový dabing, který by měl respektovat délku jednotlivých dialogů a zároveň se snažit takzvaně „*trefit se hercům do úst*“, to jest sjednotit co možná nejvíce artikulační pohyby doprovázející překlad s originálním přednesem.

Nejsložitější situace tedy nastávají u překladů děl, v nichž informaci nesou i jiné složky než jen slovo (hudba, obraz), překladatel je vázán především vizuální stránkou díla, jíž se v dnešní době dává přednost, což mu ubírá na míře volnosti v rozhodování, a přestává být v zásadě autonomním činitelem.

2.3 Fáze překladatelského procesu. Od recepcce k reprodukci

Překlad nevzniká naráz. Nelze ani říci, že by byl výsledkem pouhého příjmu a řekněme „výdeje“ na straně překladatele. Jde o proces složitější a ani teoretici překladu se nedokáží shodnout na jednotlivých fázích procesu, v nichž se překlad rodí. Vzájemně jsou však zajedno, že se tyto fáze nedají od sebe nijak ostře oddělit a spíše se mezi sebou postupně prolínají a přirozeně na sebe navazují.

4 „Když např. V Tolstého „*Kreutzerově sonátě*“ upozorňuje advokát cestujícího, aby nevystupoval z vlaku, že se bude již podruhé zvonit, čtenář možná nepochopí, že na ruských nádražích se před odjezdem vlaku třikrát zvoní; tentýž fakt bylo možno při inscenaci Ostrovského „*Talentů a ctitelů*“ zcela jasně ukázat.“ Levý, *Umění překladu*

Nejzjevrubněji se touto problematikou zabýval Jiří Levý ve svém „*Umění překladu*“. V kapitole „*Tři fáze překladatelské práce*“ dělí požadavky na překlad do tří dále rozpracovaných bodů:

•Pochopení předlohy

- a) pochopení textu
- b) pochopení ideově estetických hodnot
- c) pochopení uměleckých celků

•Interpretace předlohy

- a) hledání objektivní ideje díla
- b) interpretační stanovisko překladatele
- c) překladatelská koncepce

•Přestylizování předlohy

(zde hledá zejména odpovědi na tyto otázky:

- a) poměr dvou jazykových systémů
- b) stopy jazyka originálu ve stylizaci překladu

c) napětí ve stylu překladu, jež vzniká tím, že myšlenka se převádí do jazyka, v němž nebyla vytvořena)

Na Levého pak v „*Překladu jako tvorbě*“ navazuje kapitolou „*Překlad jako proces*“ Ján Vilikovský, který však své třífázové pojetí poněkud posouvá a vyděluje koncepci, již už vnímá jako obrat k novému dílu, zatímco interpretace je podle něj stále ještě plně zaměřena na dílo původní:

•Interpretace

•Koncepce

•Reprodukce originálu

Naše dělení budiž jakousi syntézou mezi pojetím Jána Vilikovského a Jiřího Levého.

2.3.1 Recepce

Recepčí rozumíme prvotní seznámení se s dílem určeným k překladu. Nechápeme ji však jako pouhé čtení, jelikož čtení překladatelovo se v mnohém liší od čtení běžného čtenáře. Pomineme-li, že jde v první řadě o čtení v cizím jazyce, vidíme i další odlišnosti od běžné laické percepce. Jak jsme se již dříve snažili poukázat, překladatel je čtenářem poučeným, což automaticky neznamená, že je dejme tomu literárně či přímo překladatelsky vzdělán. Jeho čtení by však mělo nabývat poněkud hlubší a komplexnější povahy. Očekáváme, že bude schopen literární analýzy a bude se orientovat v základních jazykovědných příručkách, jejichž pomoc nebude odmítat, ba se k nim bude s důvěrou obracet a prohlubovat a verifikovat tak své poznatky. Mezi další nápomocné sekundární prameny patří i literárněhistorické a kritické práce, které pomáhají přiblížit překladateli dobu vzniku díla a tím si ujasnit a utvrdit své postoje k překladu. Neškodí ani blíže se seznámit se samotným autorem originálu, ať už formou osobního setkání, je-li to možné, nebo alespoň studiem jeho (auto)biografie a starších děl. Je dobré všimnout si jazykových prostředků pro něj specifických i soukromých zálib - např. literatury, kterou on sám četl a patrně z ní čerpal a inspiroval se. (Milan Kundera by na tomto místě nejspíše vyděšen pozvedl své husté obočí. Souhlasíme s ním, že není vhodné ani možné interpretovat dílo prostřednictvím autorova života. Avšak dovolujeme si upozornit, že se během překládání mohou vyskytnout situace, kdy se každá znalost může stát důležitým vodítkem ke správné volbě a přesnějšímu překladu.)

Fáze recepce tedy do jisté míry také spočívá ve sběru dat a informací o díle a jeho autorovi. A lze říci, že čím více je překladatel dopředu poučen, tím větší výhodu pak bude mít ve fázích interpretace i konečné stylizace.

Stále je však nejdůležitější na začátku text správně přečíst, což znamená nejen pochopení smyslu slov (což není zdaleka samozřejmé) či dějové linky. Překladatel musí číst dílo dále a dojít až k pochopení jeho smyslu, odkrývat jeho estetické i ideové hodnoty a odhalovat, jakými prostředky jich bylo docíleno. (Tato schopnost už jej odlišuje od běžného čtenáře.) Dále se snaží pochopit skutečnosti obsažené v díle; musí například proniknout do nitra jednotlivých postav a poznat jejich motivy i jejich vzájemné vztahy. Nejdůležitější a nejnáročnější však je odhalit samotný záměr autorův, k čemuž je potřeba určitá představivost, ale zároveň i sebekázeň, aby nedošlo k „*vinterpretování významů*“, které v originálu nenajdeme. Tím už se ale dostáváme k interpretaci.

2.3.2 Interpretace

Chápeme-li recepci jako prvotní čtení, při kterém se překladatel teprve seznamuje s daným textem a v zásadě se ho snaží chápat v rovině literární, vnímáme pak interpretační fázi jako snahu analyzovat tento text i z hlediska lingvistického. Při vědomí, že neexistují dva jazyky (a to dokonce ani jazyky tak sobě geneticky blízké jako čeština a slovenština), které by poskytovaly stoprocentní shodu ve všech svých jazykových rovinách, a jednotlivé jejich významy spolu navzájem nekorrespondují, si překladatel vždy nevystačí s pouhým správným překladem. Často je nutné problematické místo interpretovat. Překladatel pak musí zvolit jeden z významů, který se mu zdá v dané situaci nejvýstižnější, nejzávažnější, nejvhodnější, nejdůležitější ke zdůraznění. Nejvíce se samozřejmě nabízejí příklady v rovině lexikální, kdy se překládané slovo plně nekryje se všemi významovými variantami slova v předloze. Stejně je tomu však ve všech jazykových rovinách od hláskové (zejména v poezii, kde se častěji pracuje se zvukomalbou) až po rovinu syntaktickou. (Zde může jít např. o problematiku souslednosti časů či rozvolněnosti slovosledu v češtině oproti přísné důslednosti dodržování pořadí větných členů u jazyků, kde nahrazuje flexi, jako je angličtina.) Konečný překlad je tedy

více než co jiného vlastně interpretací originálu. Překladatel výrazy zkoumá, třídí, hodnotí; nalézají jejich skryté a mnohdy nečekané významy, zasazuje je do kontextů a při tom všem se snaží zachovávat původní vyznění díla. Často se pak může stát, že při procesu interpretace dochází k jakémusi očištění a zjednodušení původního materiálu, pomáhá tak i snazšímu odkrytí jeho smyslu. (Hollander poukazuje na skutečnost, že se řada německých studentů Kantovy „*Kritiky čistého rozumu*“ raději obrací k anglickému překladu, který jim dovoluje oprostít se od složitosti Kantova stylu a zaměřit se spíše na závažnost filozofických otázek. (In: Vilikovský, 2002, s. 102)) Takovéto zjednodušování by však nemělo být programové a nemělo by původní text zkreslovat ani nijak jinak deformovat, pak by se jednalo o překlad špatný nebo v lepším případě by šlo o „pouhou“ adaptaci, jak se s ní můžeme setkat zejména u děl zpracovaných pro dětského recipienta, například ve známých případech přepracování „*Písně o Nibelunzích*“; v rámci českého prostředí pak nelze nezapomenout Eduarda Petišku a jeho „*Staré řecké báje a pověsti*“.

2.3.3 Koncepce

Koncepci chápeme jako program, způsob, jakým překladatel originál uchopí. Jestliže se během fáze interpretace snažil pochopit původní dílo, nyní musí přemýšlet nad tím, jak toto své pochopení přetavit v překlad. Zvolením koncepce si zároveň volí i metody a postupy své práce. Je potřeba uvědomit si poslání překladu a záměr autora i svůj vlastní překladatelský postoj. (Levý, 1963) Tyto faktory pak zjevně ovlivní i náš výběr prostředků – jiné budeme jistě volit v humorné povídce, jiné ve filozofické stati.

Je zřejmé, že se v historii uměleckého překladu vyskytovaly různé metody či koncepce, z nichž některé bychom dnes označili za odstrašující či minimálně sporné. Uvedme příklad často citovaného anglického překladu čtyřverší Omára Chajjáma z roku 1859. Překladateli Edwardu FitzGeraldovi kreativita a odvaha k samostatnosti věru nechyběla (s originálem si nakládal dle svého, tu krátil, tu slučoval sloky, přejímal motivy

a dotvářel, co se mu nelíbilo), k čemuž se hrdě hlásil i v jednom dopise příteli: „*Baví mě zacházet s těmihle Peršany tak volně, protože podle mě nejsou natolik básníky, aby člověka od takového počínání odstrašovali, a skutečně jim neuškodí, přidá-li se jim trochu umění.*“ (cit. Basnett-McGuírová, 1980). Je třeba dodat, že takovýto přístup nebyl ani ve své době odborníky přijat, ačkoli je tento překlad prý dodnes čten a oblíben (srov. Mathesiový „*Zpěvy staré Číny*“). (Vilíkovský, 2002, s. 125)

Dnes už snad nejsou třeba debaty nad tím, že překlad by měl být co nejvěrnější a překladatelova osobnost by se měla projevovat co možná nejméně a záměr překladatele by měl být co nejbližší záměru autora originálu.

2.3.4 Reprodukce

Až dosud jsme se pohybovali převážně v rovině teoretické, nyní je potřeba již přejít k praxi. Po pročitání, přemýšlení nad textem a formulování metod a postupů se konečně dostává ke slovu pověstná tužka a papír. Reprodukce je fáze překladatelského procesu, která nám už svým názvem napovídá, že půjde o fázi tvořivou; fázi, kterou můžeme chápat jako překlad v užším slova smyslu.

Před překladatelem v tuto chvíli leží originální text, podrobně analyzovaný, zbývá než ho přestylovat. Tedy nejen takzvaně přeložit, ale i kreativně naložit s výběrem prvků jednotlivých jazykových rovin. Vzhledem k nesouměřitelnosti materiálu překládaného a překladového jazyka se překladatel může v procesu tvorby setkat v zásadě se dvěma situacemi:

- Jazykové korespondence se mezi originálem a přeloženým textem dosahuje přímo. Pak jde o „*překlad*“.

- Při reprodukci obsahu v jednom jazyku musíme k určení ekvivalentů vycházet z mimojazykové skutečnosti. Pak jde o „*interpretaci*“.

(Tyto pojmy je třeba chápat poněkud šířeji vzhledem k námi výše definovaným termínům, proto také volíme raději uvozovky.) (Revzin, I.I., Rozenčevjg, V.J.: *Osnovy obščego i mašinnogo perevoda*. Izdatel'stvo Vyššaja škola, Moskva 1964. In: Vilikovský, 2002, s. 129)

U prvního případu jde v zásadě o běžný překlad, jak si ho představujeme a pamatujeme např. ze školního prostředí. Jde tedy v principu o bezproblémové převádění jevu i většího celku z jednoho jazyka do druhého. Jedná se zde zejména o běžné bezpříznakové lexémy, ale i o ustálené konstrukce, pro něž existuje tradiční řešení (např. německé „*Robert ist ledig*“ překládáme vždy jako „*Robert je svobodný*“). Neznamená to však, že by v takových případech překladatelova kreativita musela vždy zahálet, naopak bezmyšlenkovité převádění a překládání v rámci zaběhlé praxe vede k rutině, která překladu a jeho čtivosti zrovna neprospívá. Záleží vždy na povaze originálu, jakou míru tvořivosti u překladu poskytne. (Mluvíme o překladu uměleckém, u překladu textů např. odborného stylu tomu může být samozřejmě zcela jinak.)

K druhému případu naopak dochází v situaci, kdy je např. výraz významově širší či je použit v nezvyklém kontextu, atd. Na tuto problematiku narážíme převážně u textů umělecké literatury, zejména v poezii, ale setkáme se s ní i v textech prozaických, u neobvyklých metafor nebo slovních hříček. Pro ilustraci si vypůjčíme následující úryvek ze stati „*Jazyková komika a překlad*“ Mileny Poláčkové: „*For the next four days he lived a simple and blameless life on thin captain's biscuits. I mean the biscuits were thin, not the captain.*” Pro jazykovou komiku je zde využita skutečnost, že angličtina nemá koncovky a z první věty tak není patrné, zda se mluví o dietních sucharech či o hubeném kapitánovi, což je v následující větě ihned dovysvětleno. Čeština v tomto případě takovou tvarovou mnohoznačností nedisponuje, a tak překladatel musí přijít na

jiný způsob, jak tuto komickou situaci zprostředkovat čtenářům svého překladu. U této ukázky nakonec elegantně využil mnohoznačnosti lexikální: „*Celé příští čtyři dny vedl prostý a bohulibý život pouze ve společnosti lodních sucharů (myslím tím opravdové suchary, nikoli členy lodní posádky).*“ (Poláčková, M: *Jazyková komika a překlad* In: Kufnerová a kol.: *Překládání a čeština*. H&H Praha 1994. s. 119)

Měli bychom se zmínit i o postupech, které Vilikovský nazývá substitucí. Při ní „*dochází k náhradě části textu (slovo, fráze, věta) významem domácím; kritériem ekvivalence je shodnost funkce obou prvků, přičemž jazyková složka výrazu se zpravidla považuje za sekundární. Ekvivalence se tedy dosahuje pragmaticky, na základě situační a kontextové analogie.*“ (Vilikovský, 2002, s. 133) Nejedná se zde prakticky o překlad jako takový, nýbrž spíše o převod nebo nahrazení cizího prvku. Mluvíme tu zejména o převádění variant vlastních jmen do domácí podoby: vlastní jména osob (z Johna se snadno stane Jan, ruského Ivana však přejmenovávat nebudeme), místní pojmenování (ať už se jedná o drobné odchylky Berlin - Berlín nebo plně počeštěného výrazu Leipzig - Lipsko, přejmenování opět zvážíme dle situace), míry a váhy (po patřičném přepočtení; hlavně u starších, již neexistujících nebo málo známých jednotek – vyhneme se tak poznámkám pod čarou). Dále např. formule společenského styku, ale též i frazeologická spojení, přísloví či pořekadla. Hlavně u prvních zmiňovaných typů je třeba se zamyslet nad možnými důsledky ponechání, resp. nahrazení daných pojmenování. V textu totiž často takové cizorodé prvky pomáhají navodit atmosféru krajiny jejich původu, což může být někdy prospěšné, jindy rušivé.

3 MARTIN BECKER. AUTORSKÝ PORTRÉT

3.1 Kontext současné německé literatury

Po revoluci jako by se v nově vzniklém Německu literatura vytratila. Mladí autoři neměli o čem psát. Válka a poválečné období, to bylo téma pro starou generaci a život za zdí, revoluce a sjednocení potřebovaly trochu časový odstup. Snad jedinými knihami, které se v devadesátých letech prosadily v zahraničí, byly „*Předčítač*“ Bernharda Schlinka z roku 1995 (úspěšně zfilmován v roce 2008 režisérem Stephenem Daldrym, v hlavní roli s Kate Winslet, Davidem Krossem a Ralphem Fiennesem) a „*Deníky*“ Viktora Klemperera.

Samozřejmě, že se píše a tvoří, moderní německá literatura ale trpí nedostatkem nových témat a nových tváří. A především nedostatkem zájmu ze strany čtenářů. V devadesátých letech se čtou hlavně překlady z angličtiny a kniha od německého autora jen málokdy donutí čtenáře sáhnout do peněženky, tak jako se to povedlo právě Schlinkovi, jehož román se nakonec umístil i v první desítce německé mutace pořadu „*Knih mého srdce*“.

V polovině devadesátých let se ale situace mění a na konci desetiletí už si němečtí vydavatelé mohou oddechnout. Podle Volkera Haga, literárního redaktora časopisu „*Spiegel*“, je důvod zřejmý: v posledním roce milénia, „*v roce se třemi devítkami, získává jako devátý německý autor v pořadí*“ Günter Grass (i když nečekaně a s obrovským časovým zpožděním) Nobelovu cenu za literaturu. To dodává odvalu k psaní mladým autorům a samozřejmě i vzbuzuje zájem o tvorbu našich západních sousedů nejen u domácích čtenářů. Zároveň se prolamuje magická hranice deseti let od pádu komunismu a vzniká tak dlouho toužebně očekávaná „*Wendeliteratur*“, tedy literatura, která se vrací k životu za zdí. Velký ohlas měly zejména romány Thomase Brussiga, který se jako první snažil reflektovat poměry v bývalé NDR. Jeho „*Helden wie wir*“ vychází dokonce již 1995, (česky pod názvem „*Hrdinové jako my*“) a v roce 1999 podle

dřívějšího scénáře k filmu „*Sonnenallee*“ pak „*Am kürzeren Ende der Sonnenallee*“ (č. „*Na kratším konci ulice*“). Jako „román o sjednocení, na který se čekalo dlouhé roky“ zase označovala kritika devěťadvacet příběhů Inga Schulzeho, které vyšly pod názvem „*Simple Stories*“ (1998, č. „*Obyčejný storky*“).

Kromě této logické, a koneckonců očekávané reakce na dějinné události se v těchto letech v literatuře vynořily samozřejmě i další pozorovatelné proudy. Navíc s tím, jak se literatura stává opět populární, nevyhne se ani vlivu jisté komerce. Nároky kladené na spisovatele se tak zvyšují; nestačí pouze vydat dobrou knihu, je nutné také absolvovat s ní povinné kolečko autorských čtení a prezentovat ji (a sebe) na největších knižních veletrzích v Lipsku a Frankfurtu nad Mohanem, stává se také normou text namluvit na audioknihu a vůbec se snažit zviditelnit ji před zraky čtenářů a kritiků, neboť německý knižní trh je obrovský.

Nakladatelé tedy v tržním duchu sázejí na nejrůznější prodejní strategie. Senzací se tak stávají knihy náctiletých autorů, jako byl např. román Benjamina Leberta „*Crazy*“, jehož banálnost ovšem nezabránila úctyhodnému kasovnímu úspěchu. Zajímavým zjevem na konci 90. let byly také mladé autorky kritikou souhrnně označované jako „*dívčí zázrak*“ („*Fräuleinwunder*“). Zjednodušeně řečeno šlo o spisovatelky, u nichž byl leckdy důležitější vzhled než jejich nadání. Jak však píše i překladatel Tomáš Dimter ve svém doslovu pro Gutenbergovu čítanku současné německé prózy, jsou k nim někdy bohužel řazeny i autorky, jež mohou nabídnout mnohem víc než své mládí a krásu. Zmíňme například alespoň Judith Hermann, jejíž první sbírka melancholických povídek „*Sommerhaus, später*“ (1998, česky „*Letní byt, později*“) ji vynesla mezi nejúspěšnější německé mladé autory. Úspěšná byla i její druhá sbírka „*Nichts als Gespenster*“ (2003, česky „*Nic než přízraky*“), v níž navíc najdeme i povídky z prostředí Prahy nebo Karlových Varů.

K nejúspěšnějším žánrům patří samozřejmě takzvaná „*Unterhaltungsliteratur*“ („*zábavná literatura*“). Zábavná nemusí ovšem vždy znamenat pokleslou, což svými díly dokazují autoři jako je Uwe Timm nebo talentovaná a úspěšná Karen Duve. Svou cestu si se zpožděním našla k německým čtenářům i literatura „*popová*“, již k obrovskému úspěchu přivedly knihy jako „*Faserland*“ (1995) Christiana Krachta nebo „*Soloalbum*“ (1998) Benjamin von Stuckrad-Barra. Tato literatura si svým typicky cynickým způsobem libuje v konzumu a trendovosti, a proto není divu, že se její čtenáři rekrutují zejména z mladší generace.

Fenoménem je pak literatura tvořená imigranty nebo obecně řečeno autory neněmeckého původu. Nelze nezmínit turecké přistěhovalce, jejichž literatura se v Německu formuje a vyvíjí již od 70. let, za všechny zmiňme alespoň Feriduna Zaimogla. V Německu a německy však píše i Japonka Yoko Tawada, Ital Franco Biondi, Maďarka Terézia Mora a Zsuzsa Bánk nebo asi nejznámější Rus Wladimir Kaminer, který zabodoval svými zábavnými vzpomínkami „*Russendisko*“ (2000, 2012 vznikl stejnojmenný film), psanými typicky „*přistěhovalecky*“ nekomplikovanou němčinou. Nesmíme zapomenout ani na Hertu Müller, jež byla v roce 2009 za své sepsané drásavé zážitky z rodného Rumunska odměněna i Nobelovou cenou za literaturu.

Co se tedy na počátku jevílo jako bezútěšné a beznadějně bylo na konci prvního desetiletí nového milénia korunováno přeci jen úspěchem. Předání tří Nobelových cen německy píšícím autorům během pouhých deseti let (kromě Güntera Grasse a Herty Müller si ji podle všeho zasloužila i rakouská kontroverzní spisovatelka Elfriede Jelinek) a každoroční bilance prodaných knih do rukou spokojených koupěchtivých čtenářů mluví za vše.

3.2 Život a dílo Martina Beckera

Martin Becker je mladý německý spisovatel a především rozhlasový žurnalista.

Narodil se 2. listopadu 1982 v tehdy západoněmeckém Attendornu a vyrůstal v blízkém Plettenbergu; obě městečka se nacházejí hned vedle sebe v oblasti Sauerland ve spolkové zemi Severní Porýní-Westfálsko.

Po maturitě se jen krátce (přesněji v letech 2002 až 2003) věnoval germanistice a filozofii na Ruhr-Universität v Bochumi. Poté přestoupil na Německý literární institut v Lipsku, kde v roce 2003 začal studovat obory próza, dramaturgie a nová média.

V Lipsku se už rozhodl usadit a v roce 2005 začal pracovat pro německý veřejnoprávní rozhlas. Zejména pro stanici „*Westdeutscher Rundfunk*“ (zkráceno WDR) a „*DeutschlandRadio Kultur*“ napsal mimo jiné řadu reportáží, glos, komentářů, featurů (nový publicistický žánr příbuzný reportáži; založený na skloubení prvků dramatických, hudebních a věcných) a recenzí především rozhlasových her. K nejdůležitějším jeho novinářským pracím patří asi portréty divadelníka Roberta Lapagea a amerického komponisty Philipa Glasse. Z pohledu českého čtenáře je pak jistě zajímavá jeho obsáhlá reportáž o Otu Pavlovi a kraji kolem Berounky, kterou napsal v listopadu 2010 pro rakouský magazín „*Datum*“.

V srpnu 2007 mu pak v nakladatelství „*Luchterhand Literaturverlag*“ vychází jeho první kniha, sbírka devíti povídek „*Ein schönes Leben*“ (Krásný život). Zároveň byly ze sbírky vybrány dvě povídky, jmenovitě titulní „*Ein schönes Leben*“ (Krásný život) a povídka „*Gesellschaft*“ („*Společnost*“), ty pak byly namluveny herci Ueli Jäggi a Raphaelem Clamerem, jako audioknihy a posléze vydány na kompaktních discích u curyšského nakladatelství „*sprechtheater*“. Z této knihy také samozřejmě pocházejí povídky „*Lieben*“ („*Milování*“), „*Libeň*“ („*Libeň*“) a již zmiňovaná „*Gesellschaft*“ („*Společnost*“), jež se staly předmětem zkoumání této diplomové práce.

Nejenže píše recenze na rozhlasové hry, sám je také autorem několika vlastních. Kromě hry „*Bevor alles weg ist*“ (Než bude všechno pryč), jež byla poprvé uvedena na stanici WDR3 na podzim roku 2008, napsal ještě další dvě ve spolupráci s českým spisovatelem Jaroslavem Rudišem. V dubnu 2008 si tak posluchači německé stanice WDR3 mohli v premiéře poslechnout hru „*Lost in Praha*“, 30. května roku 2011 pak tamtéž i jejich nejnovější kousek „*Plattenbaucowboys*“ (Kovbojové z paneláku).

Ze spolupráce s Jaroslavem Rudišem potom ještě na podzim roku 2008 vzešel zajímavý projekt takzvané tragické operety „*Exit 89. Horror s lidskou tváří*“, jež byla určena pro prkna dvou českých a dvou německých divadelních scén. U nás byla poprvé uvedena v Praze, poté v Brně; v Německu pak v hamburském divadle Kampnagel a na samém konci roku i v berlínském Sophiensaalu. Pro hru napsali oba autoři česko-německé libreto a diváci ji měli možnost premiérově zhlédnout v říjnu 2008 právě v pražském divadle Archa, a to v rámci projektu „*68/89 Divadlo. Doba. Dějiny*“.

Od dubna 2011 se Martin Becker také umělecky podílí na v Evropě unikátním projektu Experimentálního rozhlasu v rámci samostatného oboru na univerzitě Bauhaus ve Výmaru.

Spisovatel Martin Becker je též nositelem několika cen a stipendií. Z těch nejdůležitějších uveďme zejména ocenění ze Setkání mladých autorů v Berlíně („*Treffen Junger Autoren der Berliner Festspiele*“), kterého se mu dostalo již v roce 2002. O tři roky později se pak v tomtéž městě stal stipendistou Literárního kolokvia („*Literarisches Colloquium Berlin*“). V roce 2007 byl pozván coby účastník prestižní soutěže o literární cenu Ingeborg Bachmann do Klagenfurtu („*Ingeborg-Bachmann-Preis*“) a rok nato získal další literární stipendium na kulturní konferenci severoněmeckého kraje Märkisch („*Märkisches Stipendium für Literatur*“) a spolu s Julií Schoch obdržel cenu za literaturu udělovanou nadací Lotto („*Kunstpreis Literatur Berlin-Brandenburg*“). V rámci dalšího stipendia, tentokrát pod záštitou „*Pražského literárního domu*“, pobyl v létě 2010 i jeden měsíc v našem hlavním městě, kam se již od své první návštěvy v roce 2006 rád

pravidelně vrací. V rámci tohoto stipendijního pobytu také vznikl jeho „*Pražský blog*“, který je na internetových stránkách „*Pražského literárního domu*“ dodnes dostupný ke čtení.

Martin Becker žije převážně na trati mezi Lipskem, Výmarem a Prahou, svůj čas dělí mezi práci pro rozhlas, univerzitu a osobní literární projekty. Jen málo času už mu bohužel zbývá na dokončení další knihy - jeho prvního románu, který by měl vyjít pod názvem „*Der Rest der Nacht*“ (Zbytek noci) snad již tento rok.

3.2.1 Lost in Praha

S Jaroslavem Rudišem, českým spisovatelem, kterého snad již není třeba nijak zevrubněji představovat, se Martin Becker poprvé setkal pracovně, již v roce 2006, tedy v době, kdy pracoval na své první knize a chtěl proto znovu odjet na měsíc do Prahy. Na tak dlouhý pobyt však neměl dostatek peněz, a tak přišel s pořadem pro rozhlasovou stanici WDR, ve kterém měl německé posluchače blíže seznámit se současnou českou literaturou. S Rudišem si hned od prvního okamžiku velice rozuměli („*wir haben uns von der ersten Sekunde schon ein bisschen ineinander verliebt*“), a to natolik, že spolu dokonce začali psát. Jedním z plodů jejich spolupráce je i rozhlasová hra „*Lost in Praha*“ (poprvé uvedena stanicí WDR3 v dubnu 2008).

Jde o příběh dvou mladých lidí, Tomáše a Teresy, kteří narychlo odjedou z Berlína do Prahy, aby se našli a utvrdili svůj teprve rodící se vztah, jenže se sami sobě ztratí a oba se budou muset vydat jinam, ať už obrazně či doslova. Potkají se na kebabu v Berlíně a zjistí, že se spolu již znají ze střední školy, kde Tomáš tehdy učil a Teresa maturovala. Ona má problémy a musí se stěhovat; on chce odjet do Prahy, odkud pochází jeho rodina, aby si zde ujasnil svůj život. Po hádce u zdi, která je dělí od Kafkova hrobu, a po koncertu kapely Kafka se jejich cesty rozdělí. Teresa skončí se zpěvákem z oné kapely, Tomáš

v nemocnici Na Bulovce s otravou kebabem, kterou si přivezl už z Německa (jen pro zajímavost: také Martin Becker strávil své první dny v Praze s otravou žaludku způsobenou berlínským kebabem). Na pokoji v pátém patře, kde leží, se setká s mužem krmícím holuby a popíjejícím pivo, který o sobě tvrdí, že je Bohumil Hrabal, „*ten Bohumil Hrabal, který obsluhoval anglického krále*“. Ten je však tou dobou již přes deset let po smrti. V tom samém pokoji totiž v roce 1997 vypadl z okna právě při krmení holubů.

Hra si v dalším plánu zábavně pohrává se známými pražskými klišé a stereotypy a pomocí typické zvukové kulisy Staroměstského náměstí nebo Karlova mostu vtipně demytizuje Prahu turistickou a kulturní; Prahu kapsářů a pouličních prodejců i Prahu Hrabalovu a Kafkovu, kterou nás provádí průvodce s komicky úděsnou českou němčinou v podání Joachima Dvořáka z nakladatelství Labyrint. V dalších rolích pak slyšíme německé herce Samuela Fintziho, Jule Böwe, Vadima Glownu, Irm Hermann a další. Režie se ujal Thomas Wolfertz.

Jednotlivými scénami se prolíná hudba Ondřeje Ježka a Jaromíra Švejdíka, který pod pseudonymem Jaromír 99 spolu s Jaroslavem Rudišem již dříve vytvořil kultovní komiksovou trilogii „*Alois Nebel*“, která v roce 2011 konečně ožila i na plátnech nejen českých kin.

3.2.2 Exit 89. Horor s lidskou tváří

Dalším zajímavým projektem vzešlým ze spolupráce s Jaroslavem Rudišem je libreto pro divadelní hru, již oba opatrně nazývají operetou. Jak se totiž shodují, opera to zcela jistě není, na muzikál zase hra zpracovává až příliš vážné téma, pojmenování vzniklého díla operetou je tedy spíše kompromisem. Text libreta prý vznikl snadno, s formou měli ovšem oba mladí spisovatelé hlavně zpočátku poněkud problém, přeci jen nikdy nic

podobného netvořili. I na téma samotné museli obsáhle rešeršovat, jelikož logicky ne vše, co divákům přibližují, sami prožili (oba se narodili až po pražských srpnových událostech a Martinu Beckerovi bylo v době převratu právě sedm let). Hra vznikala nejprve v německém jazyce a teprve poté byla přeložena do češtiny. Původním záměrem bylo hrát dvojjazyčně, ovšem podíl obou jazyků v konečné verzi byl zcela v rukou režiséra Jana Havelky a herců, z nichž pouze jeden byl německým roditelým mluvčím.

K napsání „*Exitu 89*“ přivedl autory ředitel divadla Archa Ondřej Hrab, který se přišel podívat na Rudišovu literární revue EKG, ve které tehdy vystupoval i Martin Becker. Oslovil oba s otázkou, zda by pro ně nebylo zajímavé společně napsat hru o roce 1968. *„Hodně mě to zajímalo, protože Jára i já jsme se narodili až později. On v roce 1972, já 1982. Zajímavé bylo právě to, jak lidé vidí dobu, kterou sami nezažili. Relativně rychle jsme měli základní příběh. Věděli jsme, že nechceme dělat žádnou historickou dramatickou revue, ale ze všeho nejdříve jsme potřebovali najít nějaké neobvyklé místo. Nakonec jsme našli jednu benzínovou pumpu, bohem zapomenutou benzínovou pumpu, někde mezi Prahou a Brnem, s lidmi, o které se nikdo nezajímá a s příběhem, který už pravděpodobně také nikoho nezajímá. To byl začátek. A pak se to začalo komplikovat, protože práce na tom všem nebyla, hlavně kvůli své obtížné formě, vůbec lehká.“*⁵

Děj se odehrává na odpočívadle dálnice D1, která podle autorů spojuje západ s východem, navíc na pověstném kilometru 89, na kterém tragicky zahynul i československý politik úzce spojený s událostmi Pražského jara Alexander Dubček. Právě i číslo dálničního výjezdu evokuje historický mezník v evropských dějinách. Dáme-

⁵ „Das hat mich sehr interessiert, weil Jára und ich später geboren sind. Er ist 1972 geboren, ich 1982. Das Interessante ist also, wie Leute diese Zeit sehen, die sie selbst nicht erlebt haben. Wir hatten relativ schnell die Grundgeschichte. Wir wussten, dass wir keine historische, dramatische Revue machen wollten, sondern zuerst einmal einen Ort finden, der ungewöhnlich ist. Schließlich fanden wir eine Tankstelle, eine gottvergessene Tankstelle, irgendwo zwischen Prag und Brünn, mit Leuten, für die sich sonst niemand interessiert, und mit einer Geschichte, für die sich vielleicht auch niemand interessiert. Das war der Anfang. Und dann wurde es sehr kompliziert, weil sich die Arbeit daran allein schon wegen des schwierigen Formats nicht so leicht erwies.“ Martin Becker v rozhovoru pro ČRo „*Martin Becker – ein Wessi, dem der Ostwind stark um die Nase weht*“

li dohromady řečené a spojíme-li toto se jmény Martin Becker a Jaroslav Rudiš, vyjde nám temně zábavná hra o skupince lidí (řidič vládní limuzíny a Dubčekův obdivovatel, rozhádaný česko-německý pár Christian a Nela a dva podnapilí řidiči nákladního vozu, Čech Saša a Němec Rudi), kteří se někdy v srpnu potkají u čerpací stanice a jejichž společným tématem je právě revoluční rok 1989 a srpen 1968.

Inspirací pro komické scény byla autorům obskurní socialistická estráda „*Ein Kessel Bunt*“ z NDR, která byla vysílána i u nás a v níž vystupovala i řada tehdy prominentních československých „umělců“. A která se koneckonců nechvalně proslavila i díky neumělým překladům do češtiny, jež vznikaly přímo během přímého přenosu.

„Hrajeme si také s poetikou ‚Ein Kessel Bunt‘, toho známého programu východoněmecké televize, který běžel i u nás. Ten pořad měl být sice vtipný, ale často byla tahle socialistická popkultura spíše tak nějak tragikomická. Vzpomínám si na vtipy, které se z východoněmecké němčiny prakticky nedaly do češtiny přeložit. Nebo v češtině vůbec nebyly vtipné. Vzpomínám si na řadu československých hvězd, které v tomto programu rády vystupovaly. V hlavě se mi vybavují některé barvy z ‚Ein Kessel Bunt‘, zejména modrá, růžová a zelená. Bylo v tom něco třpytivého, v tom čase, kdy se netřpytilo vůbec nic. A taky to bylo jistým způsobem trapné.“⁶

Hra pak byla premiérově uvedena v říjnu 2008 v rámci projektu „68/89 Divadlo. Doba. Dějiny“ v pražském divadle Archa a poté ještě v divadlech v Brně, Hamburku a Berlíně.

⁶ „Wir spielen auch mit der Poetik von ‚Ein Kessel Bunt‘, des bekannten Programms im DDR-Fernsehen, das wir mitbekommen haben. Die Sendung hätte zwar lustig sein sollen, aber sehr oft war diese sozialistische Popkultur auch irgendwie tragikomisch. Ich kann mich an die Witze erinnern, die man aus dem DDR-Deutsch fast gar nicht ins Tschechische übersetzen konnte. Oder im Tschechischen waren sie gar nicht witzig. Ich kann mich an die vielen tschechoslowakischen Stars erinnern, die sehr gerne im Programm auftraten. Ich habe einige Farben von ‚Ein Kessel Bunt‘ im Kopf behalten, das ist etwa blau, rosa und grün. Es war auch viel Glitzerndes dabei, in einer Zeit also, in der eigentlich nichts glänzte. Und irgendwie war es auch peinlich.“ Jaroslav Rudiš v rozhovoru pro Český rozhlas

3.2.3 Krásný život

Na začátku stála povídka „*Pastorale*“, kterou Martin Becker napsal ještě během studia a které si všimla jeho lektorka Terézia Mora. Této mladé maďarsko-německé autorce se Beckerův raný výtvar natolik líbil, že ho začala podporovat a povzbuzovat v tvorbě dalších povídek, z nichž některé pak byly souborně vydány ve sbírce „*Ein schönes Leben*“ v roce 2007 u nakladatelství „*Luchterhand*“, v roce 2009 pak ještě u nakladatelství „*btb*“.

Na pultech knihkupectví se tehdy objevila zářivě růžová kniha s automatem na skákající míčky. Jako by život už nemohl být krásnější a za pouhých 50 centů si člověk mohl vytočit jednu z pestrobarevných kuliček a s ní i kousek radosti a životního štěstí. Je to skoro jako parafráze na slavnou větu Forresta Gumpa: „*Život je jako automat na hopíky: nikdy nevíš, jaký ti vypadne*“. S radostností přebalu však kontrastuje obsah devíti povídek, které se skrývají uvnitř. I když s ním vlastně zároveň i zvláštním způsobem koresponduje, jelikož všechnu tu bídu, utrpení a existenciální tíhu svých antihrdinů Martin Becker dovádí, v souladu s mottem svého oblíbence Samuela Becketta „*Zajít až na okraj, tam se zrodí smích*“, ad absurdum. Kniha tak na čtenáře nepůsobí jako tíživý balvan, je spíše zábavným vhledem do absurdních osudů těch svérázných postav sympatických ztroskotanců tak typických pro povídky Martina Beckera.

Hned v titulní povídce tak poznáme mladého Odradka, jenž touží poprvé ve svém životě uvidět moře a opouští na jeden jediný ukradený den svou nemocnou pomatenou matku, aby konečně zažil příliv. Zmešká však nejen jej, ale i trapnou příhodu se zjevivším se antickým filozofem Héraklitem, která poznamená obyvatele jeho rodného městečka.

Částečně autobiografický motiv vztahu syna a duševně nemocné matky se pak objeví i v již zmiňované první povídce „*Pastorale*“, kterou ve sbírce najdeme na čestném místě přesně uprostřed knihy.

Jaké by bylo opustit svůj nudný neúspěšný život a dobýt ztracená území se záhadným králem Korsiky, zjišťuje štangast Wilhelm v netypicky snové povídce „*Königskinder*“.

Jak umře Schliff a proč si do svého nezabydleného plesnivého bytu nechává instalovat automat na kávu s kapacitou pro středně velké výrobní haly, se zase (ne)dozvíme v povídce „*Dem Schliff sein Tod*“.

I povídka „*Einsame Bahnen*“ vlastně pojednává o smrti: o kuriózním způsobu asistované sebevraždy a o nevyžádané oslavě sedmdesátých narozenin; to vše v ten samý čas na tom samém dálničním odpočívadle.

Poslední povídka sbírky, povídka „*Technische Heimatkunde*“, se z výčtu vymyká svou formou a absencí příběhu. Tónem však tato překotná zpověď profesora technické vlastivědy zůstává u všudypřítomné elegičnosti.⁷

Martin Becker ve své prvotině naplno využil svůj specifický smysl pro humor a absurdno i své umění nadsázky; jeho texty jsou plné překvapení a zvrátů; jsou chytré a „*drastické a zároveň umějí zahřát u srdce*“. Jeho tiché pochopení pro svérázné outsidersy a nadšení pro jejich zvláštní osudy je milým způsobem nakažlivé a zábavné. Jak potvrzují i recenzenti knihy, mimo jiné také Terézia Mora.

⁷ Zbylým povídkám „*Lieben*“, „*Libeň*“ a „*Gesellschaft*“ je věnován samostatný prostor v kapitole **4.1 Specifika překlada textů Martina Beckera**.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Specifika překladu textů Martina Beckera

Bylo by zvláštní psát o překladu a na vlastní kůži si nezkusit, jaké to vlastně je vzít na začátku neprobádaný neznámý text v cizím jazyce, projít si všemi těmi fázemi od recepce, přes interpretaci, koncepci a stylizaci a na konci držet v rukou prakticky nové dílo v jazyce cílovém.

Tato kapitola se snaží nejenom představit překládané texty, tedy tři povídky z prvotiny mladého německého spisovatele Martina Beckera, nýbrž i seznámit se základní praktickou problematikou jejich překladu.

Dovolte jen pár poznámek k tvorbě samotného překladu těchto tří konkrétních povídek. Na počátku samozřejmě vždy stálo důkladné čtení, po němž následovalo přepsání povídky ve velmi hrubé první verzi, jež byla více plná provizorního textu, všemožných poznámek a vynechaných míst než čehokoli jiného. Zpravidla pak následovalo ještě pět až šest dalších verzí, z nichž každá se více a více blížila konečnému textu výsledného překladu. Při každé nové verzi docházelo k vylepšování, cizelaci, doplňování prázdných míst a napravování chyb z verzí předchozích. Vždy se zároveň dbalo na to, aby každá verze zůstala zachována a další verze se ukládala pod novým jménem. Tím byla umožněna následná zpětná vazba, která dopomohla i k lepšímu pochopení procesu vzniku a zároveň i usnadnila práci při konečné interpretaci, jež je součástí této diplomové práce. Konečné verze pak byly postoupeny vybraným kritickým čtenářům, kteří pomohli odstranit poslední drobné vady textu. Zajímavá zkušenost proběhla v rámci literárního semináře na jednom z plzeňských gymnázií, kdy se mi dostalo zpětné vazby od studentů septim a třetích ročníků vyššího gymnázia, zkušených čtenářů, zvyklých interpretovat texty pod vedením více než kompetentní pedagožky. Nejen, že byli schopni a ochotni živě diskutovat nad textem, přinášeli i nové pohledy a výklady povídek a dokonce i nová možná řešení překladu, o nějž (a o proces jeho

vzniku) se nepokrytě zajímali. Nejen tato diskuze, ale ostatně i všechny rozhovory se čtenáři, a hlavně pak kontakt se samotným autorem pomohly v tvorbě poslední konečné verze, jež je také přiložena na konci této práce.

K samotnému překladu byly ne náhodou vybrány tyto tři povídky: „*Milování*“ (*Lieben*), „*Libeň*“ (*Libeň*) a „*Společnost*“ (*Gesellschaft*). Výběr *Libně* se jevil jasným hned od začátku, jelikož souvislost s Čechami je zcela evidentní; a tato souvislost byla ostatně jedním z kritérií i pro výběr autora. „*Milování*“ pak logicky nesmí ve výběru chybět, jde totiž o jakousi předeheru k „*Libni*“. A povídka „*Společnost*“ je také, ač poněkud zastřeně, spojena s Prahou. Emigrantku, kterou v ní Becker popisuje, totiž potkal právě v našem hlavním městě během jednoho ze svých častých tamějších pobytů.

4.1.1 Milování

Krátká povídka, nabízející na poměrně malé ploše pěti stran až neuvěřitelné množství beznaděje. Dalo by se říci, že tato až kafkovská beznaděj, bezvýchodnost situace a neschopnost cokoliv změnit, to jsou typické rysy postav povídek Martina Beckera.

Hlavní postava a zároveň vypravěč přijíždí po delší době do bytu své bývalé přítelkyně a usadí se u ní „*jako by se poslední rok vůbec nestal*“. Žije pak spolu s ní, vlastně i bez ní, chvíli i s jejím otcem a nakonec se rozhodne znovu zmizet - stejně tak drze a nečekaně jako se v jejím životě znovu objevil. Tato nezvyklá situace je rámována hyperbolicky vykreslenými okolnostmi, z nichž nejvýraznější je popisovaná stávka supermarketů, jež se rozhodně neodehrává typickým způsobem. Těžkooděnci, hořící barikády a střelba - to nejsou její běžné atributy; a je třeba vnímat ji spíše jako symbol, paralelu k absurditě vztahu hlavních postav. Další zvláštností je vypravěčova posedlost čistotou přilehlého parku; energie, jakou věnuje řešení stávajícího problému, je totiž zcela

neúměrná té, kterou věnuje záchraně vlastního vztahu a vůbec své budoucnosti. V tom je snad možno hledat zbabělost a snahu o únik před skutečností.

O postavách příběhu se toho mnoho nedozvíme. U mužského hrdiny neznáme dokonce ani jméno, o ženě víme, že se jmenuje Mila. Jejich vlastnosti je však třeba číst mezi řádky a hledat je zejména v dialozích. Přes strohost autorova stylu a omezený lexikální rezervoár je možné vytvářet si o nich vlastní obraz na základě jejich jednání, gest. Nebo možná díky tomuto stylu, protože vyčištěnost od nánosů zbytečných slov nám dává možnost hlouběji se zamyslet nad jejich funkcí.

Právě tato strohost a maximální dávka minimalismu je typická pro autorův výběr prostředků, pro jeho styl v celé jeho povídkové prvotině.

Tato strohost se pak také stala jedním z hlavních východisek pro vytvoření naší překladatelské koncepce. Tím byla především snaha o zachování funkčnosti minimalistických prostředků ve všech jazykových vrstvách v originále, např. využití nejběžnějšího lexika převážně z centra slovní zásoby, výrazů neutrálních, ale zároveň kopírovat výskyt nezvyklých či expresivních výrazů tam, kde jich autor sám využil.

Co snad zaujme čtenáře nejdříve, a to zejména při hlasitém čtení, je striktní omezení výběru interpunkčních znamének na čárky, tečky a dvojtečky, a tudíž naprostá absence otazníků, vykřičníků, uvozovek aj. A dále pak důsledná redukce uvozovacích vět na prosté a všudypřítomné *er/sie sagte*. Tyto dva aspekty pak tvořily zároveň největší potenciální problém v prvních fázích překladu, jelikož nemuselo být zpočátku patrné, zda se jedná o funkční záměr, respektive zda je možné tohoto postupu bezproblémově využít i v češtině jako jazyce překladovém.

V němčině absence otazníků v zásadě netvoří žádný velký problém, jelikož formu tázací věty je možno naznačit pomocí tzv. „*W-slov*“ (jako ostatně i v češtině: *Wo warst Du. - Kdes byl.*), ale zejména obligatorní inverzí slovosledu (která už nám v češtině chybí:

Wolltest Du nicht auf Weltreise.) V českém jazyce jsme pak odkázáni na kontext a nezbyvá nám než doufat, že pozorný čtenář pochopí. Přesto se domníváme, že porušení tohoto autorova záměru by ubralo textu na působivosti a lepším řešením tak je tento záměr respektovat. Dalším problémem pak byla rezignace na jakékoli využití synonymie u uvozovacích sloves. Jsme si vědomi, že v literatuře některých jazyků je běžné užívat převážně jednoho takového slovesa, odpovídajícího našemu neutrálnímu *řici*; a že v literatuře české je tradice naprosto odlišná a konvence se kloní k využití co možná nejbohatší slovní zásoby (podle její míry je pak překladatel také často hodnocen). V tomto případě si ale dovoluujeme tvrdit, že bezvýhradné a stoprocentní využití slovesa *sagen* zde bylo funkční a záměrné. Vždyť stejně jako v češtině existuje nespočet různých možností, jak uvést přímou řeč: „*pravil, povídal, děl, podotkl, poznamenal, prohodil, konstatoval, [...] odpověděl, oslovil ho, ozval se, ptal se, zeptal se, začal, rozkřikl se, zašeptal, pobídl, okřikl, nabádal, naléhal, oznámil, přidal se, usmál se, zaváhal, přitakal, rozzlobil se, zajímal se, soudil, přiznal, mínil, radil, souhlasil, odporoval, doplnil, navázal apod.*“ (Kufnerová, Zlata: *Textové a stylové konvence překladu*. In: Kufnerová, Zlata a kol.: *Překládání a čeština*, 1994. s. 106), najdeme i v němčině funkční ekvivalenty, jichž může autor ve svém díle použít, a pokud toho ani v jednom z případů nevyužije, má k tomu zajisté důvod. A proto jsme se také přiklonili k důslednému stereotypnímu překladu jedním slovesem, a to neutrálním slovesem *řici*.

Formální stránky se dotýká i psaní velkých písmen u personálních a posesivních pronomín 2. osoby singuláru a 3. osoby plurálu (odpovídá české osobě vykání), jež jsme zvyklí psát například v dopisech. V němčině je toto častější, přesto na nás v tomto druhu textu působí dojmem ne nepodobným prvkům odcizení, jaké známe z děl starších existencialistů, a proto byla velká písmena v těchto případech ponechána i v české verzi, kde mohou (a to záměrně) rušit.

Po lexikální stránce byla tato povídka z překladatelského hlediska poměrně nezáludná. Přesto uveďme alespoň některé příklady, které snad mohou být zajímavé.

Na začátku povídky stojí vypravěč a Mila na balkoně a hovoří mimo jiné o tom, že Mila už nekouří, přesto o jednu cigaretu požádá. Pak následuje věta: „*Wir standen, und qualmten*“. Sloveso *qualmen* má dva významy a oba se k naší situaci hodí: *kouřit a povídat si*, nemůžeme se tedy rozhodnout pouze pro jeden, a tak jsme uvedli oba.

O poznání větší potíže pak nastaly se slovesem *weben*. Konvenční slovníky pro něj udávají významy *tkát, spřádat co*⁸. V povídce se toto neobvyklé sloveso objeví na dvou místech, ve dvou odlišných kontextech a ani do jednoho z nich se nehodí. Poprvé zazní v zoologické zahradě u výběhu s medvědy, když Mila tato bývalá cirkusová zvířata polituje slovy: „*Sie weben ewig*.“ Zde by bylo možno uvažovat o teoreticky pravděpodobném přeneseném významu *příst* (jako např. kotě), ale není nám umožněno to ověřit a navíc – medvědi přeci nepředou. V dalším kontextu působí toto sloveso ještě podivněji. Po děsivé noční příhodě s otcem o něm spolu vypravěč i Mila hovoří v kuchyni: „*Er hat mich zu Tode erschreckt, sagte ich. Das macht er manchmal nachts, sagte Mila. Den Rest der Zeit webt er*.“ Máme snad uvěřit tomu, že starý pomatený pán ve volných chvílích tká? Nebo je zde opět „*příst*“ spojeno se zvukovým vjemem a znamená dejme tomu něco jako „*spokojeně spát*“? Obojí se nezdá pravděpodobné, a hlavně nejsou naše domněnky ničím podložené. Ani po konzultaci s rodilými mluvčími jsme nebyli moudřejší: sloveso v těchto kontextech neznají, ani je nenapadají možné významy. Naštěstí se naskytla možnost setkat se s autorem a zeptat se ho osobně. A autor poskytl velmi zajímavé vysvětlení: jedná se o řídce užívaný termín z oblasti chovu zvířat a pojmenovává specifický druh pohybů, které je možno pozorovat u zvířat držených v zajetí. Typickým příkladem je pak monotónní chůze v kruhu lvů chovaných v malých klecích nebo právě zvláštní neurotické kolíbání u cirkusových medvědů. V povídce se pak

8 Křížková, J. / Půček, M.: *Velký německo-český slovník*. Fragment. Havlíčkův Brod. 2004.:

weben¹ *etw.* tkát, utkat, spřádat co; **weben**² (o,o) *um etw.* obraz. opřádat co

Götz, D., Haensch, G., Wellmann, H.: *Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Langenscheidt Verlag. München. 2010.:

we,ben *webte/wob, hat gewebt/gewoben* **1.** (**etw.**) **w.** e-n Stoff, e-n Teppich o. Ä. machen, indem man mit e-r Vorrichtung od. e-r Maschine Fäden miteinander kreuzt <e-n Teppich w., Tuch w.>; **2.** **e-e Spinne webt ein Netz** e-e Spinne macht ein Netz; **3.** (**an etw.** (*dat*)) **w.** an der Herstellung e-s Stoffs *etc* arbeiten <an e-m Teppich w.>

na základě podobnosti k tomuto chování popisují tímto slovesem i neurotické pohyby Milina otce. V češtině však k tomuto slovesu bohužel nenacházíme odpovídající a vhodný ekvivalent, který by uspokojivě nahradil výraz v obou kontextech. Proto bylo v prvním případě zvoleno sloveso „*hemžit se*“, což snad může evokovat těžké pohyby medvědů. Ve druhém pak navazujeme na předcházející slovesa (např. *schwanken* (zde i v participiu přítomném: *schwankender Vater*) nebo *vor und zurück beugen, ...*) a průběžně alternujeme slovesa synonymní *naklánět se* dopředu a zpět, *kymáčet se*, *kývat se* atd.

Zajímavá by snad mohla být i poznámka k překladu titulu povídky. V originálu zní „*Lieben*“ a jde o deverbativní podstatné jméno, které vzniklo ze slovesa „*lieben*“. Je už však jen dílem roztomilé náhody, že překlad tohoto substantiva překvapivě koresponduje se jménem hlavní ženské postavy. V češtině pak zní „*Milování*“.⁹

4.1.2 Libeň

Povídka „*Libeň*“ je volným pokračováním povídky „*Milování*“ a navazuje tam, kde předchozí skončila. Začíná odjezdem našeho bezejmenného vypravěče od Mily a jeho příjezdem do Prahy. K jejímu napsání inspiroval autora jeden z prvních zážitků, které měl po příjezdu do Čech: „*An meinem ersten Morgen in der Stadt hatte mich ein Zigeuner angeschnorrt. Am Wenzelsplatz. Paar Zigaretten, Münzen und Scheine hatte ich gegeben, und er, dankbar, flüsternd und verschworen: Willst Du Liebe. Fahr nach Libeň.*“ („*Hned první ráno ve městě mě osockoval jeden cikán. Na Václaváku. Dal jsem mu pár cigaret, drobné i papírovky, a on, vděčně, spiklenecky, šeptem: Chceš lásku. Jed' do Libně.*“)

Lokace byla jedním z důvodů, proč byla tato povídka (a vlastně i její autor) vybrána pro zpracování v této diplomové práci. Sám spisovatel je velkým fanouškem českých

⁹ Problematikou překladu názvů děl se podrobněji zabývá Jiří Levý v kapitole „*Překládání knižního názvu*“ (*Umění překladu*, 1963) nebo Zlata Kufnerová ve své stati „*Co s titulem literárního díla*“ (v publikaci *Překládání a čeština*, 1994).

reálií, zejména české literatury 20. století a pražská Libeň patří k jeho oblíbeným místům. Tato stará, nevlídná, šedivá průmyslová čtvrť. Mohli bychom toto zvláštní zalíbení vysvětlit snad jistým dojmem exotičnosti, jímž tato typicky česká zaprášenost na pořádek uvyklého Němce působí. Avšak takto pojatá městská poetika a adorace rozpadajících se sídlišť a průmyslových zón se dá vystopovat i u jiných generačně spřízněných autorů německé i české kulturní scény. Povídka se ale převážně odehrává v jiné staré pražské části, v Karlíně. Na Libeň se spíše jen poukazuje a hledá se v ní „láska“. Obě tyto čtvrti však pomáhají dotvářet celkovou atmosféru, která je, stejně jako v první povídce, depresivní. Tuto žalostnost doplňují časté a opakující se motivy vody, vlhkosti, plísňe; hlavně pak všudypřítomný déšť (jenž snad na konci působí očištěně) a s ním spojená hrozba povodně.

Pokud jsme řekli, že povídka začíná příjezdem na hlavní nádraží, měli bychom své tvrzení poopravit. Forma „*Libně*“ je totiž důmyslnější než u „*Milování*“. Základní děj je orámován obrazem příjezdu Mily. Střední část je pak vzpomínáním na pražský pobyt, který mu předchází. Mimoděk nás napadá Wendersův film „*Million Dollar Hotel*“, kde postava Tom-Toma, rovněž personálního vypravěče, skáče ze střechy hotelu se slovy: „*Když jsem skočil, došlo mi...*“, i tady se snad hlavnímu hrdinovi promítnou poslední scény života a snad mu také leccos dojde; jen v „*Libni*“ se neskáče ze střechy, nýbrž pod kola tramvaje, jedoucí - kam jinam než do Libně.

Vypravěč bydlí ve starém karlínském bytě, jeho sousedkou je mírně pomatená paní Notová, stará alkoholička s ukřičenou andulkou. Důchodkyně prý umí německy, avšak prakticky jedinou souvislou větou, již pronese, je jedna z prvních frází, které se učí ve škole v hodinách němčiny: „*Wie finden Sie Prag.*“ To nás přivádí k otázce, zda paní Notová skutečně ovládá spisovatelův a vypravěčův rodný jazyk, či zda je to pouze shovívavé tvrzení Němce potěšeného snahou staré paní domluvit se. Vzhledem k okolnostem v povídce naznačeným a její další zásadě jednoslovné bezvěté komunikaci s hlavní postavou se kloníme k druhé možnosti. Abychom naši interpretaci zdůraznili,

volíme v české verzi školsky kostrbatý doslovný překlad: „*Jak hodnotíte Prahu.*“ namísto přirozenější formulace: např. „*Jak se Vám líbí Praha*“. Aby byl náš záměr pro čtenáře pochopitelnější, byli jsme nuceni do originální věty ještě doplnit jedno upřesňující slovíčko: „*Meine Nachbarin hieß Frau Notová und sprach Deutsch.*“ – „*Moje sousedka se jmenovala paní Notová a mluvila **trochu** německy.*“

Až anekdotický nádech v sobě nese odhalení významu přímých řečí ukřižované andulky paní Notové. Adjektivum „*beurteilbar*“ je vytvořené ze slovesa „*beurteilen*“ (což lze do češtiny snadno přeložit jako „*posoudit*“ či „*posuzovat*“) pomocí sufixu „*-bar*“, který, pokud je připojen k tranzitivním slovesům, vyjadřuje, že to, co je obsaženo ve významu v první části adjektiva (jeho slovesné bázi), je možno uskutečnit. (Langenscheidt: „...*drückt aus, dass das, was im ersten Wortteil gennant wird, getan werden kann.*“) Takové přídavné jméno z tohoto významu ale není možné bez výhrad vytvořit, a tak jsme nuceni zůstat u tvaru verba a doplnit ho adverbiem s významem sufixu: „*lze*“, respektive „*nelze*“. Co nám však poněkud komplikuje práci, je vědomí, že tuto notně kostrbatou větu, tedy „*nelze posoudit*“, pronáší pták, byť se schopností řeči. Bohužel nenacházíme variantu, která by obsahovala alespoň běžný atribut ptačí mluvy – hlásku „*r*“, ale to asi není to hlavní, co nám vrtá hlavou. Jaký důvod měl někdo, kdo andulku patrně velice trpělivě cvičil tak, že se naučila něco tolik nezvučného; jaký důvod tedy měl, aby ji vůbec něco takového naučil? Má tento krátký, leč hojně opakující se, andulčin part v povídce nějakou funkci?

Pro odpověď si opět musíme zajít za autorem. Své „*nelze posoudit*“ prý pravidelně pronášel neoblíbený učitel (snad) zeměpisu nad otevřeným notýskem se seznamem žáků při uzavírání klasifikace, pokud měl někdo nedostatečný počet známek nebo naopak dostatečný počet nedostatečných, případně obojí. Propůjčení jeho repliky otravnému opeřenci tak můžeme chápat jako svého druhu pomstu, což s textem už dále bohužel nijak přímo nesouvisí.

Ještě než se přestěhuje do levnějšího karlínského bytu, přebývá na koleji „*am Rand, von wo die Busse in die Trabantenstädte fahren*“. „*Trabantenstädte*“ samozřejmě nejsou žádná města, kde se prohánějí výhradně vozidla této východoněmecké značky, na která se před revolucí čekalo i roky, jak se českému čtenáři může snadno asociovat. Trabant totiž znamená i družici nebo satelit, pak hned snadno pochopíme, že autor má na mysli běžná satelitní města, která se za Prahou živě rozrůstají, a kam také z periferie odjíždějí zmiňované autobusy. Větší vrásky na čele nám ale způsobila univerzita, jíž podle textu koleje náležejí. V originále doslova: „*im Studentenwohnheim der Technischen Universität*“. Technická univerzita, řeknete si možná, v tom není žádný problém. Jenže žádná taková univerzita v Praze nesídlí, což německému recipientovi jistě nevadí, český čtenář se nad tím však pozastavit může. Máme „*Technickou univerzitu*“ v textu ponechat a riskovat tak rušivý efekt, jež může toto slovní spojení na část čtenářů mít? Lze také samozřejmě napsat „*technická univerzita*“, a hovořit tak o jedné z univerzit s technickým zaměřením; totéž pak s univerbizovanou „*technikou*“, která má v sobě ale jistý příznak slangu, jenž je pro cizince nevhodný. Rozhodli jsme se nakonec pro existující pražskou technickou vysokou školu, tedy České vysoké učení technické: „*ze začátku jsem spal na koleji ČVUT*“.

Překladatelských hlavolamů bychom zde snad ještě několik našli, třeba jak přeložit do češtiny přídavná jména „*kalt*“ a „*warm*“ tak, aby obě vyjadřovala charakterové vlastnosti. K fázi recepce bychom pak mohli zařadit problém správného čtení a pochopení věty „*Deshalb haust Du immer ab*“, kde je nutno nenechat se zmást gramatickým tvarem slovesa zakončeným na „*-st*“ a sloveso v infinitivu pak nečíst jako „*abhausen*“ a nehledat pak zoufale kontexty ve slovnících a v internetovém vyhledávači, abychom pak našli jakýsi výraz v jednom z rakouských dialektů, pro nějž není jediný důvod, aby ho severoněmecký autor vkládal do úst postavě pocházející pravděpodobně z oblasti bývalého východního Německa. Jedná se totiž samozřejmě o běžné sloveso „*abhauen*“, které je náhodou s předchozím homonymní ve tvaru 2. osoby singuláru indikativu přezenta.

Převážně se však jednalo o běžný překlad, ve kterém bylo hlavně důležité zvolit vhodné synonymum tak, aby co nejlépe zapadlo do kontextu: hodí se k pojmenování Milina rozpoložení v posledním telefonickém rozhovoru, jež je v originálu popsán jako „*abweisend*“, více „*odmítavá*“, „*nedůvěřivá*“ nebo „*odtažitá*“? Co tak říkajíc zní lépe? A jak nejlépe vystihnout zvuky za dveřmi staré paní Notové, když jsou v původním textu popisovány jako „*das Schleifen von Metall*“? Je to „*smýkání*“, „*škrábání*“ nebo spíše „*tření*“ kovu?

Problémem bylo také mnohdy vyhnout se nenápadným germanizmům. Po zběsilém útěku před povodní si vypravěč posteskuje: „*Meine Hose war nass.*“. Překládáme-li delší dobu v kuse, stane se často, že začneme psát automaticky to, co vidíme, a přestaneme nad svým počínáním přemýšlet. Tak se snadno stane, že se nám na monitoru objeví „*Mé kalhoty byly mokré*“, což nám při dalším čtení správně zní směšně a podezřele nečesky. Je dobré to pak nahradit něčím, co více připomíná naši rodnou řeč: např. „*Měl jsem mokré kalhoty*“.

S problémem interference dále souvisí i případ „*Mila klatschte in die Hände*“, který se překladateli může zdát povědomý a ponechá ho pak v plném znění jako „*Mila zatleskala do dlaní*“. Překladatel totiž toto spojení patrně zná z německé literatury, setkal se s ním a může ho pokládat za běžné i ve svém rodném jazyce. Čtenář, který pak takovou zkušenost nemá, není patrně jiným jazykem ovlivněn, a rozpozná, že tento pleonasmus není v jeho rodném jazyce přirozený. V češtině samozřejmě pro porozumění postačí pouhé „*Mila zatleskala.*“

Takovým chybám se bohužel nevyhneme a snadno je můžeme přehlédnout, jelikož text většinou známe po několikerém čtení velice důvěrně a detaily tolik nevnímáme, proto je dobré mít kolem sebe několik pozorných kritických čtenářů, kteří budou na naše nedostatky logicky citlivější, všimnou si jich spolehlivěji a samozřejmě nás na ně rádi upozorní. Pokud nikoho takového kolem sebe nemáme, nebo jsou naši přátelé

zaneprázdnění, postačí někdy překlad vytisknout. Text na papíře nám umožní vidět ho trochu jinak, a tím se nám usnadní práce na autokorektuře.

4.1.3 Společnost

I v této povídce se setkáváme s mladíkem, který nemá svůj život pevně v rukou; třicetiletý Franz je další z řady zvláštním způsobem sympatických zoufalců, které nám Martin Becker ve své knize nabízí.

Řadový zaměstnanec Franz nám popisuje svůj život na půdorysu své každodenní práce. Denně „vyjíždí“ za zákazníky a nabízí jim smlouvy. Z jeho úhlu pohledu je patrné, že ho jeho práce neuspokojuje, ba že s ní není morálně srozuměn.

Během vyprávění o svém posledním pracovním dni ve Společnosti se v myšlenkách vrací ke svým nejbližším, a tak se dozvídáme i o jeho soukromém životě, který nepatří k těm nejšťastnějším. Postupně v krátkých vzpomínkových pasážích, které prostupují hlavní linii příběhu, poznáváme jeho nejlepšího přítele – starší muž sbírající odpad, jeho „Ženu“ - imigrantka, která ho jen využívá, jeho psa – rozmazlená fenka míšence. Na ty všechny však nenazírá v reálném světle, dívá se na ně s dětsky naivní nekritickou láskou. Jsou totiž jediní, koho na světě má. A když hledá, jak sám říká, „blízkost“, vytáčí placenou linku a vede bizarní rozhovory s erotickými pracovníci. Poslední, kdo se objeví ve Franzově smutném životě, je jeho klient – pomatený důchodce Fritz Müller, kterého kuriózním způsobem přinutí podepsat nevýhodnou smlouvu. Ta je pro Franze poslední možností, jak se udržet ve Společnosti i společnosti jako takové.

Také u vzniku této povídky stojí jedna autorova osobní příhoda z Prahy. Tentokrát jde o setkání s jakousi mladou ženou, cizinkou žebrající o peníze pro svého syna. V tomto textu se z ní stává Franzova žena, nebo vlastně Žena, jak jsme ji zde nazvali.

Psaní velkých písmen se pak stává ústředním problémem celé této povídky. V němčině je samozřejmě, na rozdíl od češtiny, nutné psát velká písmena nejen na začátku vět a u vlastních jmen, ale i u všech podstatných jmen, včetně apelativ. Tato zvláštnost německého jazyka nás přivedla na myšlenku, že v textu není znatelná hranice mezi apelativy a proprii a vytváří se tak zvláštní nejistota, kde začíná a končí postava a která z věcí či pojmů už je pouhá rekvizita. Domníváme se, že titulní společnost má v povídce větší funkci než pouze dotvářet atmosféru s korporací spojenou. Společnost zde funguje jako symbol beznaděje, neprůchodnosti sociálních vrstev, nemožnosti vymanit se ze svého života. Společnost představuje korporaci, bez níž není možné žít a přežít, představuje ale i společnost jako sociální komplex lidských jedinců. Společnost není jen budova, dovolujeme si tvrdit, že společnost zde je Společnost; má právo na své velké písmeno, protože je vlastně další z hlavních postav, reprezentuje složitost a neprostupnost systému, který nás může dusit, bez něhož ale nepřežijeme.

To, že Franzovu ženu, tedy vlastně Ženu, píšeme s velkým počátečním písmene, je důsledkem situace podobné, i když ne zcela stejné. Nepochybujeme, že Žena zde vystupuje jako plnohodnotná postava, vystupuje tu ovšem také jako jakýsi symbol. Symbol společnosti, která více bere, než dává; symbol potřeby obyčejného člověka sdílet svůj život s někým druhým. Je zvláštní, že Žena jako jediná v povídce nemá žádné jméno, je jednou z Franzových nejbližších, a přesto její jméno nezná; touží ji pojmenovat, říká jí Žena. Pokud by však kritický čtenář českého překladu přece jen odmítal naši interpretaci, nemusí si Ženu představovat jako symbol. Jméno Žena totiž existuje a navíc koresponduje i s jejím postavením emigrantky, ať už v Čechách či v Německu. Zní nám totiž spíše východněji, možná rusky.

S tím možná ještě souvisí překlad vlastních jmen, která jsme v textu ponechali v původním znění. Někteří autoři doporučují jména překládat, nahrazovat domácími ekvivalenty nebo alespoň počesťovat, resp. vytvářet jakési kalky jmen originálních a českých. Domníváme se, že v tomto případě to nebylo nutné, ba dokonce by možné

překlady mohly znít až směšně. Navíc jména jako Franz a Fritz nejsou českým čtenářům neznámé a nebudou mít tudíž ani problém s jejich výslovností. Přejmenovávat Lilly na dejme tomu Líbu se nadto jeví jako opravdu absurdní. Jediné jméno, u kterého se vyskytly pochyby, bylo Gerrit, které je i v německém prostředí téměř neznámé a vyskytuje se spíše jako pojmenování pro psy, podobně jako u nás například Azor. Domníváme se však, že jména pomáhají dotvářet atmosféru příběhu a my nechceme zastírat, že autor a povídka jsou z německého prostředí, ačkoli se děj může odehrávat prakticky v jakékoli západní zemi. Překládat jména u moderních povídek, pokud v sobě nenesou nějaký další důležitý význam, zdá se zkrátka jako naprosto zbytečné a nefunkční.

Povídka „*Společnost*“, ač nejdelší z celé povídkové sbírky, neoplývá mnoha překladatelskými záludnostmi. Největším problémem bylo snad ujednotit, v jakém jazykovém kódu povídku překládat. U textů německých je totiž ne vždy zcela zřejmé, zda jsou psány spisovně či nespisovně, napovědět mohou víceméně jen některá slova a slovní spojení nebo zkrácené gramatické formy, částečně pak celková atmosféra povídky. Při prvním psaní se jevílo jako přirozenější psát všechno obecnou češtinou, avšak později bylo patrné, že zcela nespisovný text této povídky nějak nesluší, což bylo posuzováno spíše pocitově než racionálně. Došlo tedy na rady zkušenějších překladatelů, kteří doporučují v takových případech volně přecházet z jednoho kódu do druhého tak, jak se může dít i v běžné řeči, a řídit se spíše svým jazykovým citem než čímkoli jiným.

Pokud máme i u této povídky pojmenovat největší problémy jejího překladu, budeme nuceni v zásadě zopakovat již řečené. V první řadě se jedná o vhodný výběr variant, což může na první pohled vypadat triviálně, ale tento proces zabírá ve skutečnosti nejvíce času a vyžaduje nejvíce námahy. Například hned na první straně, u popisu Franzova nadříceného se vyskytnou vedle sebe dvě synonymní adjektiva, na první pohled zcela zaměnitelná. Na pohled druhý je však třeba si s nimi trochu pohrát a vybrat takovou kombinaci, jež by byla, stejně jako v originále, co možná nejvíc „*korrekt*“ nebo „*passend*“. Jde o větu „*Er war ein wirklich schicker Typ, um die sechzig, **korrekter***“.

Anzug, passende Krawatte, gescheitete Haare, gut polierte Schuhe.“ Naším úkolem je tedy najít dvě česká přídavná jména, která nejlépe nahradí „*korrekt*“ a „*passend*“ a zároveň budou vhodná k daným substantivům. Naše otázky tedy budou nejspíše znít: „*Jaký může být oblek?*“ „*Pokud bude oblek vhodný, jaká pak může být kravata?*“ „*Může být kravata padnoucí?*“ atd. Až vyčerpáme veškeré možné kombinace, dobereme se výsledné možnosti. V našem případě pak překlad dopadl následovně: „*Byl to fakt šik týpek, tak kolem šedesáti, padnoucí oblek, vhodná kravata, učíslý vlasy, vypulírovaný boty.*“

Podobný případ jsme pak řešili hned na další stránce. („*Der Alte, sagt man, ist auch nur eine kleine Nummer. Und man sagt, sogar die Chefs auf der nächsten Etage sind noch lange nicht Spitze. Auf den Verträgen unterschreibt eines der hohen Tiere, ein Herr Adam oder Abel. Wo das Geld bleibt, wer verdient und wer nicht, das weiß keiner. Wir sind kleine Lichter.*“) Zde šlo o významový okruh „*kleine Nummer*“, „*kleine Lichter*“, „*hohe Tiere*“, „*die Spitze*“. První dva výrazy znamenají v podstatě to samé, poslední dva jsou si ve významu velmi podobné. Všechny výrazy jsou pak uvedeny v jednom jediném odstavci, je tedy zcela nemožné, aby se některé z nich opakovaly. Opět tak musí na řadu přijít kombinatorika. Jen pro zajímavost, výsledný překlad pak dopadl takto: „*Starej, to se říká, je taky malej pán. A říká se, že dokonce ani další šéfové nejsou na špici. Na smlouvy se podepisuje jedno z těch velkých zvířat, nějaký pan Adam nebo Abel. Kde zůstávají prachy, kdo vydělává a kdo ne, to neví nikdo. My jsme jen malé ryby.*“

Takovýchto příkladů bychom samozřejmě nejen v této povídce našli několik na snad každé stránce. Uvedme tedy už jen jeden příklad, a sice jednu z vět již výše zmiňované pracovnice po telefonu: „*Ganz allein, ganz nackt und ganz ungezogen.*“ Ač se to možná nemusí tak jevit, bylo poměrně náročné přijít s takovým adverbium, které by bez výhrad bylo možné spojit se všemi danými přídavnými jmény. „*Zcela*“ zní v tomto kontextu příliš spisovně, „*děsně*“ se zase nehodí k slůvku nahá, atd. Muselo tedy dojít k dalšímu z mnoha kompromisů, jak jsme si už během překládání museli zvyknout. Nakonec jsme

použili neutrální slovo „*docela*“, ale není to samozřejmě to jediné možné správné řešení: „*Docela sama, docela nahá a docela nestydatá.*“

V tomto odstavci jsme pak narazili ještě na jeden problém, který se však už týkal správného čtení. Došlo totiž k interferenci, tentokrát německo-anglicko-české, když bylo u slova „*Kissen*“ z nepozornosti odhlédnuto od německého pravopisu a nesprávně pak dáno do souvislosti s anglickým „*kiss*“, omylem pak ztotožněno s německým „*küssen*“ a přeloženo jako „*líbání*“. Jde o tento kontext: „*Ich: Ich kann niemanden halten. Wissen Sie, manchmal wache ich auf und denke, ich würde jemanden im Arm halten. Sie: Würde es Dir gefallen, mich im Arm zu halten. Ich: Nicht unterbrechen jetzt. Sie: Schon gut, Du alter Schlingel mit der sinnlichen Stimme. Ich: Also, beim Aufwachen. Und dann ist es doch nur das Kissen, oder Lilly.*“ Líbání či jakékoliv jiné synonymum se samozřejmě do tohoto kontextu vůbec nehodí, a proto nemohla být ani předchozí promluva řádně interpretována. Až po několikerém čtení byl naštěstí omyl odhalen a „*Kissen*“ správně přeloženo jako „*polštář*“. Pak už text začal dávat smysl: „*Já: Nemám koho držet. Víte, někdy se probudím a připadá mi, jako bych někoho držel v náručí. Ona: líbilo by se Ti, kdybys mě držel v náručí. Já: Teď nepřerušovat. Ona: Dobře, Ty rošťáku se smyslným hlasem. Já: Takže, probudím se. A pak je to jenom polštář, nebo Lilly.*“

V textu se nakonec vyskytlo i slovo, pro něž v češtině neexistuje odpovídající ekvivalent, ba ani synonymum, které by se alespoň blížilo jeho významu. Jde o poměrně nevinně znějící slovo „*Lottomann*“; slovo, jemuž patrně bez větší námahy porozumí i osoba neovládající jazyk originálu; slovo označující povolání, o něž bychom se ovšem na českém úřadu práce jen marně ucházeli. Z důvodu momentálního nedostatku kreativity bylo místo vyhrazené pro překlad tohoto pojmu v prvních několika pracovních verzích vynecháno a vyplněno pouze žlutě vyznačeným slovem v originálním znění: „*Někdy nám nadšeně rozrážej dveře, ale jen proto, že nás považují za ...Lottomanna.*“

V případě nejvyšší nouze by bylo jistě možné se s touto pracovní verzí spokojit a problematiku místo osvětlit případnou poznámkou pod čarou, jež by českému čtenáři přiblížila úkol tohoto záhadného muže od firmy Lotto. Tato varianta se však nejeví jako nevhodnější, a to zejména u beletrie, kde různé poznámky pod čarou a vysvětlivky na konci kapitol spíše ruší a svědčí také o jisté bezradnosti překladatele, než aby napomáhaly pochopení výchozích reálií. Martinu Beckerovi, autorovi originálního textu, se však tato - podotýkáme od začátku pouze dočasně zamýšlená - z nouze ctnost zalíbila a trval na obohacení české slovní zásoby tímto v našem prostředí zcela nefunkčním neologismem.

Nakonec bylo pro nedostatek adekvátního ekvivalentu v cílovém jazyce nutné slovo takzvaně „opsat“, tj. popsat zmiňovanou situaci vlastními, jinými slovy tak, aby se samozřejmě zachoval původní záměr, význam a obsah původních slov a vět. Pro srovnání tedy originál: *„Auf uns wartet keiner. Manchmal reißt man uns euphorisch die Tür auf, aber nur, weil man uns für den Lottomann hält. Oder, man öffnet uns unter Tränen, weil man denkt, jetzt ist die Oma tot.“* a poslední verze překladu: *„Nás nikdo nečeká. Někdy nám nadšeně rozrážejí dveře, ale jenom proto, že si myslí, že jim neseme výhru z loterie. Nebo nám otvírají v slzách, protože si myslí, že jim právě umřela babička.“*

5 ZÁVĚR

Jak již bylo v úvodu naznačeno, jedním z hlavních cílů této diplomové práce měl být překlad díla německy píšícího autora se vztahem k českému prostředí a zároveň i pokus o vydání samostatné knihy. Překlad sám vznikl zpočátku překvapivě snadno a rychle, o to déle však trvala fáze následných korektur, prepisů a hledání vhodných variant ekvivalentů (jež ale patrně nebude nikdy zcela ukončena, neboť při každém dalším nahlédnutí do textu máme sklony tu a tam leccos poopravit) a jistý čas si samozřejmě vyžádala i konečná grafická úprava.

Překlad samozřejmě nevznikl najednou. Podobně jako je popsáno v teoretické části práce, bylo nutné daný text nejprve podrobně přečíst, posléze vznikaly první verze. Jako nepraktické se už u první povídky ukázalo vpisování přeložených vět přímo do textu knihy, jelikož se vyprodukovaný překlad musel nakonec stejně prepisovat do počítače. Další překlady tedy vznikaly už přímo v textovém editoru. Po vytvoření „hrubé“ prvotní a spíše orientační verze docházelo k dalším úpravám a zásahům do překladu, přičemž se každá verze pečlivě ukládala, aby bylo možné vypořádat jakousi posloupnost a vývoj překladu. Tyto verze pak byly nápomocné především v kapitolách o interpretaci, jelikož se z nich dala zpětně vypořádat problematická místa. Zpravidla po vytvoření čtvrté verze byl překlad předán ke konzultaci.

Nejzajímavější pak byla konzultace se samotným autorem, který velmi ochotně svolil k osobnímu setkání, během něhož jsme diskutovali překladatelské problémy spojené s předloženými texty. Zajímavé bylo vyslechnout si i jeho osobní názor a interpretace nejen vybraných povídek.

Jelikož bychom rádi podpořili větší využívání mezioborových vztahů, snažili jsme se již od začátku navázat kontakt se studenty z katedry výtvarné kultury FPe nebo nejlépe UUD, oboru knižní vazby nebo ilustrace. Po dokončení překladu však již bohužel byla zadána všechna témata klauzurních prací, a tak se na oficiální cestu spolupráce muselo

nakonec rezignovat. Privátně se ovšem podařilo sehnat velice schopnou a talentovanou ilustrátorku, studentku UUD, slečnu Marii Kohoutovou, jež se svého úkolu zhostila ve svém osobním volnu. Svými černobílými kresbami pomohla zvýraznit některé důležité motivy překládaných povídek a ilustrovat jejich zvláštní atmosféru.

Naším záměrem bylo již od počátku přeložené povídky vydat. Grafickou úpravu dělala autorka diplomové práce sama, a protože se jednalo o první její takovou zkušenost a na vydání nebylo nakonec dostatek času, musela upustit od poměrně složité zrcadlové kompozice, kdy je text na jedné straně v originále a na straně protější v jazyce překladu. Jednotlivé povídky jsou tedy navzájem odděleny dvoustránkovými ilustracemi a v konečném důsledku tak kniha vypadá možná i přehledněji. Výsledný výtisk však slouží pouze k prezentaci a k obhajobě diplomové práce; v současné době je možné, že bude vydán i oficiálně, jelikož se již dostal až do vydavatelství Labyrint.

V teoretické části jsme se pak zaměřili pouze na nejzákladnější problematiku stále se rozvíjejícího oboru teorie překladu. Čerpali jsme převážně z dnes již klasické překladatelské literatury a snažili se vybrat to nejdůležitější a nejužitečnější pro dejme tomu začínajícího překladatele a vytvořit tak jakési překladatelské minimum. Výběr problematiky byl samozřejmě ovlivněn i vlastní zkušeností a nabytou představou, jak co nejlépe přiblížit proces překladu i čtenáři nepoučenému a snad mu také pomoci v případě, že by si umělecký překlad sám chtěl vyzkoušet. Postupujeme tak od základní úvahy na téma co je to překlad, přes ujasnění úloh jednotlivých účastníků literární komunikace v rámci překladu, až po podrobný popis jednotlivých fází, během nichž se samotný překlad rodí.

Ani druhá kapitola si nekladla za cíl stát se vyčerpávající studií současné německé literatury nebo díla Martina Beckera. Šlo spíše o to čtenářům této práce nastínit dobu a podmínky vzniku překládaných povídek a samozřejmě také o to představit jim samotného překládaného autora a přiblížit jim tak i jeho různorodou tvorbu. A snad je

také navnadit, aby si přečetli alespoň některou z jeho povídek. V první podkapitole je tedy možné dočíst se o základních tendencích v současné německé literatuře. Ačkoli spisovatele Martina Beckera nelze úspěšně přiřadit ani k jednomu z uváděných proudů, je snad zajímavé, v jakém literárním ovzduší jeho texty vznikaly a vznikají. Další podkapitola pak představuje samotného autora a nastiňuje jeho tvorbu, ze které jsou vybrána tři různá díla: rozhlasová hra, česko-německé operetní libreto a samozřejmě jeho knižní prvotina, ze které pocházejí i vybrané povídky.

Největší prostor je pak věnován rozboru právě těchto vybraných povídek a popisu úskalí, jež se vyskytla během jejich překladu. Touto praktickou částí se vlastně vracíme zpět k úvodní teorii a snažíme se tak názorně ukázat průběh překladatelského procesu v praxi.

6 SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

Primární literatura

Becker, Martin: *Ein schönes Leben*. btb Verlag, München, 2009, ISBN 978-3-442-73910-3.

- **rozhlasové a divadelní hry**

Becker, Martin / Rudiš, Jaroslav: *Lost in Praha*. Režie Thomas Wolfertz. (Premiéra: WDR3 a 1Live, jaro 2008)

Becker, Martin / Rudiš, Jaroslav: *Exit 89*. Režie Jan Havelka. (Premiéra: Divadlo Archa, Praha, podzim 2008)

- **žurnalistika**

Pražský blog Martina Beckera

<http://blogs.tschechien-online.org/literaturhaus/author/martin-becker/> 19.3. 2012

Reportáž o Otu Pavlovi pro rakouský magazín Datum 11/10

<http://www.datum.at/artikel/der-wahnsinn-das-angeln-die-freiheit/> 01.11.2010

Sekundární literatura

- **k teorii překladu**

Borges, Jorge Luis: *Ars poetica*. Mladá fronta, Praha, 2005, ISBN 80-204-1241-7.

Fišer, Zbyněk: *Překlad jako kreativní proces. Teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Host, Brno, 2009, ISBN 978-80-7294-343-2.

Hochel, Braňo: *Preklad ako komunikácia*. Bratislava, 1990, ISBN 80-220-0003-5.

Hrala, Milan: *Kapitoly z dějin českého překladu*. Univerzita Karlova, Praha, 2002, ISBN: 978-80-246-0386-5.

Hrala, Milan: *Současnost uměleckého překladu*. Československý spisovatel, Praha, 1981, ISBN 22-029-87.

Kufnerová, Zlata a kol.: *Překládání a čeština*. H&H, Jinočany, 1994, ISBN 80-85787-14-8.

Kundera, Milan: *Kastrující stín svatého Garty*. Atlantis, Brno, 2006, ISBN 80-7108-274-0.

Kundera, Milan: *Nechovejte se tu jako doma, přáteli*. Atlantis, Brno, 2007, ISBN 978-80-7108-279-8.

Levý, Jiří: *Umění překlada*. Československý spisovatel, Praha, 1963, ISBN 22-083-63.

Levý, Jiří: *Umění překlada*. Nakladatelství a vydavatelství, spol. s r.o., Praha 5, 1998. ISBN 80-237-3539-X

Mounin, Georges: *Teoretické problémy překlada*. Karolinum, UK Praha, 1999, ISBN 80-7184-733-X.

Pechar, Jiří: *Otázky literárního překlada*. Československý spisovatel, Praha, 1986, ISBN 22-099-86.

Popovič, Anton: *Teorie uměleckého překlada: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. Tatran, Bratislava, 1975.

Vilikovský, Ján: *Překlad jako tvorba*. Ivo Železný, Praha, 2002, ISBN 80-237-3670-1.

- **k Martinu Beckerovi a jeho dílu**

Slovníkové heslo v německé Wikipedii

http://de.wikipedia.org/wiki/Martin_Becker_%28Schriftsteller%29 13.3.2012

Medailon na Uni Weimar

<http://www.uni-weimar.de/cms/medien/experimentelles-radio/personen/martin-becker.html>
13.3.2012

Rozhovor s Martinem Beckerem pro německou rubriku Českého rozhlasu

<http://www.radio.cz/de/rubrik/mikrophon/martin-becker-ein-wessi-dem-der-ostwind-stark-um-die-nase-weht> 20.2. 2012

Rozhovor s Martinem Beckerem a Jaroslavem Rudišem pro německou rubriku Českého rozhlasu

<http://www.radio.cz/de/rubrik/kultur/exit-89-ein-seltsamer-treffpunkt-von-menschen-und-geschichte> 20.2. 2012

Zmínka o Martinu Beckerovi v blogu Jaroslava Rudiše

<http://jaroslavrudis.wordpress.com/2010/10/05/nemecko-ma-laska/> 19.3. 2012

Rozhovor s Jaroslavem Rudišem

<http://www.novinky.cz/kultura/salon/213477-pamet-mizi-a-punk-se-vraci-rika-spisovatel-jaroslav-rudis.html> 19.3.2012

- **k současné německé literatuře**

Dimter, Tomáš / Rudiš, Jaroslav: *Německá čítanka. Gutenbergova čítanka současné německé prózy*. Labyrinth & Gutenberg, Praha, 2007, ISBN 80-86349-11-X.

Hage, Volker: *Letzte Tänze, erste Schritte. Deutsche Literatur der Gegenwart*. btb Verlag, München, 2007, ISBN 978-3-442-73919-6

Literaturepoche Gegenwart: 1968 bis heute (Andrea Fischer) (Literární současnost od r. 1968)
<http://www.xlibris.de/Epochen/Gegenwart?page=0%2C0> 13.3.2012

Literatur nach der Wende (německá literatura po převratu)
<http://www.freitag.de/2000/40/00401302.htm> 13.3.2012

- **slovníky**

Götz, Dieter / Haensch, Günter / Wellmann, Hans: *Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Langenscheidt Verlag, München, 2010, ISBN 978-3-468-49042-2.

Křížková, Jaroslava / Půček, Michael: *Velký německo-český slovník*. Fragment, Havlíčkův Brod, 2004, ISBN 80-7200-958-3.

Internetový slovník synonym
<http://www.wie-sagt-man-noch.de/synonyme> 13.2.2011

Internetový slovník frází a idiomů
<http://www.redensarten-index.de/suche.php> 13.2.2011

Internetový slovník portálu seznam.cz
<http://slovník.seznam.cz/> 13.2.2011

Osobní setkání s Martinem Beckerem (10.3. 2011 Praha, 15.11. 2011 Berlin)
a Jaroslavem Rudišem (8.7.2009 Sobotka, 15.11.2011 Berlin, 9. a 11.3.2012 Stuttgart)

7 RESUMÉ

This work is dedicated to the personality of Martin Becker and his first work, short-story collection "Ein schönes Leben", from which three representative stories were selected for the analysis and in particular for translation, which has become the basis for writing of the entire dissertation.

For the translation should be chosen a writer who is unknown in the Czech Republic but provides the potential of a successful writer interesting for Czech readers. Ideally, a writer who is himself/herself interested in the Czech environment or even writing about it. Based on the recommendation of the Czech writer Jaroslav Rudiš, his German colleague Martin Becker was asked. He not only meets the conditions but even exceeds our expectations by his attention to the Czech environment. In addition, he agreed with the translation and his publishing house provided rights for translation of his collection in the campus.

Thus stories could be chosen, translated and eventually released. It is not enough for a dissertation, that is why this work also includes other chapters: a chapter on theory of translation, which the modern translator cannot make do without, then a chapter on personality and work of Martin Becker, including an outline of their placement in the context of contemporary German literature and, of course, a detailed analysis of three short stories selected for translation. The actual translation is then available in the Annex, together with a dictionary of selected terms, as well as a single copy in the folder of the work.

8 PŘÍLOHY

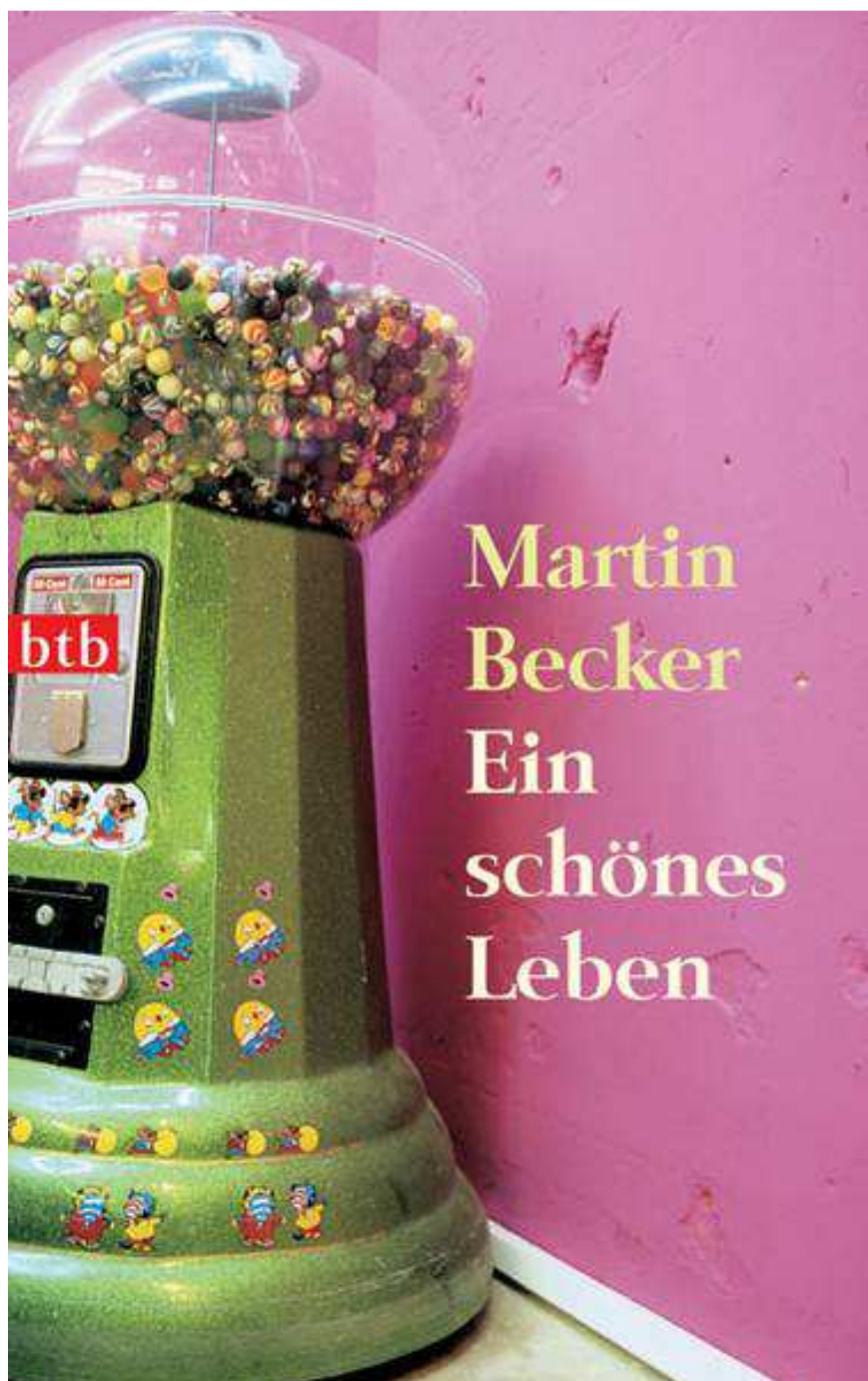
- I. MARTIN BECKER**
- II. PŘEBAL KNIHY**
- III. SLOVNÍK**
- IV. VLASTNÍ PŘEKLAD**

I. MARTIN BECKER

(<http://www.kulturgut-nottbeck.de/16724.0.html>)

II. PŘEBAL KNIHY

(http://www.amazon.de/Ein-sch%C3%B6nes-Leben-Martin-Becker/dp/3442739101/ref=tag_stp_s2_edpp_url)

III. SLOVNÍK

Do slovníku byla vybrána slova a slovní spojení, jež jsou méně známá nebo mohou být z nějakého důvodu pro čtenáře zajímavá. Ve druhém sloupci neuvádíme veškeré možné významy uvedených výrazů, nýbrž jen ty, které se vztahují k našemu textu. V pravém sloupci jsou pak vybrané výrazy uvedeny v kontextu, věty jsou převzaty z originálního textu povídek.

Milování

angeblich	údajně	Angeblich hatten sich die Streikenden geeinigt.
Arm in Arm	ruku v ruce	Danach ging es uns besser, wir machten Witze und schiefen ein. Arm in Arm.
aufklauben	(vy)sbírat	Ich ging in den Park und klaubte den Müll der Nacht auf.
ausgelassen	rozpustilá	Mila wurde ausgelassen und versuchte, mir die Flocken aus den Haaren zu pflücken.
ballern	střílet, pálit	Sie ballerten wie wild in alle Richtungen.
beäugen	pozorovat, okukovat	Polizisten mit Sonnenbrillen und Kampfmontur standen am Straßenrand, rauchten ihre selbstgedrehten Zigaretten und beäugten uns.
Blick werfen	zadívat se, vrhnout pohled	Bevor wir losfuhren, warf ich einen letzten Blick in den Park.
Brache, die	ruina	Ich feuerte die leere Pulle quer über eine Brache.
brüllen	řvát, brečat	Deswegen, brüllte sie und schlug mit ihren kleinen Fäusten auf meine Brust ein.
in Brand stecken	přiložit do ohně	Manchmal stecken sie Holzpaletten in Brand
Bude, die	byt	Die Bullen haben die Bude versiegelt.
Bulle, die	policista	Die Bullen haben die Bude versiegelt.
Bursche, der	podivný hoch, zde: ve spojení s adj. übel - blbec	Üble Burschen. Manchmal stecken sie Holzpaletten in Brand.
erwischen	načapat	Wenn ich das Schwein erwische.
feuern	mrštit	Ich feuerte die leere Pulle quer über eine Brache.
flattern	poletovat	Von den Bäumen ringsum flogen die Vögel auf und flatterten wirr umher.
Flohmarkt, der	bleší trh	Ein Glücksbringer aus Indien, sagte ich. Du warst in Indien, sagte Mila. Nein, sagte ich. Hab ich vom Flohmarkt.
gammelig	plesnivý	Verschimmelte Brote in Alufolie. Gammeliges Brot Obst.

Gartenstuhl , der	zahradní židle	Eine Handvoll müder Männer in Gartenstühlen
Gehege , das	výběh , ohrada, obora	Sie standen nebeneinander im Gehege und schliefen nie.
Glücksbringer , der	talisman	Ein Glücksbringer aus Indien, sagte ich.
Handvoll , die	hlouček	Eine Handvoll müder Männer in Gartenstühlen
hocken	dřepět	in Scharen hockten die früh zurückgekommenen Vögel auf den Bäumen und zeterten.
Kampfmontur , die	bojová uniforma	Polizisten mit Sonnenbrillen und Kampfmontur standen am Straßenrand
lauern	čhat	Sie lauern im Hauseingang, versperren mir den Weg und pfeifen mir nach.
Lieferant , der	dodavatel	Die Lieferanten fuhren unverrichteter Dinge wieder ab
lupenrein	funglnový	Alles lupenrein saniert.
Pennen , das	expr. místo k přespání	Du brauchst nur einen Platz zum Pennen
prallvoll	plný	Mila hatte mir einen Schuhkarton gegeben. Prallvoll mit ausgeschnittenen Zeitungsartikeln.
qualmen	hulit, kouřit	Gib mir eine. Wir standen und qualmten.
Räuspern , das	odkašlání	Ein schweres Atmen und Räuspern.
schlurfen	šoupat	Schlurfende Schritte.
Schreckschuss , der	výstražný výstřel	Nur Schreckschuss. Die Leuchtkugeln verfehlten uns knapp.
schwanken	kývat se	Er schwankte vor und zurück, immer wieder.
unverrichtet	nevyřízený	Die Lieferanten fuhren unverrichteter Dinge wieder ab.
umarmen	obejmout	Sie umarmte mich von hinten.
weben	zde: monotónně se kývat	Drehung nach links und zurück, kurz stehen. Und von vorn [...] Sie weben ewig, sagte Mila ernst.
wirr	zmatený/ě	Von den Bäumen ringsum flogen die Vögel auf und flatterten wirr umher.
selbstgedrehte Zigaretten	balené cigarety	Rauchten ihre selbstgedrehten Zigaretten
zittern	chvět se	Ich zitterte am ganzen Leib.
in einem Zug	na jeden zátah	Am Kiosk kaufte ich mir eine Flasche Bier und trank sie leer. In einem Zug.

Společnost

A und O , das	alfa a omega	Abends kam ich nach Hause und die Gesellschaft blieb draußen. Das A und O. Goldene Regel: Lass die Termine vor der Tür.
abgemacht	dohodnuto	Ich komm für Ihre Finanzen. Das war so abgemacht.

abwesend	zamyšlený , duchem nepřítomný	Er war abwesend, gehetzt. Keine Zeit, rief er schon aus der Ferne, muss weiter.
abziehen	spustit	Lächeln, klingeln, abziehen.
angrinsen	zašklebit se	Sie grinste mich blöde an und pinkelte.
sich eine anstecken	zapálit si	Ich steckte mir eine an.
auflesen	sbalit	Ich hatte sie vor dem Haus aufgelesen.
auftauchen	zjevit se	Hans tauchte vor mir auf, mit seinem Einkaufswagen, der schon zur Hälfte voll war.
beißend	štiplavé	Wie es dort roch, wie es dort aussah. Beißend.
Bimmelbahn, die	courák	Eine Stunde später war ich da. So ein Vorort, wo nicht mal mehr die Bimmelbahn hält
bocken	vzpírat se	Die kleine Lilly fing plötzlich auf der Treppe an zu bocken und wollte nicht weiter.
am Boden zerstört sein	být na dně	Am Boden zerstört. Nur noch Klimpergeld in der Tasche, nichts mehr auf dem Konto.
brockenweise	trhaně	Sie sprach nur brockenweise meine Sprache.
Buddelschiff, das	lod' v lahvi	Auf dem Schrank lauter kleine und große Buddelschiffe von der Nordsee.
Bude, die	byt, bouda, stánek	Obwohl es saukalt war in der Bude. Ich parkte etwas abseits und holte mir an einer Bude Schnitzel und Bier.
dastehen	být bezradný	Ein Tag noch, dachte ich, und der Alte schmeißt mich raus. Dann hätte ich dagestanden.
durchatmen	dýchat zhluboka	Mir schossen Tränen in die Augen, ich heulte, während ich die Tür zum Lüften öffnete, auf den Balkon ging und durchatmete.
Einlage, die	vkład	Es gibt noch die mittlere Variante, mit mehr Einlage, mehr Risiko.
Flaute, die	stagnace	Diese Flaute kam und ging, bei mir schien sie sich diesmal wohlfühlen.
Fußende, das	místo v nohách postele	Als Lilly sich an ihrem Fußende verkrochen und zusammengerollt hatte, drehte ich mich um.
Ganoven, der	gauner, podvodník	Wo man unterschreibt, ist doch egal, viel kommt am Ende eh nicht dabei raus, sagte er, ist doch egal, sagte er, ihr seid doch alle die gleichen Ganoven, sagte er.
Geflecht, das	spleť	Die Zentrale ist im Osten, das Geflecht undurchschaubar.
gehetzt	uštvaný	Er war abwesend, gehetzt. Keine Zeit, rief er schon aus der Ferne, muss weiter.
geringelt	kroužkový, zde pruhovaný	Sein schmutziges Hemd, in dunklen Regenbogenfarben geringelt
hager	vyhublý	Ich nahm es mit in die Wohnung, es war in meinem Kopf: Dieses zahnlose, hagere Gesicht von Fritz Müller.
Halunke, der	holomek	Lass Deine Klötze drin, sagte er, ich hab noch anderes zu tun als Euch Halunken zuzuhören, ihr seid doch alle Halunken, oder, sagte er, und lächelte.
Hammer!	bomba!	Donnerwetter. Das ist ein Hammer. Das ist ja ein richtiger Hammer. Nicht schlecht, Junge, sagte er und gab mir einen trockenen Schlag auf die Schulter.
Handschuhfach, das	příhrádka (v přístrojové desce)	Ich nahm das Tuch aus dem Handschuhfach und wischte mir den Schweiß vom Körper

heulen	brečet	Mir schossen Tränen in die Augen, ich heulte, während ich die Tür zum Lüften öffnete, auf den Balkon ging und durchatmete.
auf der Hut sein	být ve stěhu	Der Kunde geht ein hohes Risiko ein, man muss alles investieren und immer auf der Hut sein.
Karre, die	kára, expr. vůz	man kann sich gleich damit anfreunden, bald den Schlüssel für die Karre abgeben zu müssen.
Kippe, die	vajgl	Mit Kippe zwischen den Zähnen kam Fritz Müller endlich wieder.
kippen	zvrhnout se	Mann, hatte ich auf einmal Schiss. [...] Dass am wichtigsten Tag, seit ich für die Gesellschaft arbeite, alles kippt.
Klimpergeld, das	drobáky	Nur noch Klimpergeld in der Tasche, nichts mehr auf dem Konto.
Knarzen, das	vrzání	Er zog sich am Sessel hoch und verschwand schlurfend, das Knarzen der Treppe, das Öffnen der Schränke.
knurren	vrčet	Ihr Hund war knurrig geworden, mir war klar, dass ich verloren hatte.
kraulen	podrbat	Jetzt kam Lilly vors Bett, ich hatte keine Hand frei, um sie zu kraulen.
Kumpel, der	kámoš	Ich hatte einen Kumpel.
über beide Ohren lächeln	smát se od ucha k uchu	Lächeln über beide Ohren.
kleine Licht, das	malý pán, nýmand	Wir sind kleine Lichter.
losprusten	vyprsknout smíchy	Der Alte kam wieder raus, guckte mich ganz ernst an und ich dachte, jetzt nimmt er mir doch die Schlüssel ab. Aber er prustete los, zauberte hinter seinem Rücken das zusammengerollte Bündel Geld hervor, schlug mir auf die Schulter, Mensch Junge, mach Dir einen schönen Abend.
Lottoschein, der	los	Er zog Papier aus den Mappen. Uralte Dokumente, Hypothekenbriefe, Kontoauszüge aus fünfzig Jahren. Und Lottoscheine, sämtliche Lottoscheine seines Lebens, es mussten tausende sein, die sich da auf dem Tisch von mir türmten.
Maloche, die	práce , melouch	Viel Maloche, sagte Hans. Siehst ja. Immer mehr Maloche.
malochen	pracovat, makat	Muss nur zu Ende malochen.
auf der Matte stehen	být připravený	Ich war mit meiner Miete drei Monate zurück, und sie hatten schon auf der Matte gestanden.
j-m im Nacken sitzen	nahánět strach někomu	Ich war unkonzentriert und fuhr zu dicht auf, aber die Termine saßen mir im Nacken.
nesteln	ohmatávat (se snahou rozeznout)	Er nestelte nervös an seinem Mantel, fuhr sich ständig mit einer Hand durch die Haare und rechnete damit, dass ich ihm eins auf die Nase geben könnte oder sonst was.
kleine Nummer, die	malý pán, nýmand	Der Alte, sagt man, ist auch nur eine kleine Nummer.
so ne Paar-Kröten-Im-Monat-Sache	jen pár drobných	Bei mir war seit Wochen nichts mehr gelaufen, nicht ein einziges Abschluss, nicht mal ne Kleinigkeit, so ne Paar-Kröten-Im-Monat-Sache.

paillettenbesetzt	flitrovaný	Manchmal schenkte ich ihr so Kleinigkeiten, paillettenbesetzte Pullover, einen Silberring, einen alten, verzierten Armreif meiner Mutter.
keinen Pfifferling übrig haben	nemít ani halff nazbyt	Da hatte ich lauter verbitterte Paare, Großfamilien, die keinen Pfifferling übrig hatten für irgendwas.
Plunder, der	haraburdí	Die ganze Schrankwand voller Plunder.
Rabatte, die	záhonek	Du kommst wegen der Rabatten. Geh ums Haus. Harken und Besen stehen da.
reiben	třít	Er fröstelte und rieb seine trockenen Hände aneinander.
runter kurbeln	stáhnout	Das ist nur der Druck, beruhigte ich mich, drehte die Musik im Radio lauter, kurbelte das Fenster runter.
runzeln	svraštit	Nimm, sagte ich. Sie runzelte die Stirn.
scharf machen	nažhavit	Würde es Dich scharf machen, wenn ich jetzt, ganz langsam, Lilly ausziehe und dann mich, so nackt, wie ich bin, zwischen Euch lege.
Schiss haben	mít bobky, být podělaný strachy	Vielleicht wäre es besser gewesen, dachte ich plötzlich, Lilly mitzunehmen. Mann, hatte ich auf einmal Schiss.
schlagartig	náhle	Dann sprang sie schlagartig auf, zog sich an und ging zur Tür.
Schlingel, der	rošťák	Schon gut, Du alter Schlingel mit der sinnlichen Stimme.
schluchzen	vzlykat	Saß zusammengesunken vor dem Haus und schluchzte in ihre Hände.
schweinish	prasácký, neslušný	Nichts Schweinishes, nur so ihren Kopf an meiner Brust, das reichte schon.
sich aufraffen	vzchopit se	Es gab Tage, da raffte ich mich im Morgengrauen auf und sah vom Balkon aus nach Hans.
sinnlich	smyslný	Schon gut, Du alter Schlingel mit der sinnlichen Stimme.
Strähne	pramínek vlasů	Sie strich mir mit der Hand eine Strähne aus der Stirn und sagte nur: Du schwitzt aber ganz schön.
Telefonierer, der	telefonista	Für die Telefonierer ist die Gesellschaft die Endstation.
tippen	poklepat	Jede Woche tippte ich die Reihen, die mir mein Vater vermacht hatte.
Treppengelände, das	zábradlí na schodech	Also band ich sie am Treppengeländer an.
trotten	šourat se, jít pomalým krokem	Er trottete voran mit seinem geringelten Hemd und führte mich ins Wohnzimmer.
mit der Tür ins Haus fallen	jít přímo k věci	Ich bereute es, ich hätte nicht so mit der Tür ins Haus fallen sollen.
sich türmen	vršit se	Und Lottoscheine, sämtliche Lottoscheine seines Lebens, es mussten tausende sein, die sich da auf dem Tisch von mir türmten.
überschwänglich	zbrklý	Ich öffnete und ließ sie rein, sie fiel mir überschwänglich um den Hals, wie immer.
überstreifen	nahodit, natáhnout přes sebe	Ich nahm das Tuch aus dem Handschuhfach und wischte mir den Schweiß vom Körper, streifte mir das Jackett aus dem Katalog über, schloss ab und ging zum ersten Kunden.
ungezogen	nestydatá	Ganz allein, ganz nackt und ganz ungezogen.

vermachen	odkázat	Jede Woche tippte ich die Reihen, die mir mein Vater vermacht hatte.
Vermögenswirksamkeit, die	akumulace kapitálu	Ich stellte rote Bauklötzen um die braunen herum, redete auswendig und sehr schnell: Vermögenswirksamkeit. Elementarsicherheit. [...] Frohe Zukunft.
Vorderpfote, die	přední tlapka	Ich nahm sie bei den Vorderpfoten und wollte sie tragen, aber sie knurrte und schnappte nach mir.
Vorschuss, der	záloha	Kann ich Vorschuss haben. Fünfhundert oder so. Vorschuss, sagte der Alte, und seine Miene verfinsterte sich.
wimmern	kňučet	Es stand mal ein Typ bei uns in der Siedlung, vor sich so einen großen Karton, und da drin diese wimmernden Dinge. Kleine Mischlingswelpen, alle ganz bunt.
winseln	kňučet	In den ersten Tagen winselte Lilly noch, dann pinkelte sie alles voll.
Wohlstandmehrung, die	růst bohatství	Ich [...] redete auswendig und sehr schnell: Vermögenswirksamkeit. Elementarsicherheit. Wachsender Geldberg. Schnelle Wohlstandsmehrung. Frohe Zukunft.
Wühlen, das	šmátrání	Sein Wühlen. Dann Stille.
zickig sein	cukat se	Als es ans Unterschreiben ging, war sie zickig geworden

Libeň

abhauen	klidit se, zmizet	Milas Worte im Ohr: Deshalb haust Du immer ab.
anschnorren	osockovat	An meinem ersten Morgen in der Stadt hatte mich ein Zigeuner angeschnorrt.
auflegen	položit sluchátko	Sollen wir auflegen, sagte ich.
beurteilbar	neposouditelný	Nicht beurteilbar, kreischte der Vogel.
Blaumann, der	polda, zde: montérky	Im Hausflur begegneten mir Handwerker im Blaumann.
Bleibe, die	byt	Als mein Geld weniger wurde, suchte ich mir eine billigere Bleibe.
Brühe, die	břečka	Ständig stand einem die Brühe bis zum Knöchel.
in Deckung gehen	krýt se	Ich ging in Deckung, atmete durch.
durcheinander	zmatený	Frau Notová kam seltener vorbei, wenn ich sie traf, war sie durcheinander, erkannte mich nicht, sprach nur Tschechisch.
einpegeln	vrátit se do pův. stavu?	Das Wasser pegelte sich ein.
ersaufen	utopit se	Man musste aufpassen, nicht hinzufallen, nicht zu ersaufen.
Fürsorge, die	opatrovník	Fürsorge, sagte sie. Der Nachbar, sagte ich.

kramen	kramařit	Nebenan kramte Frau Notová.
kreischen	vřískat	Nicht beurteilbar, kreischte der Vogel.
Küchenkittel , der	zástěra	Manchmal klingelte Frau Notová in ihrem alten Küchenkittel und wollte eine Zigarette.
Liebesnest , das	hnízdečko lásky	Libeň: Liebesnest an Liebesnest.
Schiebetür	posuvné dveře	Hinter der Schiebetür zum Badezimmer: Niemand.
schief angucken	dívat se úkosem	In den Bordellen von Libeň guckten sie mich seit einiger Zeit schief an.
schlagartig	náhle	Auf der Suche nach einem noch offenen Waschalon stand mir das Wasser schlagartig bis zu den Knien.
Schleifen , das	smýkání	Dann ihre Schritte. Das Schleifen von Metall über holzernem Boden.
sich die Nacht um die Ohren schlagen	celou noc probdít, (a slavit a pít...)	Schlug mir die Nächte um die Ohren. Schlug mir die Nächte um die Ohren. Saß in Kneipen und lief durch die dunkelsten Viertel Prags.
Studentenwohnheim , das	kolej	Die erste Zeit hatte ich im Studentenwohnheim der Technischen Universität geschlafen
Trabantenstadt , die	satelitní městečko	Am Rand, von wo die Busse in die Trabantenstädte fahren.
Trinkerin , die	pijačka, alkoholička	Sie war eine Trinkerin und schon sehr alt.
überfluten	zaplavit	Alle fürchteten, dass es wieder ganz schlimm kommt und die Häuser überflutet werden.
unerbittlich	neúprosně	Dann kam Frau Notová wieder, drückte mir den Wellensittich in die Hand und schüttelte unerbittlich den Kopf.
unterspülen	podemlít	Das Hochwasser. Gleise unterspült
kein Wort raus kriegen	nevydat ani hlásky	Sie kriegte kein Wort raus.
Wellensittich , das	andulka	Sie hatte einen Wellensittich in einem viel zu kleinen Käfig für Kanarienvögel.

IV. VLASTNÍ PŘEKLAD

Povídky z knihy

EIN SCHÖNES LEBEN

MARTINA BECKERA

Milování / Lieben

Společnost / Gesellschaft

Libeň / Libeň

z německého originálu přeložila

Veronika Marie Rybová

ilustrace

Marie Kohoutová

MILOVÁNÍ

Kdes byl, řekla Mila. Jako kdyby se poslední rok vůbec nestal. Tvého pokoje jsem se ani nedotkla, řekla. To je milé, řekl jsem. Tvoje pošta: jen účty, zaplatila jsem je, řekla Mila. To je od tebe milé, řekl jsem. Koupila jsem koženou pohovku, ta stará je ve sklepě, řekla Mila. Přineseme ji zase nahoru. Ne, kůže je v pohodě, řekl jsem. To je pro tebe, taková maličkost. Co to má být, řekla Mila. Talisman z Indie, řekl jsem. Tys byl v Indii, řekla Mila. Ne, řekl jsem. Mám ho z blešáku. Pijeme víno. Milujeme se. Oblečení po zemi. Závěsy roztažené. Já: neumytý z nočního vlaku. Ona: neumytá, rozespálá. Tak jak jsme byli. Uprostřed obývacího, na tvrdém dřevě.

Stál jsem na balkoně, slunce už vyšlo. Pohled doprava: malý supermarket. Zavřený. Hlouček unavených mužů na zahradních židlích, v oranžových vestách. Mávali zapálenými pochodněmi proti větru. Dodavatelé odjížděli s nepořízenou: Nepotřebujeme žádné zboží. Pohled doleva: malý park. Míň než dvacet kroků široký i dlouhý. Lavičky a koše. Všude plno odpadků. Jako vždycky. Každou noc to prase vybere odpadky z košů a roztáhá je po parku. Nepozorovaně a tiše. Nesnáším ho. Některé věci se nemění.

Kdes byla, řekl jsem. Projít se, řekla Mila. Celou noc, řekl jsem. Objala mě zezadu. Nechtěls jet na cestu kolem světa, řekla. Dojel jsem jen do Bad Schandau, řekl jsem. Neměl jsem doklady. Nahlas se zasmála. Takže jsem ztratil odvalu, řekl jsem. Kdes bydlel, řekla Mila. U mého strýce, řekl jsem. Proč jsi nezavolal, řekla ona. To kvůli mně jsi zase tady. Kouříš, řekl jsem. Už ne, řekla, už skoro rok. Dej mi jednu. Stáli jsme, kouřili a povídali si. Co to tam dělají u toho supermarketu, řekl jsem. To je stávka, řekla Mila. Blbci. Občas podpálí dřevěné palety. Často přijíždí policie. Ty typové jsou příšerný. Číhají u vchodových dveří, zahrazují mi cestu a pískají na mě. Od teď tě ochráním, řekl jsem. Mila se usmála. Dal jsem jí vlasy z čela. Proč se směješ, řekl jsem. Že mě chceš ochraňovat, řekla. To ty jsi přece ten, co se děsně bojí. Krátký, suchý polibek na rty. Sevřel jsem ji v náručí. Docela pevně. Pracuješ ještě, řekl jsem. Jasně, řekla. Každý den. Večer jdu vždycky ke svému otci domů. Jaký otec, řekl jsem. Co to má být, řekla. Můj otec přece. Ještě jsi mi o něm nikdy nevyprávěla, opravdu ne, řekl jsem. Tak teď to víš, řekla a zaklonila se.

Uvolnění. Stáli jsme tak těsně. Nic by se mezi nás nevešlo. Zůstaneš, řekla Mila. Musím, řekl jsem. K nám se vloupali. Když jsme spali. Poldové zapečetili byt. Musím se poohlídnout po něčem, kde bych zůstal. Mila se vyprostila z mého objetí a začala děsně brečet. Proto, šeptala a třásla hlavou. Proto, řvala a bila svými malými pěstmi do mých prsou. Potřebuješ jen nějaký místo na spaní. No tak, řekl jsem a pohladil ji po vlasech. Uklidnila se a vzala si cigaretu. Stávkující před supermarketem měli najednou pistole. Stříleli jak diví všemi směry. Jen výstražné výstřely. Světlice nás minuly jen taktak. Dohasínaly nad našimi hlavami. Utekli jsme z balkonu. V dálce už bylo slyšet policejní sirény. Dobře, že tu jsi, řekla Mila. Přineseš něco k jídlu, řekl jsem.

Všechno vonělo létem. Ačkoliv ještě ani nebyly Velikonoce. Udělal jsem si procházku naší čtvrtí. Všechno bezvadně opravený. Okna byla otevřená. Na stromech dřepěli v houfech příliš brzy se navrátnější ptáci a bědovali. V trávě rašily malé květinčky a stáčely se za sluncem. Jen jediný mrazík a bylo by po legraci. Z otevřených oken se drala vůně jídla: zelí, pečeně, knedlíky. Asi byla sobota. Šel jsem do parku a sbíral odpad z minulé noci. Staré plenky. Plesnivý chleba v alobalu. Odhozené ovoce. Kdybych to prase dostal, pomyslel jsem si. Policie zajistila prostor kolem supermarketu. Milu by to uklidnilo. Posadil jsem se na lavičku a kouřil. Na cestě zpátky k domu mě zastavil policista. Chtěl mé doklady. Občanku nemám, řekl jsem. Čím se živíte, řekl. Dědil jsem. Máte s tím něco společného, řekl a ukázal směrem k supermarketu. Nic, řekl jsem. Nevím, co chtějí. Spokojil se s adresou mého strýce a odešel. Nezůstával bych. Mila Nemila.

Uběhly měsíce.

Mila mi dala nějakou krabici od bot. Plnou vystříhaných novinových článků. Nový rybí druh objeven v Amazonii. Veselý život medvídků panda. Sedm způsobů jak fotografovat kolibříky. Během mé nepřítomnosti vystříhovala a sbírala samé články o zvířatech. Muselo jí to zabrat spoustu večerů. Zůstal bych u ní.

V týdnu chodila Mila pracovat. Dějala fotky pro jedny inzertní noviny. Někdy byla celé dny pryč a neřekla mi proč. Určitě byla u svého otce. Mě zajímal hlavně park. Každé ráno jsem sbíral ten přes noc rozházený nepořádek. Zatímco jsem se procházel čtvrtí, osnoval jsem plán: jednu noc bych tam přespal a toho typu vyřídil. Konec s odpadem. Slyšels něco o svém strýci,

řekla Mila. První slovo po týdnu. Jenom jsme spolu spali. Zašeptal jsem jí do ucha, co se tak šeptá. Objal jsem ji. Takže, řekla. Slyšels něco. Byt je stále ještě zapečetěný, řekl jsem. Něco našli. Ve skříních. Neřekli nám co. A ten stávající komisař je nemocný. Odstrčila mě od sebe. Jak dlouho chtějí ten Váš byt ještě prohledávat, řekla Mila, už to musí skončit. Mila propukla v pláč. Mohla si duši vyplakat. Utěšoval jsem ji: co kdybychom šli do zoo. Nic jiného mě nenapadlo. Přikývla. S ubrečenýma očima ke mně přišla. Položil jsem ji svou ruku na rameno. Cesta byla obtížná. Všude kontroly. Policisté ve slunečních brýlích a bojových uniformách stáli na kraji ulice, kouřili své ubalené cigarety a pozorovali nás. Mila se ke mně přitlačila. Žádný strach, řekl jsem. Čtvrť byla uzavřena. Stávka se rozšířila na další supermarkety ve městě. Že ještě nikdo nezemřel, divné.

Začalo sněžit. Mila byla rozpustilá a pokoušela se mi odstranit z vlasů vločky. V zoo jsme si koupili zmrzlinu. Pak jsme šli k medvědům. Dříve jsme je navštěvovali každý týden. Na jedné cedulce u výběhu stálo, že pocházejí z nějakého malého kočovného cirkusu. Tancující medvědi na řetězu. Stáli vedle sebe ve výběhu a nikdy nespali. Dělali vždycky ten samý pohyb. Každý sám pro sebe. Všichni spolu. Ten medvědí tanec byl takhle: zvednout tlapy. Tělem půl otočky doleva, pak zpátky, krátce zastavit. A znova. Dokonce i při jídle. Nemnožili se. Nebojovali spolu. Není jim líp, řekl jsem. Věčně se hemží, řekla Mila vážně. Na okamžik jsem ji miloval. Dal jsem jí vlasy za ucho a políbili jsme se. Krásná tvář. Takovou ženskou, pomyslel jsem si, už nikdy nepotkáš. Šli jsme ruku v ruce. Sníh přestal padat. Posadili jsme se do stínu žiraf a kouřili jsme. Vzal jsem Milinu ruku a hladil ji po prstech. Mila zvažněla: Bylo by mi milejší, řekla, kdybys šel. Malé slzy jí běží po tvářích. Co to má být, řekl jsem. Proč. Znáš tě. Tiše se vysmrkala, vstala, zmizela. Když už Mila nebyla vidět, šel jsem zpátky k tančícím medvědům. Posadil jsem se tam a díval se. Před setměním jsem chtěl být zase v bytě. U stánku jsem si koupil láhev piva a vypil ji do dna. Na jeden zátah. Mrštil jsem tou prázdnou láhvou proti nějaké ruině. Už jen ohořelé zbytky zdí jakéhosi obytného domu. Láhev se roztříštila. Ze stromů vzlétli ptáci a zmateně poletovali kolem. Tichý sníh dopadal na zem a mizel. Tady nebylo mé místo.

Uběhly měsíce.

Svůj pokoj už jsem neopouštěl. Volal mi strýc: nebezpečná plíseň, našla ji policie. Teď se musel byt vysušit. To trvalo. Jediný specialista široko daleko: odcestoval. Mila se někdy koukla do dveří, podívala se na mě bez výrazu. Zůstával jsem ležet celý den. V noci přišla někdy do mého pokoje. Potom nám bylo líp, vtipkovali jsme a usínali. Ruku v ruce. Venku byla situace nepřehledná. Údajně se stávkující spojili. Jednoho dne se říkalo, že je po stávce. Druhý den už zase hořely barikády. Mila musela jet někdy dlouhé hodiny přes město, aby nakoupila potraviny. Postavila mi talíř před dveře, zaklepala a zmizela. Někdy jsem si myslel: naše láska už nemá smysl. Jenom ty odpadky v parku mě nepustily. Každé ráno. Kdybych tak to prase přistihl.

Uprostřed noci. Najednou nějaká ruka na mé hlavě. Mila to nebyla. Někjaký muž, jednoznačně. Nehýbal jsem se. Ani oko jsem neotevřel. Ta ruka mi projela vlasy a dotkla se mé paže. Ohmatala mě. Víc nic. Šouravé kroky. Těžký dech a odkašlání. Klapnutí dveří. Třásl jsem se po celém těle. Až do dalšího rána. Na dveřích od bytu Milin obvyklý vzkaz: jsem v práci a líbám tě. Vyděsil jsem se: V kuchyni seděl nějaký starý muž. Dobře oblečený. Nakláněl své tělo dopředu a zpět. Mezitím těžký dech a chrchlání. Prošel jsem okolo něj, zasmál jsem se. Žádná reakce. Nahlas jsem ho oslovil. Jeho pohled zůstal prázdný. Jen se kymácel dopředu a zpět, stále znova. Mohli jste se ho dokonce i dotknout. Nebránil se. Pozoroval jsem tu hříčku. Pak jsem se posadil a přihlížel. Neuběhlo ani pět minut a kýval jsem se také. Pořád dopředu a zpět. Když Mila přišla z práce, došlápl jsem si na ni. V kuchyni. Před očima jejího kývajícího se otce. Mohlas mi to povědět, řekl jsem. Na těch pár dní, řekla. Vyděsil mě k smrti, řekl jsem. To někdy v noci dělá, řekla Mila. Zbytek času se kýve. Aha, řekl jsem. Vzbudí se a neví, ve které posteli. Takže se porozhlíží. Dej mu můj pokoj. Dáme si víno, řekla Mila. Milovali jsme se v kuchyni. Oblečení rozházené po podlaze. Tak jak jsme byli. Uprostřed kuchyně. Na tvrdých dlaždičkách. Oči jejího otce otevřené.

Uběhl rok.

Když musela Mila pracovat, dohlížel jsem na jejího otce. Mé obavy se zmenšily. Stávka skončila. Supermarket zase pomalu zahajoval provoz. Stál jsem v kalhotách a saku na balkoně a sledoval dodavatele. Vesele vykládali ovoce a zeleninu a mávali mi. Bezdůvodně. Opustil jsem pokoj. Mila si oblékla černý kostýmek. Vypadala úchvatně. Poslední dny ustála dobře. Muselo se

s tím počítat. Vzal jsem Milu za ruku. To už se stává. Dlouze jsme se políbili. Pojd', řekl jsem, už jdeme pozdě. Jdu sama, řekla, opravdu. Já už to zvládnu. Mám něco uvařit, řekl jsem. Mila přikývla, dala mi pusku a zmizela. Sbalil jsem si svých pár věcí, nacpal je do batohu a zavolal taxi. Za pět minut byl tam. Na nádraží, řekl jsem. Než jsme se rozjeli, zadíval jsem se naposledy na park. Na okrajích odpadkových košů dřepěly vrány, strkaly své hlavy dovnitř, vytahávaly odpadky, cupovaly je svými zobáky a roznášely ten nepořádek po zemi. Vrány. Nic než vrány.

LIEBEN

Wo warst du, sagte Mila. Als hätte es das letzte Jahr nicht gegeben. Hab Dein Zimmer nicht angerührt, sagte sie. Das ist nett, sagte ich. Deine Post: nur Rechnungen, hab ich bezahlt, sagte Mila. Lieb von Dir, sagte ich. Hab ein Ledersofa gekauft, das alte steht im Keller, sagte Mila. Wir tragen es wieder hoch. Nein, Leder ist in Ordnung, sagte ich. Das ist für Dich, eine Kleinigkeit. Was soll das sein, sagte Mila. Ein Glücksbringer aus Indien, sagte ich. Du warst in Indien, sagte Mila. Nein, sagte ich. Hab ich vom Flohmarkt. Trinken wir Wein. Lieben wir uns. Die Kleider über den Boden verteilt. Die Vorhänge offen. Ich: ungeduscht vom Nachtzug. Sie: ungeduscht vom Schlaf. Wie wir waren. Mitten im Wohnzimmer, auf hartem Holz.

Ich stand auf dem Balkon. Die Sonne war schon aufgegangen. Blick nach rechts: der kleine Supermarkt. Geschlossen. Eine Handvoll müder Männer in Gartenstühlen, mit orangenen Westen. Sie wedelten mit ihren brennenden Fackeln gegen den Wind. Die Lieferanten fahren unverrichteter Dinge wieder ab: Wir brauchen keine Ware. Blick nach links: der kleine Park. Weniger als zwanzig Schritte lang und breit. Bänke und Papierkörbe. Alles voller Müll. Wie immer. Jede Nacht reißt das Schwein den Müll aus den Körben und verteilt ihn im Park. Unbemerkt und leise. Ich hasse ihn. Manche Dinge ändern sich nicht.

Wo warst Du, sagte ich. Spazieren, sagte Mila. Die ganze Nacht, sagte ich. Sie umarmte mich von hinten. Wolltest Du nicht auf Weltreise, sagte sie. Bin nur bis Bad Schandau gekommen, sagte ich. Keine Papiere. Sie lachte laut. Danach hat mich der Mut verlassen, sagte ich. Wo hast Du gewohnt, sagte Mila. Bei meinem Onkel, sagte ich. Warum hast Du nicht angerufen, sagte sie.

Bist Du wegen mir wieder da. Rauchst Du, sagte ich. Nicht mehr, sagte sie, seit fast einem Jahr. Gib mir eine. Wir standen und qualmten. Was machen die da am Supermarkt, sagte ich. Da ist Streik, sagte Mila. Üble Burschen. Manchmal stecken sie Holzpaletten in Brand. Oft kommt Polizei. Die Typen sind unheimlich. Sie lauern im Hauseingang, versperren mir den Weg und pfeifen mir nach. Ab jetzt beschütz ich Dich, sagte ich. Mila lächelte. Ich strich ihr einige Haare aus der Stirn. Warum lachst Du, sagte ich. Mich beschützen, sagte sie. Du bist doch der mit der Scheißangst. Kurzer, trockener Kuss auf die Lippen. Ich schloss sie in meine Arme. Ganz fest. Arbeitest Du noch, sagte ich. Klar, sagte Mila. Jeden Tag. Abends geh zu meinem Vater ins Heim. Welcher Vater, sagte ich. Was soll das, sagte sie. Mein Vater eben. Du hast mir nie von ihm erzählt, wirklich nicht, sagte ich. Dann weißt Du's jetzt, sagte sie und lehnte sich zurück. Entspannung. Wir standen so dicht. Nichts passte zwischen uns. Wirst Du bleiben, sagte Mila. Ich muss, sagte ich. Bei uns haben sie eingebrochen. Als wir geschlafen haben. Die Bullen haben die Bude versiegelt. Muss jetzt sehen, wo ich bleibe. Mila löste sich aus meiner Umklammerung und fing heftig an zu weinen. Deswegen, flüsterte sie und schüttelte den Kopf. Deswegen, brüllte sie und schlug mit ihren kleinen Fäusten auf meine Brust ein. Du brauchst nur einen Platz zum Pennen. Komm, sagte ich und streichelte ihr Haar. Sie beruhigte sich und nahm noch eine Zigarette. Die Streiker vor dem Supermarkt hatten Plötzlich Pistolen. Sie ballerten wie wild in alle Richtungen. Nur Schreckschuss. Die Leuchtkugeln verfehlten uns knapp. Sie verglühten über unseren Köpfen. Wir flüchteten vom Balkon. In der Ferne schon die Sirenen der Polizei. Gut, dass Du da bist, sagte Mila. Holst Du was zum Essen, sagte ich.

Alles roch nach Sommer. Obwohl noch nicht mal Ostern war. Ich ging eine Runde durchs Viertel. Alles lupenrein saniert. Die Fenster standen auf, in Scharen hockten die früh zurückgekommenen Vögel auf den Bäumen und zeterten. Kleine Blumen durchstießen den Rasen und reckten ihre Köpfe zur Sonne hin. Ein einziger Frost nur, und der Spaß ist vorbei. Aus den offenen Fenstern drang der Geruch von Gekochtem; Kohl, Rollbraten, Klöße. Vermutlich war Samstag. Ich ging in den Park und klaubte den Müll der Nacht auf. Alte Windeln. Verschimmelte Brote in Alufolie. Gammeliges Brot Obst. Wenn ich dieses Schwein kriege, dachte ich. Die Polizei hatte den Supermarkt weiträumig abgesperrt. Mila würde das beruhigen. Ich setzte mich auf die Bank und rauchte. Auf dem Weg zurück zur Wohnung stellte sich mir ein Polizist in den Weg. Er wollte meine Personalien. Ausweis hab ich nicht, sagte ich. Was arbeiten Sie, sagte er.

Hab geerbt, sagte ich. Haben Sie was mit denen da zu tun, sagte er, und zeigte in Richtung des Supermarkts. Nichts, sagte ich. Weiß nicht, was die wollen. Mit der Adresse meines Onkels gab sich der Polizist zufrieden und zog ab. Ich würde nicht bleiben. Mila hin oder her.

Die Monate vergingen.

Mila hatte mir einen Schuhkarton gegeben. Prallvoll mit ausgeschnittenen Zeitungsartikeln. Neue Fischart im Amazonas entdeckt. Das lustige Leben der Pandabären. Sieben Möglichkeiten, den Kolibri zu fotografieren. Sie hatte während meiner Abwesenheit lauter Artikel über Tiere ausgeschnitten und gesammelt. Sie musste viele Abende dafür gebraucht haben. Ich würde bei ihr bleiben.

Unter der Woche ging Mila arbeiten. Sie machte Fotos für ein Anzeigenblatt. Manchmal blieb sie Tage weg und sagte mir nicht, warum. Bestimmt war sie bei ihrem Vater. Ich beschäftigte mich vor allem mit einer Lösung für den Park. Jeden Morgen sammelte ich den über Nacht verteilten Unrat ein. Während ich im Viertel herum lief, legte ich mir einen Plan zurecht: Irgendwann würde ich die Nacht durchmachen und den Typen fertig machen. Schluss mit dem Müll. Hast Du was von Deinem Onkel gehört, sagte Mila. Das erste Wort seit Wochen. Wir schliefen nur noch miteinander. Ich flüsterte ihr ins Ohr, was man so flüstert. Ich umarmte sie. Also, sagte sie. Hast Du was gehört. Die Wohnung ist immer noch versiegelt, sagte ich. Sie haben was gefunden. In den Schränken. Sie sagen uns nicht, was. Und der zuständige Kommissar ist krank. Sie stieß mich von sich. Wie lange wollen die eure Wohnung noch durchsuchen, sagte Mila, muss doch endlich Schluss sein. Mila brach in Tränen aus. Sie weinte sich die Seele aus dem Leib. Ich tröstete sie: Sollen wir in den Zoo gehen. Was anders fiel mir nicht ein. Sie nickte. Mit verweinten Augen lief Mila neben mir her. Ich legte meinen Arm über ihre Schulter. Der Weg war beschwerlich. Überall Kontrollen. Polizisten mit Sonnenbrillen und Kampfmontur standen am Straßenrand, rauchten ihre selbstgedrehten Zigaretten und beäugten uns. Mila drängte an mich heran. Keine Angst, sagte ich. Das Viertel war abgeriegelt. Der Streik hatte sich auf alle Supermärkte in der Stadt ausgedehnt. Dass noch niemand gestorben war, seltsam.

Es hatte angefangen zu schneien. Mila wurde ausgelassen und versuchte, mir die Flocken aus den Haaren zu pflücken. Im Zoo kauften wir uns ein Eis. Dann gingen wir zu den Bären. Früher

hatten wir sie jede Woche besucht. Auf einer Plakette am Gehege stand, dass sie aus einem kleinem Wanderzirkus kommen. Tanzbären an der Kette. Sie standen nebeneinander im Gehege und schliefen nie. Sie machten immer dieselbe Bewegung. Jeder für sich. Alle miteinander. Der Bärenanzug ging so: Tatze heben. Mit dem Oberkörper eine halbe Drehung nach links und zurück, kurz stehen. Und von vorn. Selbst beim Fressen. Sie vermehrten sich nicht. Sie kämpften nicht miteinander. Geht ihnen nicht besser, sagte ich. Sie weben ewig, sagte Mila ernst. Einen Moment lang liebte ich sie. Ich strich ihr die Haare hinter das Ohr und wir küssten uns. Was für ein waches, hübsches Gesicht. So eine Frau, dachte ich, triffst Du nie wieder. Wir liefen Hand in Hand. Der Schneefall hatte aufgehört. Wir setzten uns in den Schatten der Giraffen und rauchten. Ich nahm Milas Hand und strich an ihren einzelnen Fingern entlang. Mila wurde ernst: Mir wäre lieber, sagte sie, wenn Du gehen würdest. Kleine Tränen rannen ihr über die Wangen. Was soll das, sagte ich. Warum. Ich kenne Dich. Sie schnäuzte sich lautlos, stand auf, verschwand. Als Mila nicht mehr zu sehen war, ging ich zurück zu den tanzenden Bären. Ich setzte mich hin und sah zu. Vor Einbruch der Dunkelheit wollte ich wieder in der Wohnung sein. Am Kiosk kaufte ich mir eine Flasche Bier und trank sie leer. In einem Zug. Ich feuerte die leere Pulle quer über eine Brache. Nur noch Brandmauerreste eines Wohnhauses. Die Flasche zerschellte. Von den Bäumen ringsum flogen die Vögel auf und flatterten wirr umher. Leiser Schnee fiel. Traf auf den Boden und verschwand. Hier war nicht mein Platz.

Die Monate vergingen.

Ich verließ mein Zimmer nicht mehr. Mein Onkel hatte angerufen: gefährlicher Schimmel, die Entdeckung der Polizei. Nun musste die Wohnung trockengelegt werden. Das dauerte. Der einzige Spezialist weit und breit: verweist. Mila schaute manchmal zur Tür herein, sah mich ausdruckslos an. Ich blieb den ganzen Tag über liegen. In den Nächten kam sie manchmal in mein Zimmer. Danach ging es uns besser, wir machten Witze und schliefen ein. Arm in Arm. Draußen war die Lage unübersichtlich geworden. Angeblich hatten sich die Streikenden geeinigt. An einem Tag hieß es, der Arbeitskampf wäre vorbei. Am nächsten brannten doch wieder die Barrikaden. Mila musste manchmal stundenlang durch die Stadt fahren, um Lebensmittel für uns zu kaufen. Sie stellte mir den Teller vor die Tür, klopfte an und verschwand. Ich dachte

manchmal: Unsere Liebe hat keinen Sinn mehr. Einzig und allein der Müll im Park hielt mir die Treue. Jeden Morgen. Wenn ich das Schwein erwische.

Mitten in der Nacht. Plötzlich eine Hand an meinem Kopf. Mila war es nicht. Ein Mann, eindeutig. Ich rührte mich nicht. Tat kein Auge auf. Die Hand fuhr durch mein Haar, berührte meine Arme. Tastete mich ab. Mehr nicht. Schlurfende Schritte. Ein schweres Atmen und Räuspern. Das schließen der Tür. Ich zitterte am ganzen Leib. Bis zum nächsten Morgen. An der Wohnungstür Milas üblicher Zettel: Bin arbeiten und küsse Dich. Ich bekam einen Schrecken: In der Küche saß ein alter Mann. Gut angezogen. Er beugte seinen Oberkörper vor und zurück. Zwischendurch ein schweres Atmen und Räuspern. Ich ging um ihn herum, lächelte. Keine Reaktion. Sprach ihn laut an. Sein Blick blieb leer. Er schwankte vor und zurück, immer wieder. Man konnte ihn sogar anfassen. Er wehrte sich nicht. Ich beobachtete das Spielchen. Dann setzte ich mich hin und sah ihn an. Keine fünf Minuten, und ich schwankte auch. Immer vor und zurück.

Als Mila von der Arbeit kam, stellte ich sie zur Rede. In der Küche. Vor den Augen ihres schwankenden Vaters. Du hättest mir das sagen können, sagte ich. Die paar Tage, sagte sie. Er hat mich zu Tode erschreckt, sagte ich. Das macht er manchmal nachts, sagte Mila. Den Rest der Zeit webt er. Aha, sagte ich. Er wacht auf und weiß nicht, in welchem Bett. Also sieht er sich um. Gib ihm mein Zimmer, sagte ich. Trinken wir Wein, sagte Mila. Wir liebten uns in der Küche. Die Kleider über den Boden verteilt. Wie wir waren. Mitten in der Küche, auf den harten Fliesen. Die Augen ihres Vaters offen.

Ein Jahr war vergangen.

Musste Mila arbeiten, sah ich nach ihrem Vater. Meine Ängste wurden weniger. Der Streik war beendet. Langsam nahm der Supermarkt seinen Betrieb wieder auf. Ich stand in Hose und Sakko auf dem Balkon und sah den Lieferanten zu. Sie luden fröhlich Obst und Gemüse aus und winkten mir zu. Ohne Grund. Ich verließ das Zimmer. Mila hatte sich ein schwarzes Kostüm angezogen. Sah hinreißend aus. Die letzten Tage hatte sie gut weggesteckt. Man hatte damit rechnen müssen. Ich nahm Mila in den Arm. Die Dinge sind so, sagte ich. Wir küssten uns lang. Komm, sagte ich, wir sind schon spät. Ich geh allein, sagte sie, wirklich. Ich schaff das schon.

Soll ich was kochen, sagte ich. Mila nickte, warf mir einen Kuss zu und verschwand. Ich packte meine wenigen Sachen zusammen, stopfte sie in den Rucksack und rief ein Taxi. Fünf Minuten später war es da. Zum Bahnhof, sagte ich. Bevor wir losfuhren, warf ich einen letzten Blick in den Park. Auf den Kanten der Mülleimer hockten Krähen, steckten ihre schwarzen Köpfe hinein, zogen den Müll raus, zerzupften ihn mit ihren Schnäbeln und verteilten den Unrat über den Boden. Krähen. Nichts als Krähen

SPOLEČNOST

Ještě jeden den, pomyslel jsem si, a Starej mě vyrazí. Pak bych byl v koncích. Neuměl jsem nic jinýho než prodávat. Než vosírat lidi. Nuzná základní mzda, zbytek provize. Už dlouho se mi nic nepovedlo, ani jediná smlouva, ani to nejmenší, jen pár drobných. Neměl jsem ponětí, v čem to bylo. Tahle bída přicházela a odcházela, tentokrát se mi to zdálo docela v pohodě. Starej se vždycky tvářil chápavě, ale když stále častěji říkal: tak jak si stojíme nebo: hm, dlouho jsem o Vás neslyšel, mohli jste se pomalu smířovat s tím, že brzo odevzdáte klíče od káry. Už jsem to jednou zažil. Takže jsem byl pod velkým tlakem. Tohle ráno mi Starej dal seznam osobně, jinak tam vždycky ležel. Byl to fakt šik týpek, tak kolem šedesáti, bezvadnej oblek, vhodná kravata, učíslý vlasy, vypulírovaný boty. Dal mi seznam s adresami a řekl: Franzi, chlapče, podívejte. My o Vás přece nechceme přijít. Všechno v pořádku. Jde to dobře, řekl jsem. Dvě malé smlouvy by stačily, nebo aspoň jedna. Nejlepší by byly ty střední. Na ty velké ani nepomýšlím, ty velké nezvládne nikdo. Zákazník jde do velkého rizika, musí investovat všechno a být opatrný. Je to samozřejmě lákavý: pokud se to povede, je provize tak tučná, že nemusíte minimálně dva měsíce nic dalšího rozjíždět.

Údajně Vás pak šéf pozve na jídlo, a přitom ještě nikdo z nás šéfa Společnosti neviděl. Starej, to se říká, je taky malej pán. A říká se, že dokonce ani další šéfové nejsou na špicí. Na smlouvy se podepisuje jedno z těch velkých zvířat, nějaký pan Adam nebo Abel. Kde zůstávají prachy, kdo vydělává a kdo ne, to neví nikdo. My jsme jen malé ryby.

S Gerritem, jedním dalším zaměstnancem, jsem byl jednou na pivu v hospodě. Potkali jsme se náhodou na parkovišti, s hotovýma smlouvama v kapse, tak jsme si dopřáli jedno pivo. Do té doby byl na tom Gerrit opravdu dobře. Jak jsme tak seděli, začal nad tím přemýšlet: ty můžou na své prachy zapomenout, jsou pryč. Nejdřív to jde dobře. Pak to jde někam. Ztratí všechno. Gerrite, řekl jsem, zapomeň na to. Brzo byl odepsanej, protože už nic neprodal. Když moc přemýšlíš, máš něco v sobě, jak se pohybuješ, jak mluvíš. Lidi si toho všimnou a už ti nic nepodepíšou.

Před budovou Společnosti jsem se podíval na seznam. Pět zákazníků, v okruhu tří set kilometrů. Zapálil jsem si. Dařilo se mi dobře. Fakt. Jen moc nemyslet. Měl jsem byt. Měl jsem telefon. Měl jsem nejlepší kamarádku. Měl jsem jednoho kámoše. Měl jsem ženu. Svoji Ženu. Přišla a odešla, jak se jí to hodilo. Kdyby bývala chtěla, mohli jsme být spolu, ale nevím, jestli chtěla. Sbalil jsem ji u domu, ve kterém byl můj byt, šestý patro, novostavba, malej balkon. Měla syna. Mou řečí mluvila jen trhaně. Chodila po domech a vyžebravala si peníze na cestu vlakem, aby mohla odněkud vyzvednout svého syna. Když jsem ji potkal, plakala. Seděla sklesle před tím domem a vzlykala do dlaní. Zvedl jsem ji, vzal jsem ji k sobě do bytu a dal jsem jí jídlo a pití a peníze. Ukázala mi své zvláště zjizvené břicho, přičemž si vyhrnula svůj svetr až k prsům. Kývl jsem, protože se mi její břicho i navzdory těm jizvám líbilo. Vyzvednout, řekla a ukázala na rozostřenou fotku svého malého syna. Dal jsem jí víc peněz. Objala mě a šla ke dveřím. Sama o sobě hodně pěkná holka, jako já tak okolo třiceti, s hnědými vlasy a krásnýma očima, těžko říct, jakou ty měly barvu. Velmi štíhlá a menší než já, to se mi u žen líbí. Řekl jsem: přijď zase, jestli chceš a ona horlivě přikývla, rozuměla mi.

Odhodil jsem cigaretu. Místo před Společností se pomalu zaplňovalo. Autobusy přivážely telefonisty ze satelitních městeček. Vypadali unaveně. Pro telefonisty je Společnost konečná. Kdy už nic jinýho neseženou. Centrála je na východě, spleť neprůhledná. Jsou úplně dole, dělají u telefonu termíny. To jsem nikdy nemusel, jsem za to rád; telefonování je tvrdé a ničí charakter. Kromě toho dřív umíraj. To tím tlakem. Těžce se potí strachy.

Já jsem jezdil. Někdy přes čtyři, pět měst, vesnice už jsem vůbec nepočítal. Večer jsem přijížděl domů a Společnost jsem nechával venku. To byla alfa a omega. Zlaté pravidlo: nech

termíny za dveřmi. Nedělej si hlavu. Každý ví, co dělat. Já: pořád děsně vyčerpanej z dlouhého ježdění, posazenej před televizí a čekal jsem na losování. Každý tejden jsem tipoval řady, který mi odkázal můj otec. Hrál jsem s deseti, dvaceti losy. Byly v tom opravdový prachy. Ale já nikdy nevyhrál, zkoušel jsem to stále znova. Jednou, myslel jsem si, jednou. Před spaním jsem chtěl blízkost, vzal jsem telefon, vedení ještě fungovalo. Vytočil jsem a čekal:

Ona: Dobrý den, jmenuji se Jsemdotebeblázen, jakej máš problém. Já: Jste nahá. Ona: Pokud by to usnadnilo věc, slad'ouši. Já: Nemám koho držet. Víte, někdy se probudím a připadá mi, jako bych někoho držel v náručí. Ona: Líbilo by se Ti, kdybys mě držel v náručí. Já: Teď nepřerušovat. Ona: Dobře, Ty rošťáku se smyslnym hlasem. Já: Takže, probudím se. A pak je to jenom polštář, nebo Lilly. Ona: Meziotázka. Nažhavilo by Tě, kdybys teď, docela pomalu, vysvlékla Lilly a pak se, tak nahá, jak jsem, mezi Vás položila. Já: Já ještě nejsem hotov. Ona: To taky doufám, sladouši. Já: Jste sama. Ona: Docela sama, docela nahá a docela nestydatá.

Divnej den. Byl jsem nesoustředěnej a jel dost nebezpečně, ale ty termíny mě pronásledovaly. Potřeboval jsem dvě malé smlouvy, aspoň. Přemýšlení byla chyba. Propotil jsem košili. Tohle se mi ještě nikdy nestalo. Byl jsem děsně neklidnej. To je jen tím tlakem, uklidňoval jsem se, zesílil jsem hudbu v rádiu, stáhnul jsem okýnko. Pět zákazníků, pomyslel jsem si, to je pět malejch smluv, když to půjde. Možná by bylo lepší, pomyslel jsem si najednou, vzít Lilly s sebou. Ty jo, měl jsem najednou bobky. Že by se Lilly mohlo něco stát. Že by se mně mohlo něco stát. Že v nejdůležitější den, od té doby, co pracuju pro Společnost, se to všechno zvrhne. Uklidni se, pomyslel jsem si, a vypnul rádio. Lilly se má dobře. Je to moje nejlepší kamarádka a bydlí u čela mé postele. Jednou se u nás na sídlišti zastavil nějakej chlápek, před sebou velkou krabici, a v ní taková kňučící cosi. Malá štěňata křížence, všechny strakatý. Jedno jsem vyndal, to byla jako Lilly, a zeptal se ho, co bude chtít.

Nikdo nás nečeká.

Někdy nám nadšeně rozráží dveře, ale jenom proto, že si myslí, že jim neseme výhru z loterie. Nebo nám otvírají v slzách, protože si myslí, že jim právě umřela babička. Vzal jsem si ručník z přihrádky v autě a utřel si pot z těla, natáhl jsem si kabát z katalogu, zamkl a vyšel za

prvním zákazníkem. Úsměv od ucha k uchu. Dělat, že mě to baví. Přinést Společnost až do domu. Usmát se, zazvonit, spustit.

Zaparkoval jsem kousek stranou a dal jsem si u stánku řízek a pivo. Byl jsem na dně. V kapse jen pár drobaků, na kontě už nic. Můj poslední plat padl na účty za telefon, a kdyby mě vyhodili, neměl bych už nic. Dopoledne to šlo strašně. Jmenovala se paní T. *Milovnice zvířat, se psem*, stálo na mém seznamu v kolonce s poznámkami. Dobré ráno, paní T., no, vyspala jste se dobře. Pěkného pejska máte. Já mám také jednoho. Vděčná zákaznice. Středního věku, přátelská, osamělá. Ne tak jako poslední týdny: to jsem měl samé zahořklé páry, velké rodiny, které nemají ani halíř nazbyt. Nechcete se třeba posadit, řekla paní T. Jmenuji se Franz, a Vy. Helga, milé. Helga T., to je ale krásné jméno. A jak se jmenuje Váš pes. Helga. Také Helga! Tak to je úžasné. Když došlo na podpis, začala se cukat. Čtyřicet, řekl jsem, to je každý měsíc jedno jídlo v restauraci, moje milá Helgo, prosím Vás. Zatřásla hlavou. Helgo, Vy sama musíte vědět, co děláte. Je to Vaše budoucnost, ne moje. Ne, řekla, to není nic pro mě. Její pes začal vrčet, bylo mi jasné, že jsem prohrál. V autě mi volala Společnost. Všichni klienti odřekli, až na jednoho. S tím to muselo vyjít. S nájmem jsem byl už tři měsíce pozadu, a oni už sahalí na kliku. Peníze na nájem už bych býval měl, ale ty účty za telefon byly zatraceně vysoký. Kdyby teď nic nevyšlo, byl bych pryč z bytu, ze Společnosti, ze hry. Ještě stále jsem se potil, ačkoli u stánku foukal studený vítr. Jedl a pil jsem velmi pomalu. Jak dál. Vzal jsem svůj seznam. Něco jsem dneska musel přinést, cokoli. Starej už neměl žádnou trpělivost. Jeho slova ráno: Poslední varování. To už jsem znal. Pivo mi stoupalo do hlavy; řízek nebyl správně propečený, půlku jsem nechal. Poslední zákazník na mém seznamu se jmenoval Fritz Müller. Poznámka: *důchodce, je zmatený*. Sakra, pomyslel jsem si, jenom ne nic takovýho. Vždycky jsem si říkal: Žádný opuštěný ženský s dětma. Žádný starce, který nevěděj, co dělaj. Žádný křivárny. Ale teď to potřebuju, a zrovna teď mi zbyl jen ten stařík, teď to muselo vzít nějakou rozumnej konec, nějakou bombastickej, jinak bylo všechno v tahu. O hodinu později jsem tam byl. Takový předměstí, kde už ani couráky nestaví. Pořád ještě propocenej, nevadí. U předzahrádky Fritze Müllera jsem se trochu porozhlídl. Všechno zpustlý. Malej domek pokrytej nějakou černou vrstvou špíny, víc tmavej než bílej. Kruci, tady byl malíř naposledy tak před sto lety. Zazvonil jsem. Trvalo to věčnost, než se otevřely dveře. Fritz Müller. Jak ten byl asi starej. Chtěl jsem mu podat ruku. Jeho špinavá košile, pruhovaná v tmavých barvách duhy. Co chceš, řekl. Vodprejskni, nic nekupujeme, nic

nepotřebujeme. Ale my máme smluvený termín, řekl jsem. Aha, řekl on, Ty jdeš kvůli těm záhonkům. Běž za dům. Jsou tam hrábě a koště. Ale pane Müllere, vypadám snad jako zahradník, řekl jsem. Copak si nepamatujete. A podíval se na mě, otevřel pusu, poškrábal se na hlavě, rysy v jeho obličejí změkly a on zamumlal: Ne, bohužel ne, ne. Volali jsme Vám. Kvůli Vaším financím. Učiníme Vás šťastným. A tady jsem. S těmi modely, řekl jsem, a ukázal mu vyskládanou stavebnici v mém kufříku. Ano, řekl, ano, když je to tak. A my jsme spolu telefonovali. My jsme spolu telefonovali, řekl jsem. Šel ztěžka vpředu ve své pruhované košili a vedl mě do obývacího pokoje. Stěny a strop žluté od nikotinu. Na skříni jenom samé malé a velké lodě v lahvích od Severního moře. Posadili jsme se. Fritz Müller si zapálil. Jak se vlastně jmenujete křestním jménem, řekl jsem. Proč to chceš vědět, řekl Fritz Müller, pověz mi konečně, o co jde. Zhluboka jsem se nadechl. Rutina. V principu to funguje velmi jednoduše, řekl jsem. Předvedu Vám to. Neděláme to pro každého, kdybych to dělal pro každého, už bych si vůbec nic nevydělal, řekl jsem. Teď jsem spustil svou show. Otevřel jsem kufřík a z kostek seskládal čtvercový útvar, který svým tvarem připomínal plochou chatu obloženou dřevem. Kostky byly hnědé, bezútěšné. Podívejte, pane Müllere, to jste vy právě teď. Máte sice střechu nad hlavou. Ale máte starosti. Musíte se bát o svoji budoucnost. O své nové auto. A člověk si chce přece čas od času taky něco dopřát, že. Fritz Müller zíral na ty kostky. Tak, řekl jsem, a teď Vám ukážu, co se stane, když vsadíte na nás. Postavil jsem červené kostky kolem těch hnědých, mluvil jsem z paměti a velmi rychle: Akumulace kapitálu. Elementární jistota. Rostoucí hora peněz. Rychlý růst bohatství. Šťastná budoucnost. Fritz Müller zamáčkl svou cigaretu a zíral na mě. Řekni jo, pomyslel jsem si, řekni prostě jo. Hm, řekl Fritz Müller a poškrábal se pod rameny. Takže Ty jdeš kvůli zahradě. Piješ kafe. Ano, řekl jsem, s cukrem. Fritz Müller vstal a odšoural se do kuchyně. Byl jsem totálně vyvedený z konceptu. Nedá se nic dělat: Nerozuměl jedinému slovu. Když byl pryč, rozhlížel jsem se kolem sebe. Všude plno prachu. Zdá se mi přilepila na koženkovou sedačku. I když tam byla zima jak prase. Fritz Müller mě chytil za srdce. Müller byl trochu jako ten můj nejlepší kámoš. Jmenoval se Hans a byl už hodně starej, tak k osmdesáti. Nevěděl jsem, co po celý svůj život dělal. Ale žil. Dlouho sbíral a prodával rozbitý pračky a šrot. Tvrdá práce. Dobrák. Každé ráno jsem ho viděl, měl na sobě oranžovou reflexní vestu, jako pro dělníky na stavbě. Strkal před sebou nákupní vozík a sbíral odpad. Dobrovolně. Chodil křivě a hodně pomalu, a odpadky, který právě naložil na vozík, mu často hned odfoukl vítr. Dělal to holýma rukama. Sahal do těch závěsných košů a rval to svinstvo, jak to jen šlo, do svého vozíku. Nemam

poněť, co si od toho sliboval. V létě jsem si někdy postavil na balkon svůj gril a hodil jsem na něj pro sebe a pro Lilly klobásy. Vždycky když jsem ho viděl s jeho nákupním vozíkem a křivou chůzí, pozval jsem ho nahoru. Hans a já jsme spolu vypili jedno, dvě piva, on snědl svou klobásu, a pak ještě jednu. Skoro jsme nemluvili, tak moc se na jídlo soustředil. Bože muj, ten chlap měl na sobě tak málo masa, že jsem měl pořád strach, že jednou zmizí. Fritz Müller se vrátil s kafem a postavil ho přede mě. Třesoucí se rukou ohmatal mé čelo: Docela pěkně se potíš, chlapče. Jsi nervózní. Mně je tu pořád zima. Co budeš chtít za tu zahradu. Moc nemám. Udělej jen to, co bude nutné. Aby to zas k něčemu vypadalo. Pane Müllere, řekl jsem, já nejdu kvůli zahradě. Já jdu kvůli financím. Bylo to tak dohodnuto. Finance, řekl, dohodnuto. Přesně, řekl jsem. Tak jsme si to říkali po telefonu. Tak jsme si to říkali, řekl, ach tak. Finance. Musím je donést. Zvedl se z křesla a odšoural se, vrzání schodů, otevírání skříní. Šmátrání. Pak ticho. Vstal jsem. Celá obývací stěna plná prachu. Zarámované diplomy k podnikovému výročí, stará dýmka, kočky z porcelánu a všude samé lodě v lahvích. Mezi tím vším: Obraz jeho ženy. Na rámu taková černá páska. Už nežila. Jak je to důležité, pomyslel jsem si: Ještě někoho mít. Moje Žena. Někdy jsem jí dával takové maličkosti, flitrovaný svetr, stříbrný prstýnek, takový starý zdobený náramek po mámě. Vzala si všechno a měla radost, ale nikdy ty věci nenosila. Lilly ji už od začátku nemohla vystát, seděla ve svém koši a vrčela, když přišla do bytu. Někdy Žena čekala jen na moment, kdy jsem vyndal peníze z kapsy a dal jí je. Ptal jsem se, co děláš s těmi penězi, kdy zase přijdeš, to potom nerozuměla a škubala rameny. Když přišla pozdě večer a zůstala přes noc, byl jsem rád. Žádný prasárny, jen její hlava na mých prsou, to stačilo.

S vajglem mezi zuby se Fritz zase konečně vrátil. Tady, řekl, finance. Vytahoval papíry z desek. Prastaré dokumenty. Hypoteční dopisy, výpisy z kont za posledních padesát let. A losy, veškeré losy jeho života, musely jich být tisíce, vršil je tam přede mě na stůl. Jeden vzal a držel mi ho před nosem. Tahle řada je od mého děda, řekl a tůkal na čísla na tiketu. Jednou, řekl, jednou. Takže, řekl, kvůli financím. Tady jsou naše finance. Ano, řekl jsem, to jsou tedy finance. Máme tu určitě nějakou opravdu dobrou nabídku. Snad bych Vám měl pomoci našich kostek, myslím modelů, ještě jednou předvést. Tedy, je to Vaše budoucnost, pane Müllere, ne moje. Schovej si své kostky, řekl, mám jiný věci na práci než poslouchat Vás holomky, jste přece všichni holomkové, řekl a zasmál se; díry mezi zubama. To je přece jedno, co člověk podepíše, na tom nakonec moc nesejde, je to přece jedno, řekl, Vy jste přece všichni stejný chuligáni, řekl.

Vysvětlím Vám ještě jednou, o co jde, řekl jsem. Kde to mam podepsat, řekl. Seš přece tady, abys pro nás něco udělal. Zavři oči a jdi na to, pomyslel jsem si. Zazvonit, usmát se, spustit. Pane Müllere, řekl jsem, u Vás bych pomýšlel na malou variantu. Člověk z toho má hodně, a k tomu je to bezpečné. Nestojí to víc než jedno jídlo v restauraci. Každý měsíc. Co tam máš ještě. Řekl Fritz Müller. Pak je ještě střední varianta, s větším vkladem, větším rizikem. To bych si na Vašem místě rozmyslel. Aha, řekl Fritz Müller. Dál. No jo, řekl jsem, velká varianta. To už je příliš, věřte mi. Říkáme tomu velká věc. Velká věc, řekl, a mlčel. Je to ale velmi riskantní, řekl jsem. Skutečně nebezpečné. Zcela popravdě, pane Müllere: na to bych si ani já netroufl. Velká věc, opakoval Fritz Müller, pak se usmál. A stačilo by na to teda to, co máme. Upřímně řečeno, Fritzi: myslím, že ne.

Všechna světla v budově Společnosti byla zhasnuta. Jenom Starej stál ve dveřích a kouřil. Franzi, řekl, no, tak jak si stojí naše akcie. Och, řekl jsem, jako vždy. Kouříte, řekl. Ano, řekl jsem a zapálil jsem si od něj. Nedíval se na mě, po půlce cigarety řekl velmi tiše: Takže, Franzi, zkrátíme to. Klíč od auta, prosím. Můžu Vás svézt. Nedělejte nám to těžší. Víte, jak to v obchodě chodí. Nervózně si zapínal kabát, neustále si vjížděl rukou do vlasů a počítal s tím, že mu třeba jednu vrazím, nebo tak něco. V klidu jsem dokouřil a odhodil cigaretu vysokým obloukem na parkoviště. Pak jsem ze saka vytáhl srolovanou smlouvu Fritze Müllera a podal ji Starýmu. Podíval se na mě přimhouřenýma očima a listoval: Sakra, Franzi, sakra. To je bomba. To je teda opravdu bomba. To není špatné, chlapče, řekl a plácnul mě po rameni. Vy nemáte radost, řekl. Jsem unavený, řekl jsem. Tolik ježdění. Ještě něco, šéfe. Ano, řekl, cokoliv chcete. Můžu dostat zálohu. Pět set nebo tak. Zálohu, řekl Starej, a jeho tvář se zachmuřila. Litoval jsem toho, neměl jsem to říkat tak na tvrdo. Trvalo to deset minut. Starej zase vyšel, děsně vážně se na mě podíval a já si pomyslel, teď mi určitě sebere klíče. Ale on vyprskl smíchy a za svými zády vykouznil srolovaný balíček bankovek, plácnul mě po ramenou, člověče chlapče, udělej si pěkný večer. Chtěl už odejít, tak jsem za ním zavolał: Počkejte. Klíče. Už je nechci.

Vzal jsem si to s sebou do bytu, bylo to v mé hlavě: tenhle bezzubý vyhublý obličej Fritze Müllera. Televize nešla. Ze schránky jsem vyndal dopis: výstraha před vystěhováním. Zaplat' nebo táhni. Vzal jsem telefon. Vedení ještě fungovalo. Já: Potřebuju někoho. Abych si popovídal. Ona: Znáš ještě další věci, co se dají dělat pusou. Mám být nahý. Já: Já jsem kurva. Co máte

ještě na sobě. Ona: Už nic, celá jsem se pro Tebe vysvlékla, zlato moje. A co Ty. Já: Nemám košili. Ona: Jestli chceš, ukážu Ti, co všechno ještě umím pusou. Dobře poslouchej. Já: Nemám kůži. Ona: Opři se. Já: Nemám kosti. Ona: No, není to boží. Můj malý, boží jazýček. Já: Nemám už nic. Teď přišla Lilly k posteli, neměl jsem volnou ruku, abych ji podrbal. Tupě se na mě zašklebila a vyčurala se. Zavěsil jsem a hrozil jí prstem, pak mě ta bestie kousla a já ztratil nervy. Praštil jsem ji do hlavy. Vzal jsem ji za krk a zatřásl s ní. Odhodil jsem ji na druhý konec bytu a ona byla tak překvapená, že ani nekňučela. Chtěl jsem pokračovat, když někdo zaklepal. Byla to Žena. Otevřel jsem a pustil ji dovnitř, vrhla se mi zbrkle kolem krku, jako vždy. Lilly přišla a motala se kolem ní, největší rivalka. Ještě jsem ji pěkně potrápil. Přitiskl jsem si Ženu k sobě a podíval se na ni. Byla to zatraceně krásná holka. Co chceš, řekl jsem. Já už vím, nemusíš dělat, jako kdybys nerozuměla. Tady. Nevěřicně se dívala na ten balík peněz v její dlani. Ber, řekl jsem. Svraštila čelo. Nech toho divadla, zařval jsem, prostě si to vem a buď šťastná.

Dal jsem Lilly na vodítko a šel ke dveřím. Žena se ještě neprobudila. Nahá byla ještě krásnější. I s těmi jizvami a vším. Vyspala se se mnou. Bylo to dobré. Nijak zvlášť šikovně jsem si nepočíнал, protože se tolik nevyznám. Ale ona hned neodešla, zůstala a spala tvrdě. Já jsem nemohl spát. Bylo už skoro ráno. Brzy vyšlo slunce. Přede mnou se objevil Hans, s tím svým nákupním vozíkem, který byl už do půlky plný. Lilly měla radost a skákala na něj. Byl zamyšlený, uštvaný. Nemám čas, volal už z dálky, musím dál. Mrzl a třel o sebe své suché ruce. To ses do toho dneska dal nějak brzo, řekl jsem. Hodně práce, řekl Hans. Vidíš, ne. Pořád víc práce. Sunul se dál, ani nepohládl Lilly. Hans vypadal tak křehce, tak hubeně. Budeš tu potom, volal jsem za ním. Krátce se otočil a podíval se na mě. Užasle. Ještě nikdy jsem ho nenavštívil, věděl jsem ale, ve kterém bloku bydlí. Jistě, řekl, budu tu, kde bych měl být. Musím jenom dodělat tu práci. Vidíš, ne. Pak tu budu. A už se štvál dál se svým nákupním vozíkem, slunci a přeplněným odpadkovým košům vstříc.

Položil jsem se zpátky k Ženě. Byla vzhůru a stále ještě nahá. Měla otevřené oči a zírala ke stropu. Měla husí kůži a mrzla. Objal jsem ji, ona zůstala ztuhlá ležet. Když se Lilly připlížila k čelu postele a stočila se do klubíčka, otočil jsem se. Zašeptal jsem Ženě do ucha. Myslíš, že teď mezi námi něco bude. Podívala se ke stropu a vypadala tak nehnutě, jako kdyby nerozuměla ani slovu, setrvala nějakou chvíli v téhle pozici. Pak prudce vyskočila, oblékla se a šla ke dveřím.

Prostě jen tak. Pevně jsem ji chytil. Ona se otočila. Vyprostila se. Přijdeš zase, řekl jsem. Rukou mi odstranila pramínek z čela a řekla jen: Docela pěkně se potíš.

Ležel jsem potmě na zádech. Lilly hned vyskočila na postel. Vzal jsem telefon. Byl hluchý. Odstřižený. Už nic nezbývalo. Byl jsem zoufalý. Potřeboval jsem rozhovor, potreboval jsem nějakého člověka, potreboval jsem lásku, potreboval jsem společnost. Ležel jsem potmě na zádech a nedělal nic. Týdny. Snil jsem o obličejí Fritze Müllera, někdy. V prvních dnech Lilly ještě kňučela, pak všechno počurala. Nejdřív předsíň, pak obývací, nakonec postel. Jenom tak. Byly dny, kdy jsem se v ranním šeru vzchopil a vyhlížel jsem Hanse. Někdy jsem myslel, že už v dálce slyším klapat jeho vozík. Jiná trať. Ani Žena už nepřišla. Už žádné klepání. Někdy někdo zazvonil. Už jsem nevstával. Dveře byly vylomené. Oblékl jsem si kabát z práce, Lilly dal na vodítko a ven. Všechny nábytek tam zůstal, Lilly zaneřádila všechno, co bylo ještě použitelné. Hans bydlel v pátém patře. Jak to jen zvládal. Moje malá Lilly se na schodech najednou začala vzpírat a nechtěla dál. Vzal jsem ji za přední packy a chtěl ji nést, ale ona kňučela a chňapala pomně. Takže jsem ji přivázal k zábradlí na schodech. Nákupní vozík stál před dveřmi. Narvanej odpadky. Vždycky si bral část nahoru. Hanse by společnost potěšila, pomyslel jsem si. Místo pro nás, jen dočasné, pomyslel jsem si. Slyšel jsem Lilly tiše kňučet. Když na mé zvonění Hans neotvíral, vyrazil jsem dveře. Předsíň přeplněná. Lilly se nahlas rozštěkala, někde v domě někdo zařval. Jak to tam smrdělo, jak to tam vypadalo. Štiplavé. Do očí se mi vedraly slzy, brečel jsem, když jsem otvíral dveře, abych vyvětral, šel jsem na balkon a dýchal zhluboka. Naštěstí jsem měl ještě jednu cigaretu, poslední.

GESELLSCHAFT

Ein Tag noch, dachte ich, und der Alte schmeißt mich raus. Dann hätte ich dagestanden. Wo ich doch nichts anderes konnte als verkaufen. Als Leute bescheißen. Winziges Grundgehalt, Rest ist Provision. Bei mir war seit Wochen nichts mehr gelaufen, nicht ein einziges Abschluss, nicht mal ne Kleinigkeit, so ne Paar-Kröten-Im-Monat-Sache. Keine Ahnung, woran es lag. Diese Flaute kam und ging, bei mir schien sie sich diesmal wohlzufühlen. Der Alte tut immer so verständnisvoll, aber wenn er ein paar Mal zu oft sagt: Na, wie stehen denn so die Kurse, oder:

Hm, lang nichts mehr von Ihnen gehört, kann man sich gleich damit anfreunden, bald den Schlüssel für die Karre abgeben zu müssen. Hab ich schon oft erlebt. Ich stand also mächtig unter Druck. Der Alte selbst gab mir die Liste an diesem Morgen, sonst lag sie immer schon da. Er war ein wirklich schicker Typ, um die sechzig, korrekter Anzug, passende Krawatte, gescheitelte Haare, gut polierte Schuhe. Er gab mir die Liste mit den Adressen, und sagte: Franz, mein Junge, sehen Sie mal zu. Wir wollen Sie doch nicht verlieren. Sie sehen blass aus. Alles in Ordnung. Mir geht es gut, sagte ich. Zwei kleine Verträge hätten gerade gereicht. Wenigstens einer. Das Beste sind die mittleren. An die großen denke ich gar nicht, die großen schafft keiner. Der Kunde geht ein hohes Risiko ein, man muss alles investieren und immer auf der Hut sein. Natürlich locken sie uns damit: Schafft man ein großes Ding nach Hause, dann ist die Provision so dick, dass man wenigstens zwei Monate gar nicht mehr rausfahren muss.

Angeblich wird man von den Chefs zum Essen eingeladen. Und dabei hat niemand von uns die Chefs der Gesellschaft je gesehen. Der Alte, sagt man, ist auch nur eine kleine Nummer. Und man sagt, sogar die Chefs auf der nächsten Etage sind noch lange nicht Spitze. Auf den Verträgen unterschreibt eines der hohen Tiere, ein Herr Adam oder Abel. Wo das Geld bleibt, wer verdient und wer nicht, das weiß keiner. Wir sind kleine Lichter.

Mit dem Gerrit, einem anderen Vertreter, war ich mal auf Bier in der Kneipe. Wir hatten uns zufällig auf dem Parkplatz getroffen, mit fertigen Verträgen in der Tasche, darauf gönnten wir uns ein Bier. Bis dahin war Gerrit richtig gut dabei gewesen. Als wir so saßen, fing er an, darüber nachzudenken: Die können ihr Geld doch vergessen, das ist weg. Erst geht's gut. Dann gehen sie kaputt. Verlieren alles. Gerrit, sagte ich, vergiss das. Bald war er weg vom Fenster, weil er nichts mehr verkaufte. Wenn Du zu viel denkst, hast Du so was an Dir, wie Du Dich bewegst, wie Du redest. Die Leute merken das und unterschreiben nicht mehr.

Vor der Gebäude der Gesellschaft sah ich auf die Liste. Fünf Kunden, verteilt auf dreihundert Kilometer. Ich steckte mir eine an. Mir ging es gut. Ungelogen. Nur nicht so viel denken. Ich hatte eine Wohnung. Ich hatte ein Telefon. Ich hatte eine beste Freundin. Ich hatte einen Kumpel. Ich hatte eine Frau. Meine Frau. Sie kam und ging, wie es ihr passte. Wenn sie gewollt hätte, wären wir zusammen gewesen, aber ich weiß nicht, ob sie wollte. Ich hatte sie vor dem Haus

aufgelesen, in dem meine Bude war, sechster Stock, Neubau, kleiner Balkon. Sie hatte einen Sohn. Sie sprach nur brockenweise meine Sprache. Sie zog um die Häuser und erbettelte sich Geld für Bahnfahrten, um ihren Sohn von irgendwo abzuholen. Als ich sie traf, weinte sie. Saß zusammengesunken vor dem Haus und schluchzte in ihre Hände. Ich zog sie hoch, nahm sie mit in die Wohnung und gab ihr Essen und Trinken und Geld. Sie zeigte mir ihren von was auch immer so vernarbten Bauch, indem sie ihren Pullover bis zur Unterseite ihrer Brüste hochzog. Und ich nickte, weil mir ihr Bauch trotz der Narben gefiel. Holen, sagte sie, und zeigte auf ein unscharfes Foto ihres kleinen Sohnes. Ich gab ihr mehr Geld. Sie umschlang mich und ging zur Tür. An sich ein sehr hübsches Mädchen, wie ich gerade mal dreißig oder so, mit braunen Haaren und schönen Augen, schwer zu sagen, welche Farbe sie eigentlich hatten. Sehr schlank, und kleiner als ich, das gefiel mir bei Frauen. Ich sagte: Komm wieder, wenn Du willst, und sie nickte eifrig, sie hatte mich verstanden.

Ich warf die Zigarette weg. Langsam füllte sich der Platz vor der Gesellschaft. Die Telefonierer werden mit Bussen hergebracht, aus den Trabantenstädten. Sie sehen müde aus. Für die Telefonierer ist die Gesellschaft die Endstation. Wenn man nichts anderes mehr kriegt. Die Zentrale ist im Osten, das Geflecht undurchschaubar. Stehst Du ganz unten, machst Du am Telefon die Termine. Das musste ich nie, darüber bin ich froh; Telefonieren ist hart und verdirbt den Charakter. Außerdem stirbt man früher. Am Druck. Du schwitzt Dich kaputt vor Angst.

Ich fuhr raus. Manchmal durch vier, fünf Städte, die Dörfer zählte ich schon gar nicht mehr. Abends kam ich nach Hause und die Gesellschaft blieb draußen. Das A und O. Goldene Regel: Lass die Termine vor der Tür. Mach Dir keinen Kopf. Jeder weiß, was er tut. Ich: immer total kaputt von der langen Fahrerei vor den Fernseher gesetzt und auf die Lottozahlen gewartet. Jede Woche tippte ich die Reihen, die mir mein Vater vermacht hatte. Spielte zehn, zwanzig Scheine. Steckte richtig Geld rein. Aber ich gewann nie, versuchte es immer wieder. Irgendwann, dachte ich, irgendwann. Vor dem Schlafen wollte ich Nähe, nahm Telefon, die Leitung war noch nicht tot. Ich wählte und wartete:

Sie: Guten Tag, mein Name ist Ichbinverrücktnachdir, was ist Dein Problem. Ich: Sind Sie nackt. Sie: Würde das die Sache leichter machen, mein Süßer. Ich: Ich kann niemanden halten.

Wissen Sie, manchmal wache ich auf und denke, ich würde jemanden im Arm halten. Sie: Würde es Dir gefallen, mich im Arm zu halten. Ich: Nicht unterbrechen jetzt. Sie: Schon gut, Du alter Schlingel mit der sinnlichen Stimme. Ich: Also, beim Aufwachen. Und dann ist es doch nur das Kissen, oder Lilly. Sie: Zwischenfrage. Würde es Dich scharf machen, wenn ich jetzt, ganz langsam, Lilly ausziehe und dann mich, so nackt, wie ich bin, zwischen Euch lege. Ich: Ich bin noch nicht fertig. Sie: Das will ich auch hoffen, mein Süßer. Ich: sind Sie allein. Sie: Ganz allein, ganz nackt und ganz ungezogen.

Seltsamer Tag. Ich war unkonzentriert und fuhr zu dicht auf, aber die Termine saßen mir im Nacken. Zwei kleine Abschlüsse brauche ich, mindestens. Nachdenken war der Fehler. Ich schwitzte mein Hemd durch. An sich passierte mir das nie. Ich war total in Unruhe. Das ist nur der Druck, beruhigte ich mich, drehte die Musik im Radio lauter, kurbelte das Fenster runter. Fünf Kunden, dachte ich, das sind fünf kleine Abschlüsse, wenn es läuft. Vielleicht wäre es besser gewesen, dachte ich plötzlich, Lilly mitzunehmen. Mann, hatte ich auf einmal Schiss. Dass Lilly was passieren könnte. Dass mir was passieren könnte. Dass am wichtigsten Tag, seit ich für die Gesellschaft arbeite, alles kippt. Beruhig Dich, dachte ich, und stellte das Radio aus. Lilly geht es gut. Sie ist meine beste Freundin und wohnt an meinem Fußende. Es stand mal ein Typ bei uns in der Siedlung, vor sich so einen großen Karton, und da drin diese wimmernden Dinge. Kleine Mischlingswelpen, alle ganz bunt. Ich nahm einen hoch, das sollte Lilly sein, und fragte, was er will.

Auf uns wartet keiner.

Manchmal reißt man uns euphorisch die Tür auf, aber nur, weil man uns für den Lottomann hält. Oder, man öffnet uns unter Tränen, weil man denkt, jetzt ist die Oma tot. Ich nahm das Tuch aus dem Handschuhfach und wischte mir den Schweiß vom Körper, streifte mir das Jackett aus dem Katalog über, schloss ab und ging zum ersten Kunden. Lächeln über beide Ohren. So tun, als wäre es die reinste Freude. Gesellschaft ins Haus bringen. Lächeln, klingeln, abziehen.

Ich parkte etwas abseits und holte mir an einer Bude Schnitzel und Bier. Am Boden zerstört. Nur noch Klimpergeld in der Tasche, nichts mehr auf dem Konto. Mein letztes Gehalt war für die Telefonrechnungen draufgegangen, und wenn sie mich rauswerfen würden, hätte ich nichts

mehr. Der Vormittag war schlecht gelaufen. Sie hieß Frau T. *Ist tierlieb, mit Hund*, stand auf meiner Liste in der Spalte mit den Bemerkungen. Guten Morgen, Frau T., na, gut geschlafen. Schönen Hund haben Sie da. Ich habe auch einen. Dankbare Kundin. Mittleres Alter, freundlich, alleinstehend. Nicht so wie in den letzten Wochen: Da hatte ich lauter verbitterte Paare, Großfamilien, die keinen Pfifferling übrig hatten für irgendwas. Wollen Sie sich vielleicht setzen, sagte Frau T. Ich heiße Franz, und Sie. Helga, angenehm. Helga T., das ist ja ein schöner Name! Und wie heißt Ihr Hund. Helga. Auch Helga! Das ist ja prima. Als es ans Unterschreiben ging, war sie zickig geworden. Vierzig, hatte ich gesagt, das ist nur ein Essen im Restaurant jeden Monat, meine liebe Helga, ich bitte Sie. Sie hatte den Kopf geschüttelt. Helga, Sie allein müssen wissen, was Sie tun. Es ist Ihre Zukunft, nicht meine, sagte ich. Nein, sagte sie, das ist nichts für mich. Ihr Hund war knurrig geworden, mir war klar, dass ich verloren hatte. Im Auto rief mich die Gesellschaft an. Alle Kunden hatten abgesagt, bis auf einen. Mit dem musste was gehen. Ich war mit meiner Miete drei Monate zurück, und sie hatten schon auf der Matte gestanden. Ich hätte das Geld für die Miete schon gehabt, aber die Telefonrechnungen waren so verdammt hoch. Wenn jetzt nichts lief, war ich raus: aus der Wohnung, aus der Gesellschaft, aus dem Spiel. Noch immer schwitzte ich, obwohl an der Bude ein kalter Wind ging. Ich aß und trank sehr langsam. Wie weiter. Ich nahm mir meine Liste. Irgendwas musste ich heute Abend bringen, irgendwas. Der Alte hatte keine Geduld mehr. Seine Worte am Morgen: Die letzte Warnung. Ich kannte das ja. Das Bier stieg mir in den Kopf; das Schnitzel war nicht richtig durch, ich ließ es halb liegen. Der letzte Kunde auf meiner Liste hieß Fritz Müller. Bemerkung: *Rentner, ist durcheinander*. Scheiße, dachte ich, nicht auch noch so was. Ich hab mir immer gesagt: Keine alleinstehenden Frauen mit Kindern. Keine Alten, die nicht wissen, was sie tun. Nichts Krummes. Aber jetzt brauche ich es, und ausgerechnet jetzt war nur noch ein Alter übrig, jetzt musste ein vernünftiger Abschluss her, ein bombastischer, sonst war alles weg. Eine Stunde später war ich da. So ein Vorort, wo nicht mal mehr die Bimmelbahn hält. Immer noch schweißgebadet, egal. Ich drückte mich im Vorgarten von Fritz Müller herum. Alles verwildert. Das kleine Haus von einer schwarzen Schicht überzogen, mehr dunkel als weiß. Teufel, vor hundert Jahren war da zuletzt ein Maler da. Ich klingelte. Nach einer Ewigkeit öffnete sich die Tür. Fritz Müller. Der war vielleicht alt. Ich wollte ihm die Hand geben. Sein schmutziges Hemd, in dunklen Regenbogenfarben geringelt. Was willst Du, sagte er. Hau ab, wir kaufen und brauchen nichts. Aber wir haben einen Termin, sagte ich. Ach so, sagte er. Du kommst wegen der Rabatten. Geh ums Haus. Harken und

Besen stehen da. Aber Herr Müller, sehe ich aus wie der Gärtner, sagte ich. Erinnern Sie sich nicht. Und er sah mich an, machte den Mund auf, kratzte sich am Kopf, seine Gesichtszüge entglitten ihm und er murmelte: Nein, leider nicht, nein. Wegen Ihres Geldes. Wir haben angerufen. Wir machen Sie glücklich. Und hier bin ich. Mit den Modellen, sagte ich, und zeigte ihm die ausgereihten Bauklötze in meinem Koffer. Ja, sagte er, ja, wenn das so ist. Und wir haben telefoniert. Wir haben telefoniert, sagte ich. Er trottete voran mit seinem geringelten Hemd und führte mich ins Wohnzimmer. Wände und Decke nikotingelb. Auf dem Schrank lauter kleine und große Budelschiffe von der Nordsee. Wir setzten uns. Fritz Müller steckte sich eine an. Wie heißen Sie eigentlich mit Vornamen, sagte ich. Warum willst Du das wissen, sagte Fritz Müller, erzähl mir endlich, worum es geht. Ich holte tief Luft. Routinen. Es funktioniert im Prinzip ganz einfach, sagte ich. Ich werde es Ihnen vorführen. Das machen wir nicht für jeden, würde ich das für jeden machen, käme ich zu nichts mehr, sagte ich. Nun zog ich meine Schau ab. Öffnete meinen Koffer und setzte aus den Klötzchen ein quadratisches Gebilde zusammen, welches der Form nach wie ein flacher, holzverkleideter Bungalow aussah. Die Klötzchen waren braun, trostlos. Sehen Sie, Herr Müller, das sind Sie im Augenblick. Zwar haben Sie ein Dach über dem Kopf. Aber Sie haben Sorgen. Sie müssen sich Gedanken über Ihre Zukunft machen. Über das neue Auto. Und man will sich doch ab und zu was gönnen, nicht wahr. Fritz Müller starrte auf die Klötze. So, sagte ich, und jetzt zeige ich Ihnen, was passiert, wenn Sie auf uns setzen. Ich stellte rote Bauklötzen um die braunen herum, redete auswendig und sehr schnell: Vermögenswirksamkeit. Elementarsicherheit. Wachsender Geldberg. Schnelle Wohlstandsmehrung. Frohe Zukunft. Fritz Müller drückte seine Zigarette aus und starrte mich an. Sag ja, dachte ich, sag einfach nur ja. Hm, sagte Fritz Müller und kratzte sich unter den Achseln. Du kommst also wegen dem Garten. Trinkst du Kaffee. Ja, sagte ich, mit Zucker. Fritz Müller stand auf und schlurfte in die Küche. Ich war total aus dem Konzept. Nichts zu machen: Er hatte kein Wort verstanden. Als er weg war, sah ich mich um. Alles voller Staub. Mein Rücken klebte am Kunstledersessel fest. Obwohl es saukalt war in der Bude. Fritz Müller ging mir ans Herz. Müller war so 'n bisschen wie mein bester Kumpel. Er hieß Hans und war schon sehr alt, an die achtzig. Ich wusste nicht, was er sein Leben lang gemacht hatte. Aber er lebte. Hatte lange kaputte Waschmaschinen und Schrott eingesammelt und verkauft. Harte Arbeit. Ein guter Kerl. Jeden Morgen sah ich ihn, er hatte eine orangene Signalweste an, wie für Bauarbeiter. Er schob einen Einkaufswagen vor sich her und sammelte Müll ein. Freiwillig. Er ging krumm und sehr

langsam, und oft wehte der Wind den Müll, den er gerade in den Wagen gepackt hatte, sofort wieder raus. Er machte das mit bloßen Händen. Er fasste in die hängenden Papierkörbe und riss den Dreck so weit wie möglich raus und ab in seinen Wagen. Keine Ahnung, was er sich davon versprach. Manchmal stellte ich im Sommer meinen kleinen Tischgrill auf den Balkon und schmiss für mich und Lilly Würstchen drauf. Sah ich ihn mit seinem Einkaufswagen und seinem krummen Gang, rief ich ihn hoch. Hans und ich tranken ein, zwei Biere zusammen, er aß sein Würstchen, und dann noch eins. Wir sprachen kaum, so sehr kozentrierte er sich aufs Essen. Mein Gott, der Kerl fiel so vom Fleisch, dass ich immer Angst hatte, er könnte irgendwann verschwinden. Fritz Müller kam mit Kaffee zurück und stellte ihn mir hin. Er befühlte mit zittriger Hand meine Stirn: Schwitzt ganz schön, Junge. Bist Du nervös. Mir ist hier immer kalt. Was kriegst Du für den Garten. Viel hab ich nicht. Mach nur so viel wie nötig. Dass es wieder nach was aussieht. Herr Müller, sagte ich, ich komm nicht für den Garten. Ich komm für Ihre Finanzen. Das war so abgemacht. Finanzen, sagte er, abgemacht. Genau, sagte ich. Haben wir am Telefon so gesagt. Haben wir so gesagt, sagte er, ach so. Finanzen. Die muss ich holen. Er zog sich am Sessel hoch und verschwand schlurfend, das Knarzen der Treppe, das Öffnen der Schränke. Sein Wühlen. Dann Stille. Ich stand auf. Die ganze Schrankwand voller Plunder. Gerahmte Urkunden zum Betriebsjubiläum, eine alte Pfeife, Katzen aus Porzellan, immer wieder Buddelschiffe. Mittendrin: Das Bild seiner Frau. Am Rahmen so ein schwarzer Streifen, sie lebte nicht mehr. Wie wichtig das ist, dachte ich: Noch wen zu haben. Meine Frau. Manchmal schenkte ich ihr so Kleinigkeiten, paillettenbesetzte Pullover, einen Silberring, einen alten, verzierten Armreif meiner Mutter. Sie nahm alles und freute sich, aber sie trug die Sachen nie. Lilly konnte sie von Anfang an nicht leiden, saß in ihrem Korb und knurrte, wenn sie in die Wohnung kam. Manchmal wartete die Frau nur auf den Moment, wo ich mein Geld aus der Tasche zog und ihr gab. Fragte ich Unangenehmes, was machst Du mit dem Geld, wann kommst Du wieder, dann verstand sie nichts und zuckte mit den Schultern. Wenn sie spätabends kam und über Nacht blieb, war ich schon froh. Nichts Schweinisches, nur so ihren Kopf an meiner Brust, das reichte schon.

Mit Kippe zwischen den Zähnen kam Fritz Müller endlich wieder. Hier, sagte er, die Finanzen. Er zog Papier aus den Mappen. Uralte Dokumente, Hypothekenbriefe, Kontoauszüge aus fünfzig Jahren. Und Lottoscheine, sämtliche Lottoscheine seines Lebens, es mussten tausende sein, die sich da auf dem Tisch von mir türmten. Einen nahm er und hielt ihn mir unter die Nase.

Die Reihe hier ist von meinem Alten, sagte er und tippte auf eine der Zeilen auf dem Schein. Irgendwann, sagte er, irgendwann. Also, sagte er, wegen der Finanzen. Hier sind unsere Finanzen. Ja, sagte ich, da sind ja die Finanzen. Wir haben da bestimmt ein richtig gutes Angebot. Vielleicht sollte ich Ihnen das anhand unserer Klötze, ich meine Modelle, nochmals vorführen. Ich meine, es ist Ihre Zukunft, Herr Müller, nicht meine. Lass Deine Klötze drin, sagte er, ich hab noch anderes zu tun als Euch Halunken zuzuhören, ihr seid doch alle Halunken, oder, sagte er, und lächelte; Zahnlücken. Wo man unterschreibt, ist doch egal, viel kommt am Ende eh nicht dabei raus, sagte er, ist doch egal, sagte er, ihr seid doch alle die gleichen Ganoven, sagte er. Ich erklär Ihnen mal, worum es geht, sagte ich. Wo muss ich unterschreiben, sagte er. Du bist doch hier, um was für uns zu tun. Hast Du gesagt. Augen zu und durch, dachte ich. Klingeln, lächeln, abdrücken. Herr Müller, sagte ich, bei Ihnen denke ich an die kleine Variante. Da hat man viel davon, und sicher ist es noch dazu. Das kostet nicht mehr als ein Essen im Restaurant. Jeden Monat. Was hast Du noch, sagte Fritz Müller. Es gibt noch die mittlere Variante, mit mehr Einlage, mehr Risiko. Würde ich mir an Ihrer Stelle überlegen. Aha, sagte Fritz Müller. Weiter. Na ja, sagte ich, die große Variante. Das ist zu viel, glauben Sie mir. Wir sagen dazu das große Ding. Das große Ding, sagte er, und schwieg. Hat aber viel Risiko, sagte ich. Richtig gefährlich. Ganz ehrlich, Herr Müller: Da wage selbst ich mich nicht ran. Das große Ding, wiederholte Fritz Müller, dann lächelte er. Reicht denn dafür das, was wir haben. Ehrlich gesagt, Fritz: Ich glaube nicht.

Im Gebäude der Gesellschaft waren alle Lichter schon aus. Nur der Alte stand rauchend an der Tür. Franz, sagte er, na, wie stehen die Aktien. Och, sagte ich, wie immer. Rauchen Sie, sagte er. Ja, sagte ich und steckte mir eine von seinen an. Er sah mich nicht an, sehr leise sagte er nach der halben Zigarette: Also, Franz, machen wir es kurz. Den Autoschlüssel, bitte. Ich kann Sie fahren. Machen Sie es uns nicht schwer. Sie wissen, wie der Laden läuft. Er nestelte nervös an seinem Mantel, fuhr sich ständig mit einer Hand durch die Haare und rechnete damit, dass ich ihm eins auf die Nase geben könnte oder sonst was. Ich rauchte in Ruhe auf und warf die Zigarette im hohen Bogen auf den Parkplatz. Dann zog ich das zusammengerollte Vertragswerk von Fritz Müller aus dem Jackett und reichte es dem Alten. Er schaute mich mit zusammengekniffenen Augen an und blätterte: Donnerwetter. Das ist ein Hammer. Das ist ja ein richtiger Hammer. Nicht schlecht, Junge, sagte er und gab mir einen trockenen Schlag auf die Schulter. Freuen Sie

sich nicht, sagte er. Bin müde, sagte ich. So viel Fahrerei. Eins noch, Chef. Ja, sagte er, was Sie wollen. Kann ich Vorschuss haben. Fünfhundert oder so. Vorschuss, sagte der Alte, und seine Miene verfinsterte sich. Ich bereute es, ich hätte nicht so mit der Tür ins Haus fallen sollen. Es dauerte zehn Minuten. Der Alte kam wieder raus, guckte mich ganz ernst an und ich dachte, jetzt nimmt er mir doch die Schlüssel ab. Aber er prustete los, zauberte hinter seinem Rücken das zusammengerollte Bündel Geld hervor, schlug mir auf die Schulter, Mensch Junge, mach Dir einen schönen Abend. Er wollte schon weggehen, da rief ich ihm hinterher: Warten Sie. Die Schlüssel. Ich will nicht mehr.

Ich nahm es mit in die Wohnung, es war in meinem Kopf: Dieses zahnlose, hagere Gesicht von Fritz Müller. Der Fernseher blieb aus. Ich hatte ein Schreiben aus dem Briefkasten gezogen: Androhung der Räumung. Zahlen oder raus. Ich nahm das Telefon. Die Leitung war noch nicht tot. Ich: Ich brauche wen. Zum Reden. Sie: Ich weiß, was man mit dem Mund noch so alles machen kann. Soll ich nacktsein. Ich: Ich bin eine Schlampe. Was haben Sie noch an. Sie: Nichts mehr, ich habe mich ganz nackig gemacht für Dich, mein Schatz. Und Du. Ich: Kein Hemd. Sie: Wenn Du magst, dann zeige ich Dir mal, was ich mit dem Mund alles kann. Hör genau hin. Ich: Keine Haut. Sie: Lehn Dich zurück. Ich: Keine Knochen. Sie: Na, ist das nicht göttlich. Meine kleine, göttliche Zunge. Ich: Nichts mehr. Jetzt kam Lilly vors Bett, ich hatte keine Hand frei, um sie zu kraulen. Sie grinste mich blöde an und pinkelte. Ich legte auf und drohte ihr mit dem Finger, da biss das Biest zu und ich verlor die Nerven. Ich schlug ihr auf den Kopf. Ich packte sie im Genick und schüttelte. Ich schleuderte sie quer durch die Wohnung, und sie war so überrascht, dass sie nicht mal jaulte. Ich wollte weitermachen, als es klopfte. Es war die Frau. Ich öffnete und ließ sie rein, sie fiel mir überschwänglich um den Hals, wie immer. Lilly kam an und umgarnte sie, die ärgste Rivalin. Ich hatte ihr ganz schön zugesetzt. Ich drückte die Frau von mir und sah sie an. Sie war ein verdammt hübsches Mädchen. Was willst Du, sagte ich. Ich weiß schon, musst nicht so tun, als ob Du nichts verstehst. Da. Sie sah sich das Bündel Geld in ihrer Hand ungläubig an. Nimm, sagte ich. Sie runzelte die Stirn. Lass das Theater, brüllte ich, nimm einfach und sei froh.

Ich tat Lilly an die Leine und ging vor die Tür. Die Frau war nicht aufgewacht. Nackt war sie noch schöner. Mitsamt der Narben und allem. Sie hatte mit mir geschlafen. Es war gut.

Sonderlich geschickt hatte ich mich nicht angestellt, weil ich mich nicht auskannte. Aber sie war nicht sofort gegangen, sie war geblieben und schlief tief und fest. Ich konnte nicht schlafen. Es war schon fast Morgen. Bald ging die Sonne auf. Hans tauchte vor mir auf, mit seinem Einkaufswagen, der schon zur Hälfte voll war. Lilly freute sich und sprang an ihm hoch. Er war abwesend, gehetzt. Keine Zeit, rief er schon aus der Ferne, muss weiter. Er fröstelte und rieb seine trockenen Hände aneinander. Bist aber heute früh dran, sagte ich. Viel Maloche, sagte Hans. Siehst ja. Immer mehr Maloche. Er schob weiter, hatte nicht mal Lilly gestreichelt. Hans sah so zerbrechlich aus, so dürr. Bist Du nachher da, rief ich ihm nach. Er drehte sich kurz um und sah mich an. Erstaunen. Ich hatte ihn noch nie besucht, wusste aber, in welchem Block er wohnte. Sicher, sagte er, bin da, wo soll ich sein. Muss nur zu Ende malochen. Siehst ja. Dann bin ich da. Schon hezte er weiter mit seinem Einkaufswagen, der Sonne und den überquellenden Papierkörben entgegen.

Ich legte mich zurück zur Frau. Sie war wach und immer noch nackt. Sie hatte die Augen geöffnet und starrte zur Decke. Sie hatte Gänsehaut und fror. Ich nahm sie in den Arm, sie blieb stocksteif liegen. Als Lilly sich an ihrem Fußende verkrochen und zusammengerollt hatte, drehte ich mich um. Ich flüsterte der Frau ins Ohr. Meinst Du, das wird jetzt was mit uns. Sie blickte zur Decke und sah so unbewegt aus, als hätte sie kein Wort verstanden, verharrte einige Momente in dieser Position. Dann sprang sie schlagartig auf, zog sich an und ging zur Tür. Einfach so. Ich hinterher. Hielt sie fest. Sie drehte sich um. Machte sich los. Kommst Du wieder, sagte ich. Sie strich mir mit der Hand eine Strähne aus der Stirn und sagte nur: Du schwitzt aber ganz schön.

Ich lag auf dem Rücken im Dunkeln. Sofort sprang Lilly aufs Bett. Ich nahm das Telefon. Er war tot. Der Saft abgedreht. Es blieb nichts draußen. Ich war verzweifelt. Ich brauchte Gespräche, ich brauchte einen Menschen, ich brauchte Liebe, ich brauchte Gesellschaft. Ich lag auf dem Rücken im Dunkeln und machte nichts. Wochenlang. Ich träumte von Fritz Müllers Gesicht, manchmal. In den ersten Tagen winselte Lilly noch, dann pinkelte sie alles voll. Erst den Flur, dann das Wohnzimmer, schließlich das Bett. Einfach so. Es gab Tage, da raffte ich mich im Morgengrauen auf und sah vom Balkon aus nach Hans. Ich meinte manchmal, seinen Einkaufswagen in der Ferne klappern zu hören. Andere Route. Auch die Frau kam nicht wieder. Kein Klopfen mehr. Irgendwann klingelte es. Ich stand nicht auf. Die Tür wurde aufgebrochen.

Ich zog mir mein Jackett von der Arbeit an, Lilly an die Leine und raus. Die ganzen Möbel blieben da, Lilly hatte eh versaut, was noch zu gebrauchen war. Hans wohnte im fünften Stock. Wie er das bloß schaffte. Die kleine Lilly fing plötzlich auf der Treppe an zu bocken und wollte nicht weiter. Ich nahm sie bei den Vorderpfoten und wollte sie tragen, aber sie knurrte und schnappte nach mir. Also band ich sie am Treppengeländer an. Der Einkaufswagen stand vor der Tür. Prallvoll mit Müll. Er trug das Teil immer nach oben. Hans würde sich über Gesellschaft freuen, dachte ich. Ein Platz für uns, nur vorübergehend, dachte ich. Ich hörte Lilly leise winseln. Als Hans auf mein Klingeln nicht öffnete, drückte ich die Tür auf. Im Flur alles voll. Lilly bellte los, irgendwo im Haus brüllte jemand. Wie es dort roch, wie es dort aussah. Beißend. Mir schossen Tränen in die Augen, ich heulte, während ich die Tür zum Lüften öffnete, auf den Balkon ging und durchatmete. Zum Glück hatte ich noch eine Zigarette, die letzte.

LIBEŇ

Volala na mě. Dlouhé minuty. Já na balkoně: Tam stála. Na druhé straně ulice, mávala. Rychle jsem se oblékl a běžel dolů. Mám přijet, řekla do telefonu. Mám strach, Milo, řekl jsem. Zůstaň, kde jsi, řekla. A přijela. Skutečně. Nejprve to hlavní: Tehdy už jsem ji nemiloval. Teď stála před vchodovými dveřmi. Mezi námi tramvajové koleje. Mával jsem, zamávala zpět: Miloval jsem ji. Asphalt: Suchý, poprvé. Jaká byla cesta, volal jsem. To je jedno, volala Mila. Hlavně, že jsi tady, volal jsem. Hlavně, že jsi tady ty, volala Mila. Zůstaň stát, já už jdu, volal jsem. A vyběhl. Na ulici. Dlouhé kroky. Ještě křičela. Pozdě.

Na nádraží jsem nasedl na první rychlík. Do Prahy. Několikrát jsem Milu podvedl. Třikrát, čtyřikrát, pětkrát. Nevedl jsem si o tom záznamy. Hned první ráno ve městě mě osockoval jeden cikán. Na Václaváku. Dal jsem mu pár cigaret, drobné i papírovky, a on, vděčně, spiklenecky, šeptem: Chceš lásku. Jeď do Libně. Udělal jsem, co řekl – Libeň: Jedno hnízdečko lásky vedle druhého. Celá hodina tak levná jako jedna večeře. Myslel jsem, že to věci vyjasní. Ale naopak: Čím častěji jsem tam byl, tím víc jsem věřil. V Milu a v sebe.

Sluchátko bylo kluzké. Potily se mi ruce. Co myslíš tím: Vřelý, řekl jsem. Mila mlčela. Jednou za týden jsme si volali. Visel jsem na telefonu. Ona visela na telefonu. Oba příliš zbabělí prostě to položit. Jestli jsem vřelý nebo chladný, co to je za otázku, řekl jsem. Mila mlčela. Pokud nechceš mluvit, řekl jsem, telefonní karty jsou drahé. Peněz mám málo. Co děláš, řekla Mila. Volám ti, řekl jsem. Myslím práci, řekla. Čas od času něco napíšu, řekl jsem. Do německých novin. Tos to někam dotáhl, řekla Mila a zasmála se. Zasmál jsem se taky. Mám přijet, řekla Mila. Vypovědět smlouvu, sbalit kufry. To nejde, řekl jsem. Povodeň. Podemletý koleje. Tak dobře, řekla Mila. Tiše plakala. Myslela si, že si toho nevšimnu, nebo: Že mě to zasáhne dvakrát tolik, když to udělá potichu. Musím končit, řekl jsem.

Ze začátku jsem spal na koleji ČVUT. Na periférii, odkud vyjíždějí autobusy do satelitních městeček. Zapsal jsem se do sportovního klubu a hodně jsem cvičil. Učil jsem se v jazykovém kurzu, ale byl jsem moc nesoustředěný. Celé dny jsem jenom jezdil městem tramvají. Celé noci jsem probděl. Sedával jsem po hospodách, procházel se nejtemnějšími částmi Prahy, za deště a hlubokých nocí. Nic mi to nepřineslo. V uších neustále Milina slova: Proto nikde nevydržíš.

Čas ubíhal pomalu.

Když mi ubylo peněz, hledal jsem si levnější byt. V Karlíně. Maličkej, nově opravenej. Starej výtah, panelák, pátý patro, malej balkon a výhled na město. Pronajímatel chtěl vlastně jenom turisty, ale ti už se sem neodvážili. Bylo to už roky od té velké povodně. V Karlíně dříve bydleli jen dělníci. Levný život v levných stavbách. Proto tu nebyla žádná ochrana, když se Vltava vylila. Celou tu dobu, co jsem tu byl, patřila voda k životu. Každý den děšť. Břečka Vám neustále sahala ke kotníkům. Někdy výš. Všichni se báli, že to zase bude zlý a domy budou zaplavený. Ale to se nestalo. Voda se zase vrátila na svou úroveň. Až ke kotníkům, zřídka dý dál. Tramvajová linka byla často mimo provoz. V jednom směru jezdila do města. Druhá trať vedla do Libně. Znal jsem ji dobře. Moje sousedka se jmenovala paní Notová a mluvila trochu německy. Byla už hodně stará a pila. Měla andulku v takové děsně malé kleci na kanárky, kterou vždycky postavila na balkon. Každý večer. Nelze posoudit, vřískal ten pták. Jinak ani slovo. Pořád jenom, celé hodiny: Nelze posoudit, nelze posoudit.

Čas ubíhal pomalu.

Někdy zazvonila paní Notová ve své staré kuchyňské zástěře a chtěla cigaretu: Jak hodnotíte Prahu. Šli jsme na balkon, už se na nic neptala. Voda, řekla a pokynutím hlavy ukázala na mokrou ulici pod námi. No, řekl jsem. Naše dohoda: Žádné otázky. Rychle jsem si našel práci u jednoho německého týdeníku a psal drobné kritiky na nově otevřené restaurace. Peníze stačily. Po večerech jsem sedával na balkoně, popíjel víno a díval se přes střechy města. Televizní věž. Podobná raketě. Nikdo ji ale ještě neodpálil. V dálce balancovali řemeslníci na střeších. Se třemi satelitními talíři v obou rukou, při tom kouřili. Vůbec se nebáli té hloubky. Když jsem potřeboval trochu blízkosti, koupil jsem si ji. Když jsem potřeboval hodně blízkosti, zavolaal jsem Mile. Tak jednoduché to bylo.

Co dělá tvůj pes, řekl jsem, když už mě nic jiného nenapadlo. Když už jsme dlouhé minuty jen mlčeli do sluchátka. Můj pes, řekla Mila, já nemám psa. Představ si, že bys nějakýho měla. A, řekla Mila. Myslim, že by to bylo hezký, řekl jsem, ty se psem.

Věci se najednou vyvíjely špatně. Pršelo tak silně, voda stoupala a stoupala. Museli jste dávat bacha, abyste se někde nenatáhli nebo neutopili. Noviny, do kterých jsem psal, zčistajasna přestaly existovat. Přišel jsem do redakce odevzdat svůj článek. Dveře přivřené, uvnitř: Nikde nic. Žádná cedulka, žádný vzkaz. V libeňských bordelech se na mě už nějaký čas koukali nevráživě. Vždycky jsem se choval slušně, ale jako Němec to tu nemáte moc lehký, zvláště když sem chodíte tak často. Někdo o mně musel vyprávět nějaký nesmysly, nevím. Paní Notová se už zastavila jen zřídka, když jsem ji potkal, byla zmatená, nepoznávala mě, mluvila jen česky. Poměrně často zapomínala svou andulku přes noc na balkoně: Nesnesitelné. Nelze posoudit, řvala. Když ten pták vřískal, nemohl jsem usnout. Když konečně přestal, chyběl mi. Pomalu jsem začínal být zase nervózní.

Je mi líto, řekl jsem. Bože, jak Mila plakala. Nezvládám se postarat ani sám o sebe, řekl jsem. Nevydala ze sebe ani hlásku. Měli bychom to položit. To nejde, řekla. Já přijedu. Zůstaň tam, řekl jsem. Víš, kde mám svou ruku, řekla Mila. Byla úplně zoufalá. Nech toho, řekl jsem. Ty už se nikdy neozveš, řekla Mila, najednou klidná. To bude dobrý, řekl jsem. Měj se hezky.

Už jsem neměl skoro žádné peníze. Moje telefonní karta stačila ještě tak na jeden hovor. Tak to mělo zůstat, to jsem si předsevzal. Situace v Karlíně se vyostřila. Všechny obchody byly zavřené. Mnoho obyvatel uprchlo. Vyvrcholilo to v mé poslední odpoledne. Sháněl jsem nějakou ještě otevřenou prádelnu a rázem mi voda sahala až ke kolenům. Běžel jsem do další stanice metra. I ta už byla zatopená. Takže zpátky s kily prádla na zádech, pryč ze stanice. Hledal jsem nějaký otevřený domovní vchod. Žádný tam nebyl. Náhlá bolest v týlu: Někdy plešatý starý pán mě praštil svým deštníkem. Jako v panice. Bezdůvodně. Skrčil jsem se, dýchal zhluboka. On nepřestával a mlátil mě jako smyslů zbavený. Když jsem přišel k sobě, schoulil jsem se u domovní zdi. Mé peníze. Mé doklady. Mé klíče. Nic mi nevezal. Měl jsem promočené kalhoty. Ale voda se stáhla. Už nepršelo. Poprvé. Ohmatával jsem si ránu na hlavě: Jen jedna velká boule, která nebolela. Zůstal jsem sedět a vykouřil dvě, tři cigarety. Třásl jsem se. Slunce zapadalo. Na nebi už ani mráček. Když jsem se vracel, byla už ulice skoro suchá. Všechna okna otevřená. Všude hudba. Voda byla konečně pryč. Na chodbě jsem potkal řemeslníky v montérkách. Hvízdali si. Čepice naražené hluboko do čela. Pokývali mi a tiše pozdravili. Jel jsem výtahem. To se stává. Někdy pomatenec, nic vážného. Žádný důvod k panice. Už na chodbě jsem slyšel toho rozčileného ptáka paní Notové. Bědoval, zapomněl svůj text. Dveře od mého bytu nebyly dovržené. Ztuhl jsem. Vytasil jsem svůj starý tupý kapesní nůž a vešel jedním velkým krokem: Kempinkový vaříč v předsíni, malý pokoj s postelí a skříní: Nic. Za posuvnými dveřmi v koupelně: Nikdo. Balkonové dveře klapaly ve větru. Na dveřích od bytu ani škrábnutí. Byli to profíci. Ale nic neodnesli, ani televizi. Možná jsem je překvapil. Mé obavy: Oni se vrátí. Šel jsem na balkon. Kouřit. Pít. Příliš mnoho na jeden den. Příliš mnoho bez Mily. Nebe plné hvězd. Letadla na svých drahách. Tu a tam satelity, cílevědomější než zbytek. Každý hluk z ulice mě vyděsil. Televizní věž na druhé straně města barevně zářila. Raketa. Zajít tam, pomyslel jsem si. Vylézt nahoru. Odpálit ji a pryč. Tu noc jsem naslouchal každému šumu. Nic nevzali, vůbec nic. Přepočítal jsem ponožky a spodní prádlo. I v těch se někdo hrabal. Jinak ani stopy po škodách. Vedle kramařila paní Notová. Lehl jsem si na postel a zíral na nízký strop. Kdo to asi udělal. Co mi udělal. Neměl jsem žádné nepřátele, neměl jsem žádné přátele. Byl jsem chladný. Výtah jel nahoru, výtah jel dolů. Doufal jsem, že tu najdu klid, ale některé věci se nikdy nezmění. Usnul jsem, až když už raketa na druhém konci města přestala být modře a červeně nasvícená.

Co to má být, řekla Mila. Docela pěkně odměřená, řekl jsem. Co čekáš, řekla. Chtěl jsem slyšet tvůj hlas, řekl jsem. Mlčení. Co je, řekla Mila. Vloupali se ke mně, řekl jsem. Ukradli něco důležitého, řekla Mila. Nemám nic důležitého, řekl jsem. Jen Tebe. Nepršelo. Prší, řekl jsem. Mám přijet, řekla Mila. Nic mi neukradli, řekl jsem. Máš strach, řekla. To slyším. Hřmí, řekl jsem, během bouřky by lidi neměli být v telefonních budkách. Musím to položit. To víš, blesky.

Paní Notová, volal jsem, otevřete. Trvalo to. Pak její kroky. Smýkání kovu po dřevěné podlaze. Otevřela jen na malou skulinu, až se řetízek napjal, mohl jsem rozpoznat její vrásčitý obličej, její špatné oči, které mě pozorovaly přes velké brýle. Opatrovník, řekla. Soused, řekl jsem. Můj soused, řekla. Vloupali se ke mně, řekl jsem. Viděla jste někoho. Žádný opatrovník, řekla. Pak zmizela, dveře otevřené. Mohl jsem vidět, jak jí zdi požívá plíseň. Jak tam leží převržené celé krabice plné veteše. Potravinové balíčky, roztrhané, nakousané, otlučené. Hnijící stohy knih, všechny poškozené vodou. Pak zase přišla paní Notová, strčila mi do ruky andulku, zatřásla neúprosně hlavou. Opatrovník, volala, přes škvíru ve dveřích mi vnutila klec a byla přísná. Šermovala svou starou rukou ve vzduchu. Dostal jsem dveřmi do čela. Nelze posoudit, vřískala andulka.

Seděl jsem ještě pár hodin s andulkou v bytě a zkoušel ji naučit nové věty. Mila. Mila. Nelze posoudit, volala. Peníze mi stačily už jen tak na jednu večeři. Jednu cestu do Libně. Jednu telefonní kartu pro Milu. Položil jsem se na postel: Tady jsem nemohl zůstat. Kdybych býval neslyšel Milino volání, už bych nevstal. Volala mé jméno, nahlas a zřetelně, bylo to slyšet až sem nahoru. Máme andulku, volal jsem, podívej. Mila zatleskala. Jdu dolů, volal jsem. Dorozumívali jsme se přes ulici. Byla tak krásná. Ještě pořád. Prostě jsem vyběhl, aniž bych se rozhlédl. Děsná rána zleva. Milin křik. Tramvaj do Libně. Hned byla u mě a podpírala mi hlavu. Byli jsme to my. Mila a já. Některé věci se nikdy nezmění.

LIBEŇ

Sie hatte mich gerufen. Minutenlang. Ich auf dem Balkon: Da stand sie. Auf der anderen Straßenseite, winkend. Schnell zog ich mich an und rannte runter. Soll ich kommen, hatte sie am

Telefon gesagt. Hab Angst, Mila, hatte ich gesagt. Bleib, wo Du bist, hatte sie gesagt. Und sie war gekommen. Tatsächlich. Zuerst die Hauptsache: Ich liebte sie nicht mehr. Nun stand ich vor der Haustür. Zwischen uns die Gleise der Straßenbahn. Ich winkte, sie winkte zurück: Ich liebte sie. Der Asphalt: trocken, zum erstenmal. Wie war die Fahrt, rief ich. Egal, rief Mila. Dass Du da bist, rief ich. Dass Du da bist, rief Mila. Bleib stehen, ich komm schon, rief ich. Und eilte los. Auf die Straße. Große Schritte. Sie schrie noch. Zu spät.

Am Bahnhof hatte ich den erstbesten Fernzug genommen. Nach Prag. Kein Tag, und ich hatte Mila betrogen. Drei Mal, vier Mal, fünf Mal. Ich führte nicht Buch darüber. An meinem ersten Morgen in der Stadt hatte mich ein Zigeuner angeschnorrt. Am Wenzelsplatz. Paar Zigaretten, Münzen und Scheine hatte ich gegeben, und er, dankbar, flüsternd und verschworen: Willst Du Liebe. Fahr nach Libeň. Ich tat, was er sagte – Libeň: Liebesnest an Liebesnest. Ganze Stunde so billig wie ein Abendessen. Ich dachte, das bringt Klarheit. Aber im Gegenteil: Je öfter ich dort war, desto mehr glaubte ich. An Mila und mich.

Der Hörer wurde rutschig. Meine Hände schwitzten. Was meinst Du mit: warm, sagte ich. Mila schwieg. Einmal in der Woche telefonierten wir. Ich hing am Hörer. Sie hing am Hörer. Beide zu mutlos, einfach aufzulegen. Ob ich warm oder kalt bin, was soll die Frage, sagte ich. Mila schwieg. Wenn Du nicht reden willst, sagte ich, Telefonkarten sind teuer. Geld hab ich wenig. Was machst Du, sagte Mila. Mit Dir telefonieren, sagte ich. Arbeiten, sagte sie. Ab und zu was schreiben, sagte ich. Für die deutsche Zeitung. Hast es zu was gebracht, sagte Mila und lachte. Ich lachte auch. Soll ich kommen, sagte Mila. Wohnung kündigen, Koffer packen. Geht nicht, sagte ich. Das Hochwasser. Gleise unterspült. Schon gut, sagte Mila. Sie weinte leise. Sie meinte ich merk' das nicht, oder: Dass es mich doppelt trifft, wenn sie es leise tut. Muss aufhören, sagte ich.

Die erste Zeit hatte ich im Studentenwohnheim der Technischen Universität geschlafen. Am Rand, von wo die Busse in die Trabantenstädte fuhren. Ich hatte mich beim Turnverein angemeldet und machte viel Sport. Ich lernte für einen Sprachkurs, aber war zu unkonzentriert. Ich fuhr tagelang nur mit der Straßenbahn quer durch die Stadt. Schlug mir die Nächte um die

Ohren. Saß in Kneipen und lief durch die dunkelsten Viertel Prags, bei Regen und tiefer Nacht. Das machte mir nichts mehr. Ständig Milas Worte im Ohr: Deshalb haust Du immer ab.

Die Zeit verging langsam.

Als mein Geld weniger wurde, suchte ich mir eine billigere Bleibe. In Karlín. Winzig, frisch saniert. Alter Aufzug, Plattenbau, fünfter Stock, kleiner Balkon und Blick über die Stadt. Eigentlich wollte der Vermieter nur Touristen, aber die trauten sich nicht mehr. Das große Hochwasser war schon Jahre her. In Karlín waren früher nur Arbeiter. Billiges Leben in billigen Bauten. Deshalb hatte es keinen Schutz gegeben, als die Moldau es übertrieb. Seit ich hier war, gehörte das Wasser zum Leben dazu. Jeden Tag Regen. Ständig stand einem die Brühe bis zum Knöchel. Manchmal höher. Alle fürchteten, dass es wieder ganz schlimm kommt und die Häuser überflutet werden. Aber das passierte nicht. Das Wasser pegelte sich ein. Bis zum Knöchel, selten weiter. Oft war die Straßenbahn gesperrt. In die eine Richtung fuhr sie in die Stadt. Die andere Strecke führte nach Libeň. Ich kannte sie gut.

Meine Nachbarin hieß Frau Notová und sprach Deutsch. Sie war eine Trinkerin und schon sehr alt. Sie hatte einen Wellensittich in einem viel zu kleinen Käfig für Kanarienvögel, den sie auf ihren Balkon stellte. Jeden Abend. Nicht beurteilbar, kreischte der Vogel. Sonst kein Wort. Immer nur, stundenlang: nicht beurteilbar, nicht beurteilbar.

Die Zeit verging langsam.

Manchmal klingelte Frau Notová in ihrem alten Küchenkittel und wollte eine Zigarette: Wie finden Sie Praha. Wir gingen auf den Balkon. Sie fragte nichts mehr. Wasser, sagte sie und deutete kopfschüttelnd auf die nasse Straße unter uns. Tja, sagte ich. Unser Abkommen: keine Fragen. Schnell fand ich Arbeit bei der deutschen Wochenzeitung und schrieb kleine Kritiken zu neu eröffneten Restaurants. Das Geld reichte. Abends saß ich auf dem Balkon, trank Wein und sah über die Dächer der Stadt. Der Fernsehturm. Nachbildung einer Rakete. Niemand hatte sie je gezündet. In der Ferne balancierten oft Handwerker über die Dächer. Rauchend, mit drei Satellitenschüsseln in beiden Händen. Ohne Sorge vor der Tiefe. Brauchte ich wenig Nähe, kaufte ich sie mir. Brauchte ich viel Nähe, telefonierte ich mit Mila. So einfach war das.

Was macht dein Hund, sagte ich, wenn mir nichts mehr einfiel. Wenn wir minutenlang nur in den Hörer geschwiegen hatten. Mein Hund, sagte Mila. Hab ich nicht. Stell Dir vor, Du hättest einen. Und, sagte Mila. Finde ich schön, sagte ich, Du mit Hund.

Plötzlich entwickelten sich die Dinge schlecht. Es regnete so stark, das Wasser stieg und stieg. Man musste aufpassen, nicht hinzufallen, nicht zu ersaufen. Die Zeitung, für die ich schrieb, existierte plötzlich nicht mehr. Ich kam in die Redaktion, um meinen Artikel abzuliefern. Die Tür angelehnt, drinnen: alles leer. Kein Zettel, kein Hinweis. In den Bordellen von Libeň guckten sie mich seit einiger Zeit schief an. Ich hatte mich immer korrekt benommen, aber man hat als Deutscher keinen leichten Stand, besonders, wenn man so oft kommt. Jemand musste Unsinn über mich erzählt haben, ich weiß nicht. Frau Notová kam seltener vorbei, wenn ich sie traf, war sie durcheinander, erkannte mich nicht, sprach nur Tschechisch. Oft genug vergaß sie ihren Wellensittich über Nacht auf dem Balkon: unerträglich. Nicht beurteilbar, rief er. Wenn der Vogel kreischte, konnte ich nicht einschlafen. Hatte er endlich aufgehört, fehlte er mir. Langsam wurde ich wieder nervös.

Tut mir leid, sagte ich. Gott, wie Mila weinte. Kann nicht mal auf mich aufpassen, sagte ich. Sie kriegte kein Wort raus. Sollen wir auflegen, sagte ich. Das geht nicht, sagte sie. Ich komme. Bleib da, sagte ich. Weißt Du, wo ich meine Hand hab, sagte Mila. Sie war sehr verzweifelt. Lass das, sagte ich. Meldest Dich nicht, sagte Mila, plötzlich gefasst. Ist gut, sagte ich. Leb wohl.

Ich hatte kaum noch Geld. Meine Telefonkarte reichte noch für ein Gespräch. Dabei sollte es bleiben, hatte ich mir vorgenommen. Die Lage in Karlín hatte sich zugespitzt. Alle Läden waren geschlossen. Viele Bewohner geflohen. Der Höhepunkt war an meinem letzten Nachmittag. Auf der Suche nach einem noch offenen Waschsalon stand mir das Wasser schlagartig bis zu den Knien. Ich rannte in die nächste

U-Bahn-Station. Auch die lief schon voll. Ich also zurück mit der kiloschweren Wäsche auf der Schulter, raus aus der Station. Ich suchte nach einem offenen Hauseingang. Es gab keinen. Plötzlicher Schmerz am Hinterkopf: Ein glatzköpfiger, alter Mann drosch mit seinem Regenschirm auf mich ein. Wie in Panik. Grundlos. Ich ging in Deckung, atmete durch. Er hörte nicht auf und schlug mich bewusstlos. Als ich wieder zu mir kam, kauerte ich an der Hauswand.

Mein Geld. Meine Papiere. Meine Schlüssel. Er hatte mir nichts weggenommen. Meine Hose war nass. Aber das Wasser hatte sich verkrochen. Es regnete nicht mehr. Erstmals. Ich tastete nach einer Wunde an meinem Kopf: Nur eine große Beule, die nicht wehtat. Ich blieb sitzen und rauchte zwei, drei Zigaretten. Zitternd. Die Sonne ging unter. Keine Wolke mehr am Himmel. Als ich zurückkam, war die Straße schon fast trocken. Alle Fenster standen offen. Überall Musik. Das Wasser war endlich weg. Im Hausflur begegneten mir Handwerker im Blaumann. Pfeifend. Mit tief in die Stirn gezogenen Kappen. Sie nickten mir zu und grüßten leise. Ich nahm den Aufzug. Das konnte passieren. Ein Irrer, nichts Gravierendes. Kein Grund, Panik zu kriegen. Schon auf dem Flur hörte ich den aufgeregten Vogel von Frau Notová. Er zeterte, er hatte seinen Text vergessen. Meine Wohnungstür war nur angelehnt. Ich erstarrte. Zückte mein altes, stumpfes Taschenmesser und machte einen großen Schritt hinein: Die Campingküche im Flur, der kleine Raum mit Bett und Schrank: Nichts. Hinter der Schiebetür zum Badezimmer: Niemand. Die Balkontür klapperte im Wind. Nicht ein Kratzer an der Wohnungstür. Das waren Profis. Aber nichts mitgenommen, nicht mal den Fernseher. Vielleicht hatte ich sie überrascht. Meine Angst: Sie werden wiederkommen. Ich ging auf den Balkon. Rauchen. Trinken. Zu viel für einen Tag. Zu viel ohne Mila. Der Himmel voller Sterne. Flugzeuge zogen ihre Bahnen. Zwischendurch Satelliten, zielstrebig als der Rest. Jedes Geräusch von der Straße her ließ mich zusammenzucken. Der Fernsehturm auf der anderen Seite der Stadt strahlte farbig. Die Rakete. Hingehen, gachte ich. Hochsteigen. Zünden und weg. In der Nacht hörte ich auf jedes Geräusch. Sie hatten nichts mitgenommen, gar nichts. Ich hatte Socken und Unterhosen nachgezählt. Auch die waren durchwühlt. Sonst keine Spur von Verwüstung. Nebenan kramte Frau Notová. Ich legte mich aufs Bett und starrte die tiefe Decke an. Wer hatte das bloß gemacht. Was tat er mir an. Ich hatte keine Feinde, ich hatte keine Freunde. Ich war kalt. Aufzug fuhr hoch. Aufzug fuhr runter. Hatte gehofft, hier Frieden zu finden, aber manche Dinge ändern sich nie. Ich schlief erst ein, als die Rakete auf der anderen Seite der Stadt schon nicht mehr blau und rot angestrahlt wurde.

Was soll das, sagte Mila. Ganz schön abweisend, sagte ich. Was erwartest Du, sagte sie. Wollte Deine Stimme hören, sagte ich. Schweigen. Was ist, sagte Mila. Sie haben bei mir eingebrochen, sagte ich. Was Wichtiges geklaut, sagte Mila. Hab nichts Wichtiges, sagte ich. Nur Dich. Es regnete nicht. Es regnet, sagte ich. Soll ich kommen, sagte Mila. Sie haben mir nichts

geklaut, sagte ich. Hast Angst, sagte sie. Hör ich doch. Es donnert, sagte ich, man soll nicht bei Gewitter in die Telefonzelle. Muss auflegen. Du weißt schon, die Blitze.

Frau Notová, rief ich, aufmachen. Es dauerte. Dann ihre Schritte. Das Schleifen von Metal über holzernem Boden. Sie öffnete nur einen Spaltbreit, bis die Kette spannte, ich konnte ihr faltiges Gesicht erkennen, ihre schlechten Augen, die mich durch die große Brille hindurch betrachteten. Fürsorge, sagte sie. Der Nachbar, sagte ich. Mein Nachbar, sagte sie. Bei mir ist eingebrochen worden, sagte ich. Haben Sie wen gesehen. Nicht Fürsorge, sagte sie. Dann war sie verschwunden, und das bei offener Tür. Ich konnte sehen, wie der Schimmel sich an den Wänden hochgefressen hatte. Wie die ganzen Kisten mit Lumpen umgefallen dalagen. Lebensmittelverpackungen, aufgerissen, angebissen, angeschlagen. Verrottete Stapel Bücher, alle mit Wasserschaden. Dann kam Frau Notová wieder, drücktemir den Wellensittich in die Hand und schüttelte unerbittlich den Kopf. Fürsorge, rief sie, drängte mich samt Käfig über die Türschwelle und wurde rigoros, fuchtelte mit der alten Hand in der Luft herum. Ich bekam die Wohnungstür gegen die Stirn. Nicht beurteilbar, kreischte der Wellensittich.

Ich saß noch einige Stunden mit dem Wellensittich in der Wohnung und versuchte, ihm neue Sätze bezubringen. Mila. Mila. Nicht beurteilbar, rief er. Mein Geld reichte noch für ein Abendessen. Eine Fahrt nach Libeň. Eine Telefonkarte für Mila. Ich legte mich aufs Bett: Hier konnte ich nicht bleiben. Hätte ich nicht Milas Rufen gehört, wäre ich nicht wieder aufgestanden. Sie hatte meinen Namen gerufen, laut und deutlich, bis hier oben hin hörbar. Wir haben einen Wellensittich, rief ich, schau mal. Mila klatschte in die Hände. Ich komm runter, rief ich. Wir verständigten uns über die Straße hinweg. Sie war so hübsch. Immer noch. Ohne zu schauen, rannte ich einfach los. Ein heftiger Schlag von links. Milas Schrei. Die Straßenbahn nach Libeň. Sofort war sie bei mir und stützte meinen Schädel. Da waren wir also. Mila und ich. Manche Dinge ändern sich nie.